

EUROPOS SAJUNGOS TEISINGUMO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA

2013 M. LAPKRIČIO 1 D. – 2013 M. GRUODŽIO 31 D.

**APŽVALGĄ PARENGĖ: LIETUVOS VYRIAUSIOJO ADMINISTRACINIO
TEISMO TEISINĖS ANALIZĖS IR INFORMACIJOS DEPARTAMENTAS**

EUROPOS SĄJUNGOS TEISINGUMO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA

(2013 m. lapkričio 1 d. – 2013 m. gruodžio 31 d.)

APMOKESTINIMAS	4
2013 m. lapkričio 7 d. prejudicinis sprendimas	4
Dėl apmokestinamosios vertės, kai apmokestinamojo sandorio šalys nustatė galutinę kainą be jokios nuorodos į pridėtinės vertės mokestį	4
2013 m. lapkričio 21 d. prejudicinis sprendimas	5
Dėl fizinio prekės perdavimo pirkėjui, kuris apgaule pasinaudoja banko kortele kaip mokėjimo priemone, pripažinimo „prekių tiekimu“ apmokestinimo PVM tikslais	6
Dėl pripažinimo, jog prekės tiekiamos ar paslaugos teikiamos „už atlygį“ apmokestinimo PVM tikslais, kai už prekes atsiskaitoma tarpininkaujant trečiajam asmeniui	6
2013 m. gruodžio 12 d. prejudicinis sprendimas	7
Dėl ieškinio dėl pažeidžiant Europos Sąjungos teisę surinktų mokesčių grąžinimo senaties termino sutrumpinimo atgaline data atitikties Sąjungos teisės veiksmingumo, teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principams	8
2013 m. gruodžio 19 d. prejudicinis sprendimas	9
Dėl nacionalinės teisės aktuose įtvirtinto reikalavimo, kad prekių tiekimo eksportui atveju eksportuojama būtų per nustatytą terminą, kad šis tiekimas būtų laikomas PVM neapmokestinamu tiekimu eksportui	10
MUITINĖS VEIKLA	11
2013 m. gruodžio 12 d. prejudicinis sprendimas	11
Dėl Muitinės kodekso 29 ir 32 straipsnių taikymo perdirbimo ar apdorojimo sutartims	12
Dėl prekių kilmės nustatymo pagal Muitinės kodekso 24 straipsnį įtakos apskaičiuojant muitinę vertę pagal šio kodekso 29 ir 32 straipsnius	13
Dėl muitinės vertės nustatymo, kai nesažiningai naudojantis Sąjungos teisės nuostatomis buvo gaunamos grąžinamosios eksporto išmokos	13
LAISVĖS, SAUGUMO IR TEISINGUMO ERDVĖ	14
2013 m. lapkričio 14 d. didžiosios kolegijos prejudicinis sprendimas	14
Dėl valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio vienoje iš valstybių narių pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymo	15
2013 m. lapkričio 7 d. prejudicinis sprendimas	16
Dėl homoseksualių asmenų pripažinimo sudarančiais socialinę grupę	17
Dėl teisės aktų, kuriais nustatoma baudžiamoji atsakomybė už homoseksualinius veiksmus, pripažinimo persekiojimo veiksmais	17
Dėl prielaidos, kad asmuo, slėpdamas homoseksualinę orientaciją kilmės šalyje arba susilaikydamas išreikšti šią seksualinę orientaciją, gali išvengti persekiojimo, vertinimo	18
2013 m. gruodžio 10 d. didžiosios kolegijos prejudicinis sprendimas	20
Dėl kriterijų, pagal kuriuos nustatoma atsakomybė nagrinėti prieglobsčio prašymą, laikymosi kontrolės	21
2013 m. gruodžio 19 d. didžiosios kolegijos prejudicinis sprendimas	22
Dėl draudimo atsisakyti išduoti vienodą vizą, remiantis kitu pagrindu nei numatyti Europos Sąjungos vizų kodekse	23
Dėl nelegalios imigracijos rizikos įvertinimo.....	25
KONKURENCIJA	26
2013 m. lapkričio 26 d. sprendimas	26
Dėl galimybės skirti įmonių grupei vadovaujančiai įmonei baudą, apskaičiuotą nuo įmonių grupės apyvartos.....	27
Dėl protingo termino, per kurį turi būti išnagrinėta byla, nesilaikymo	28
2013 m. gruodžio 4 d. sprendimas	28
Dėl Tarybos ir Komisijos kompetencijų atribojimo išimčių dėl valstybės pagalbos schemų atvejais.....	29
APLINKA	30
2013 m. lapkričio 7 d. prejudicinis sprendimas	30

Dėl nacionalinės teisės normų, kuriomis įgyvendintos Direktyvos 2003/35 nuostatos, taikymo administracinėms leidimų išdavimo procedūroms	31
Dėl Direktyvos 85/337 10a straipsnio aiškinimo, kiek tai susiję su sprendimo teisėtumo ginčijimu dėl neatlikto poveikio aplinkai vertinimo ir kai toks vertinimas buvo atliktas, tačiau yra neteisingas	31
Dėl teisės pažeidimo pagal Direktyvos 85/337 10a straipsnio b punktą aiškinimo.....	32
2013 m. gruodžio 12 d. prejudicinis sprendimas.....	33
Dėl Reglamento Nr. 259/93 2 straipsnio a punkte įtvirtintos sąvokos „atliekos“ aiškinimo.....	34
2013 m. gruodžio 12 d. prejudicinis sprendimas.....	35
Dėl galimybės vietos savivaldybei įpareigoti įmonę, gavusią tos savivaldybės teritorijoje susidariusių atliekų surinkimo ir vežimo koncesiją, surinktas tam tikrų rūšių atliekas vežti artimiausio tinkamo apdorojimo įrenginio, esančio toje pačioje valstybėje narėje kaip ir ši savivaldybė, valdytojui, taip išvengiant situacijos, kad atitinkamos atliekos būtų vežamos apdoroti į kitą valstybę narę	37
2013 m. gruodžio 19 d. didžiosios kolegijos prejudicinis sprendimas	39
Dėl Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies b punkte įtvirtintos sąvokos „viešojo valdymo funkcijos“ aiškinimo.....	40
Dėl Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies c punkte įtvirtintos „pavaldumo“ sąvokos aiškinimo	41
Dėl valdžios institucijų pagal Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies b ir c punktus teikiamos informacijos apimtį	41

Pastaba. Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ir Teisingumo Teismas, ETT) procesinių sprendimų santraukos. Šis dokumentas yra skirtas tik informavimui ir Vyriausiasis administracinis teismas neprisiima atsakomybės už šių procesinių dokumentų vertimus. Oficialius ir išsamius sprendimų tekstus galite rasti Teisingumo Teismo interneto svetainėje <http://curia.europa.eu/> ir Europos Sąjungos teisės interneto svetainėje <http://eur-lex.europa.eu/>.

APMOKESTINIMAS

2013 m. lapkričio 7 d. prejudicinis sprendimas sujungtose bylose *Corina-Hrisi Tulică ir Călin Ion Plavoşin prieš Agenția Națională de Administrare Fiscală – Direcția Generală de Soluționare a Contestațiilor ir kt.* (C-249/12 ir C-250/12)

Terminai: Apmokestinimas – PVM – Direktyva 2006/112/EB¹ (toliau – ir PVM direktyva) – 73 ir 78 straipsniai – Fizinių asmenų sudaryti nekilnojamojo turto sandoriai – Šių sandorių kvalifikavimas kaip apmokestinamųjų sandorių – PVM nustatymas, kai sudarydamos sutartį šalys šiuo klausimu nieko nenumatė – Tiekėjo galimybės susigražinti PVM iš pirkėjo egzistavimas ar nebuvimas – Pasekmės.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi:
9. Mokestiniai ginčai; 9.3. Pridėtinės vertės mokestis; 9.3.2. Apmokestinimo pridėtinės vertės mokesčiu momentas ir apmokestinamoji vertė.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Pagrindinėse bylose buvo nagrinėjami ginčai tarp C. H. Tulică, C. I. Plavoşin ir mokesčių administratoriaus dėl mokėtino pridėtinės vertės mokesčio (PVM) apskaičiavimo, kai šalys, nustatydamos patiekto turto kainą, nieko nesutarė dėl šio mokesčio.

Nustatyta, jog minėti asmenys sudarė kelias nekilnojamojo turto pirkimo-pardavimo sutartis, kuriose nieko nenumatė dėl PVM. Po to, kai šie sandoriai buvo sudaryti, atliktų mokestinių patikrinimų metu mokesčių administratorius konstatavo, kad C. H. Tulică ir C. I. Plavoşin vykdyta veikla turėjo ekonominės veiklos ypatybių. Todėl šis viešojo administravimo subjektas savo iniciatyva šiuos asmenis kvalifikavo kaip PVM mokėtojus ir dėl jų priėmė pranešimus apie mokesčio dydį, kuriais reikalavo sumokėti PVM. Mokėtina suma apskaičiuota **pridėjus** PVM sumą prie sutarties šalių sutartos kainos.

Ginčams pasiekus kasacinės instancijos teismą, šis nutarė sustabdyti bylų nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu išaiškinti, ar kai sutarties šalys nustatė kainą be nuorodos į PVM, o turto tiekėjas yra privalantis mokėti PVM sandorį asmuo, sutarta kaina turi būti laikoma kaina, į kurią jau įskaičiuotas PVM, ar kaina be PVM, prie kurios turi būti pridėtas šis mokestis (27 punktas).

Dėl apmokestinamosios vertės, kai apmokestinamojo sandorio šalys nustatė galutinę kainą be jokios nuorodos į pridėtinės vertės mokestį

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad iš PVM direktyvos 1 straipsnio 2 dalies ir 73 straipsnio matyti, jog pagal bendros PVM sistemos principą prekės ir paslaugos apmokestinamos bendru vartojimo mokesčiu, kuris yra proporcingas prekių bei paslaugų kainai, o apmokestinamoji vertė apima viską, kas sudaro atlygį, kurį prekių tiekėjas ar paslaugų teikėjas gavo arba turi gauti iš prekes ar paslaugas įsigyjančio asmens arba iš trečiosios šalies. Šios direktyvos 78 straipsnyje išvardyti kai kurie apmokestinamąją vertę sudarantys elementai. Pagal šios direktyvos 78 straipsnio a punktą PVM neįskaičiuojamas į šią apmokestinamąją vertę (32 punktas). Pagal PVM direktyvos 73 straipsnyje nurodytą bendrąją nuostatą už atlygį tiekiamos prekės ar teikiamos paslaugos apmokestinamąją vertę sudaro apmokestinamojo asmens už jas faktiškai gautas atlygis. Šis atlygis yra subjektyvi vertė, t. y. realiai gauta, o ne pagal objektyvius kriterijus nustatyta vertė (33 punktas).

Pasak Teisingumo Teismo, pastaroji taisyklė turi būti taikoma nepažeidžiant pagrindinio šios direktyvos principo, t. y. kad PVM sistemoje mokestį sumoka tik galutinis vartotojas (34 punktas). Tačiau kai pirkimo-pardavimo sutartis sudaroma be nuorodos į PVM, tuo atveju, kai pagal nacionalinę teisę tiekėjas negali iš įgijėjo susigražinti vėliau mokesčių administratoriaus reikalaujamo PVM, visos kainos neatskaičius PVM laikymas apmokestinamąja verte, kuriai taikomas PVM, reikštų, kad PVM turi mokėti tiekėjas ir kad

¹ 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos.

pažeidžiamas principas, pagal kurį PVM yra vartojimo mokestis, kurį turi mokėti galutinis vartotojas (35 punktas). Be kita ko, kaip pažymėjo Teisingumo Teismas, toks vertinimas pažeistą taisyklę, pagal kurią mokesčių administratorius neturi gauti didesnės PVM sumos, nei gavo apmokestinamasis asmuo (46 punktas).

Žinoma, kitokia situacija yra tuo atveju, kai tiekėjas pagal nacionalinę teisę turi galimybę prie sutartos kainos pridėti sandoriui taikomą mokestį ir jį susigrąžinti iš turto įgijėjo (37 punktas). Tai, pasak Teisingumo Teismo, reiškia, kad nacionalinis teismas turi patikrinti, ar pagal nacionalinę teisę tiekėjai turi galimybę susigrąžinti iš įgijėjų (prekių ir (ar) paslaugų pirkėjų) PVM, kurio vėliau reikalauja mokesčių administratorius (39 punktas). Jei iš šio patikrinimo paaiškėtų, kad toks susigrąžinimas neįmanomas, reikėtų daryti išvadą, kad pagal PVM direktyvą draudžiama taisyklė, pagal kurią nelaikoma, jog minėtų sandorių suma neapima PVM (40 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendė:

2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvą 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos, būtent jos 73 ir 78 straipsnius, reikia aiškinti taip, kad kai šalys nustatė turto kainą be nuorodos į pridėtinės vertės mokestį, o šio turto tiekėjas yra privalantis mokėti pridėtinės vertės mokestį už apmokestinamąjį sandorį asmuo, tuo atveju, kai tiekėjas neturi galimybės susigrąžinti iš įgijėjo mokesčių administratoriaus reikalaujamo pridėtinės vertės mokesčio, turi būti laikoma, kad sutarta kaina jau apima pridėtinės vertės mokestį.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62012CJ0249:LT:HTML>

2013 m. lapkričio 21 d. prejudicinis sprendimas byloje *Dixons Retail plc* prieš *Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs* (C-494/12)

Terminai: Direktyva 2006/112/EB² (toliau – ir PVM direktyva) – Pridėtinės vertės mokestis – Prekių tiekimas – Sąvoka – Banko kortelės naudojimas apgaule.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 9. Mokestiniai ginčai; 9.3. Pridėtinės vertės mokestis; 9.3.1. Pridėtinės vertės mokesčio objektas.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Pagrindinėje byloje buvo nagrinėjamas *Dixons Retail plc* (toliau – *Dixons*) ir mokesčių administratoriaus ginčas dėl atsisakymo patenkinti *Dixons* pateiktą prašymą grąžinti šios bendrovės deklaruotą ir sumokėtą pridėtinės vertės mokestį (PVM).

Nustatyta, kad *Dixons* su *American EXPRESS Europe Ltd* (toliau – *AmEx*) siejo sutartis, pagal kurias, jei vienas iš jos klientų naudojami *AmEx* išduota kortele kaip mokėjimo priemonė, *Dixons* privalėjo priimti šią kortelę, o *AmEx* įsipareigojo sumokėti *Dixons* šio kliento su šia kortele pirktų prekių kainą atėmus komisinį mokestį su sąlyga, kad laikytasi nustatytų procedūrų. Kalbant apie sandorius, už kuriuos atsiskaityta kitomis nei *AmEx* išduotomis kortelėmis, tokia pačia sutartimi *Dixons* buvo susijusi su *National Westminster Bank plc*, veikiančiu *Streamline* vardu (toliau – *Streamline*).

Deklaravusi ir sumokėjusi PVM už ginčo laikotarpį, *Dixons* paprašė grąžinti PVM, susijusį su sandoriais, už kuriuos atsiskaityta kortele (nors, kaip vėliau paaiškėjo, už juos atsiskaityta kortele apgaule) ir už kuriuos pagal su *AmEx* ir *Streamline* sudarytas sutartis šios įmonės sumokėjo *Dixons*. Nustatyta, kad, nepaisant kortelių naudojimo apgaule, nei *AmEx*, nei *Streamline* nepasinaudojo atgręžtinio reikalavimo teise iš *Dixons* arba neatsisakė nuskaityti, kaip jiems buvo leidžiama pagal minėtas sutartis. Todėl *AmEx* ir *Streamline* mokėjimai, įskaitant PVM dalį, liko *Dixons*.

Ginčui pasiekus teismą, šis nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu išaiškinti, (1) ar fizinis prekės perdavimas pirkėjui, kuris apgaule pasinaudoja banko kortele kaip mokėjimo priemone, yra „prekių tiekimas“, kaip jis suprantamas pagal Šeštosios direktyvos³ 5 straipsnio 1 dalį ir PVM direktyvos 14 straipsnio 1 dalį, ir (2) ar tokio perdavimo atveju trečiojo asmens atliktas

² 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos.

³ 1977 m. gegužės 17 d. Šeštoji Tarybos direktyva dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo – Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas.

mokėjimas taikant jo ir šios prekės tiekėjo sudarytą sutartį, pagal kurią šis trečiasis asmuo įsipareigojo sumokėti šiam tiekėjui už jo parduotas prekes pirkėjams, pasinaudojusiems tokia kortele kaip mokėjimo priemone, yra „atlygis“, kaip jis suprantamas pagal Šeštosios direktyvos 11 straipsnio A skirsnio 1 dalies a punktą ir PVM direktyvos 73 straipsnį (17 punktas).

Dėl fizinio prekės perdavimo pirkėjui, kuris apgaule pasinaudoja banko kortele kaip mokėjimo priemone, pripažinimo „prekių tiekimu“ apmokestinimo PVM tikslais

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad „prekių tiekimu“ sąvoka, įtvirtinta Šeštosios direktyvos 5 straipsnio 1 dalyje ir PVM direktyvos 14 straipsnio 1 dalyje, susijusi ne su nuosavybės teisės perdavimu taikomoje nacionalinėje teisėje numatytais būdais, o su visais materialiojo turto perleidimo sandoriais, kuriais viena šalis suteikia kitai šaliai teisę disponuoti tuo turtu taip, lyg ji būtų šio turto savininkė (20 punktas). Be to, minėta sąvoka yra objektyvi ir taikoma neatsižvelgiant į atitinkamų sandorių tikslus bei rezultatus, ir mokesčių administratorius neturi atlikti tyrimų, kad būtų nustatytas apmokestinamojo asmens ketinimas, arba atsižvelgti į kito nei atitinkamas apmokestinamasis asmuo toje pačioje tiekimo grandinėje dalyvaujančio ūkio subjekto ketinimą (21 punktas). Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas vertino, kad sandoriai, kaip antai nagrinėjami pagrindinėje byloje, yra prekių tiekimas, kaip jis suprantamas pagal Šeštosios direktyvos 5 straipsnio 1 dalį ir PVM direktyvos 2006/112 14 straipsnio 1 dalį, nes jie atitinka objektyvius kriterijus, kuriais pagrįsta ši sąvoka, ir jais nevengiama PVM (22 punktas). Apžvelgiamu atveju nebuvo ginčijama, kad *Dixons* buvo patiektų prekių savininkė vykdant pagrindinėje byloje nagrinėtus sandorius ir kad dėl to ši bendrovė galėjo perduoti pirkėjui teisę disponuoti šiomis prekėmis kaip savininkui (23 punktas). Maža to, byloje nebuvo nieko, kuo remiantis būtų galima abejoti tuo, kad *Dixons* savo noru perdavė minėtas prekes šiam pirkėjui siekdama įgalioti jį disponuoti jomis taip, lyg jis būtų savininkas (24 punktas). Be to, neatrodė, kad pagrindinėje byloje nagrinėtais sandoriais buvo vengiama mokesčių, nes, kaip buvo matyti iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą, *Dixons* reguliariai deklaravo ir mokėjo PVM už šiuos sandorius (25 punktas).

Pasak Teisingumo Teismo, banko kortelės kaip mokėjimo priemonės naudojimas apgaule minėtų sandorių atveju neturi reikšmės tam, kad jie galėtų būti kvalifikuojami kaip prekių tiekimas, kaip jis suprantamas pagal Šeštąją direktyvą ir PVM direktyvą. Iš tiesų toks naudojimas susijęs ne su objektyviais kriterijais, kuriais pagrįsta ši sąvoka, bet su nagrinėjamame sandoryje dalyvavusio asmens kaip pardavėjo ketinimu ir su veiksmais, kurių imtasi siekiant įvykdyti šį ketinimą (26 punktas). Todėl Teisingumo Teismas pripažino „perdavimo“, kaip jis suprantamas pagal Šeštosios direktyvos 5 straipsnio 1 dalį ir PVM direktyvos 14 straipsnio 1 dalį, tarp *Dixons* ir jos klientų buvimą, nors minėti klientai, vykdydami pagrindinėje byloje nagrinėjamus sandorius, banko kortelę kaip mokėjimo priemonę naudojo apgaule, siekdami sumokėti *Dixons* tiekiamų prekių kainą (27 punktas).

Ši Europos Sąjungos teisminė institucija taip pat pažymėjo, kad, priešingai, nei tvirtino *Dixons*, situacija, kaip antai buvo nagrinėjama pagrindinėje byloje, turi būti skiriama nuo prekių vagystės, kuri nepatenka į Šeštojoje direktyvoje ir PVM direktyvoje nustatytą „prekių tiekimu“ sąvoką (28 punktas).

Iš tiesų prekių vagystė nesuteikia teisės vagystę įvykdžiusiam asmeniui disponuoti prekėmis tokiomis pačiomis sąlygomis kaip savininkui. Vagystė negali būti laikoma perleidimu, įvykdytu tarp šalies, kuri yra auka, ir pažeidimo autoriaus, kaip jis suprantamas pagal Šeštosios direktyvos 5 straipsnio 1 dalį ir PVM direktyvos 14 straipsnio 1 dalį (29 punktas). Be to, pati prekių vagystė nesuteikia nuo jos nukentėjusiam asmeniui atitinkamo finansinio atlygio. Taigi vagystė negali būti laikoma prekių tiekimu „už atlygį“, kaip jis suprantamas pagal Šeštosios direktyvos 2 straipsnio 1 punktą ir PVM direktyvos 2 straipsnio 1 dalies a punktą (30 punktas).

Dėl pripažinimo, jog prekės tiekiamos ar paslaugos teikiamos „už atlygį“ apmokestinimo PVM tikslais, kai už prekes atsiskaitoma tarpininkaujant trečiajam asmeniui

Dėl klausimo, ar pagrindinėje byloje nagrinėtų sandorių atveju *AmEx* ir *Streamline* atlikti mokėjimai pagal jų ir *Dixons* sudarytas sutartis yra „atlygis“, kaip jis suprantamas pagal Šeštosios direktyvos 11 straipsnio A skirsnio 1 dalies a punktą ir PVM direktyvos 73 straipsnį, Teisingumo Teismas priminė, kad, remiantis PVM sistema, apmokestinamosios ūkinės operacijos reiškia, jog egzistuoja sandoris tarp šalių ir juo numatyta kaina arba atlygis. Taigi, jei tiekėjo veiklą sudaro tik prekių tiekimas be tiesioginio atlygio, neegzistuoja apmokestinamoji vertė ir šis prekių tiekimas neapmokestinamas PVM (31 punktas).

Iš tiesų už atlygį tiekiamos prekės apmokestinamąją vertę sudaro apmokestinamojo asmens už ją gautas atlygis tiek, kiek prekė tiekama „už atlygį“, kaip tai suprantama pagal Šeštosios direktyvos 2

straipsnio 1 punktą ir PVM direktyvos 2 straipsnio 1 dalies a punktą, jeigu tarp pristatytos prekės ir gauto atlygio yra tiesioginis ryšys (33 punktas). Kai pirkėjas sumoka prekės kainą banko kortele, kartu vykdomi du sandoriai: t. y., pirma, šios prekės tiekimas, atliekamas tiekėjo, kuris į bendrą reikalaujamą kainą įtraukia ir PVM, kuri sumokės minėtas pirkėjas kaip galutinis vartotojas ir kuri gauna šis tiekėjas valstybės išdo naudai, ir, antra, kortelę išdavusio asmens paslaugų teikimas minėtam tiekėjui. Šis paslaugos teikimas – tai prekės, kuri pirktą naudojantis kortele, apmokėjimo užtikrinimas, tiekėjo veiklos suteikiant galimybę įgyti naujų klientų skatinimas, galima reklama tiekėjo naudai arba panašiai (34 punktas). Tai, kad pirkėjas sumokėjo sutartą kainą ne tiesiogiai, bet tarpininkaujamas kortelės išdavusio asmens, ir dėl susiklosčiusių pirkėjo bei tiekėjo santykių naudotos mokėjimo priemonės negali pakeisti apmokestinamosios vertės. Pagal Šeštąją direktyvą ir PVM direktyvą nereikalaujama, kad atlygis už prekės tiekimą ar paslaugos teikimą būtų gautas tiesiogiai iš jų gavėjo tam, kad ši tiekimą ar teikimą būtų galima pripažinti atliktu „už atlygį“. Iš tiesų pagal Šeštosios direktyvos 11 straipsnio A skirsnio 1 dalies a punktą ir PVM direktyvos 73 straipsnį atlygį už prekių tiekimą gali sumokėti ne tik tiesiogiai pirkėjas, bet ir trečiasis asmuo, nagrinėjamu atveju kortelę išdavęs asmuo (35 punktas).

Be to, kaip pažymėjo Teisingumo Teismas, tiek, kiek *Dixons* vykdė procedūras, numatytas su *AmEx* ir *Streamline* sudarytose sutartyse, ir kiek pagrindinėje byloje nagrinėjami pardavimai atitinka objektyvius kriterijus, kuriais pagrįsta „prekių tiekimo“ sąvoka, kaip ji suprantama pagal Šeštąją direktyvą ir PVM direktyvą, aplinkybė, kad vėliau paaiškėjo, jog už šiuos pardavimus buvo atsiskaityta kortelėmis, naudotomis apgaule, negali nulemti to, jog minėtų pardavimų kainos sumokėjimas nėra *Dixons* už juos gautas atlygis (37 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendė:

1977 m. gegužės 17 d. Šeštosios Tarybos direktyvos dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo – Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas 2 straipsnio 1 punktas, 5 straipsnio 1 dalis bei 11 straipsnio A skirsnio 1 dalies a punktas ir 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos 2 straipsnio 1 dalies a punktas, 14 straipsnio 1 dalis bei 73 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, fizinis prekės perdavimas pirkėjui, kuris apgaule pasinaudoja banko kortele kaip mokėjimo priemone, yra „prekių tiekimas“, kaip jis suprantamas pagal minėto 2 straipsnio 1 punktą bei minėto 5 straipsnio 1 dalį ir minėto 2 straipsnio 1 dalies a punktą bei 14 straipsnio 1 dalį, ir kad tokio perdavimo atveju trečiojo asmens atliktas mokėjimas taikant jo ir šios prekės tiekėjo sudarytą sutartį, pagal kurią šis trečiasis asmuo įsipareigojo sumokėti šiam tiekėjui už jo parduotas prekes pirkėjams, kurie naudojami tokia kortele kaip mokėjimo priemone, yra „atlygis“, kaip jis suprantamas pagal minėto 11 straipsnio A skirsnio 1 dalies a punktą ir 73 straipsnį.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62012CJ0494:LT:HTML>

2013 m. gruodžio 12 d. prejudicinis sprendimas byloje *Test Claimants in the Franked Investment Income Group Litigation* prieš *Commissioners of Inland Revenue* (C-362/12)

Terminai: Teisminė apsauga – Veiksmingumo principas – Teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principai – Nepagrįstai sumokėtų sumų gražinimas – Teisių gynimo priemonės – Nacionalinės teisės aktai – Taikomų teisių gynimo priemonių senaties termino sutrumpinimas atgaline data ir apie tai nepranešus.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi:
9. Mokestiniai ginčai; 9.10. Kiti iš mokestinių ginčų kylantys klausimai; 61. Procesiniai terminai.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Pagrindinėje byloje buvo nagrinėjamas ginčas tarp *Test Claimants in the Franked Investment Income Group Litigation* (toliau – *Test Claimants*) ir mokesčių administratoriaus dėl teisių gynimo priemonių nepagrįstai sumokėtų sumų gražinimo srityje, suteiktų mokesčių mokėtojams dėl mokesčių, pripažintų nesuderinamais su įsisteigimo laisve ir laisvu kapitalo judėjimu.

Teisingumo Teismas 2001 m. kovo 8 d. sprendimu sujungtose bylose *Metallgesellschaft ir kt.* (C-397/98 ir C-410/98) konstatavo, kad 1973–1999 m. laikotarpiu Jungtinėje Karalystėje taikytos avansinio pelno mokesčio sistemos kai kurie aspektai buvo nesuderinami su Europos Sąjungos teise.

Nagrinėdamas vėlesnes bylas dėl tų pačių mokesčių teisės aktų nuostatų, *High Court of Justice (England & Wales)* 2003 m. liepos 18 d. sprendime pirmą kartą pripažino, kad ieškiniu galėjo būti siekiama susigrąžinti dėl teisės klaidos sumokėtą mokestį. Iki tol toks ieškinys mokesčių administracijai buvo neįmanomas. Taigi Anglijos teisėje buvo numatytos dvi „bendroji teise“ pagrįstos teisių gynimo priemonės, skirtos pelno mokesčiui, surinktam pažeidžiant Sąjungos teisę, susigrąžinti:

pirmoji – *Woolwich* tipo ieškinys dėl neteisėtai surinkto mokesčio gražinimo. Pagal proceso įstatymus tokio ieškinio senaties terminas buvo šešeri metai nuo tos dienos, kai atsirado pagrindas pareikšti ieškinį;

antroji – *Kleinwort Benson* tipo ieškinys dėl teisės klaidos sumokėtas sumas susigrąžinimo. Šio tipo ieškiniams taikomas senaties terminas yra šešeri metai nuo tos dienos, kai ieškovas sužinojo apie klaidą arba būdamas deramai rūpestingas galėjo apie ją sužinoti.

2004 m. birželio 24 d. buvo priimtas Finansų įstatymo 320 straipsnis, kuriuo buvo nustatyta, kad minėtas šešerių metų terminas ieškiniui dėl klaidos pareikšti netaikomas teisės klaidai, susijusiai su apmokestinimo klausimu, kuris priskirtinas *Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs* kompetencijai. Ši nuostata taikoma ieškiniams, pareikštiems 2003 m. rugsėjo 8 d. ir vėliau.

Atitinkamai 2005 m. vasario 4 d. sprendimu *Court of Appeal (England & Wales)* panaikino minėtą *High Court of Justice (England & Wales)* sprendimą. 2006 m. spalio 25 d. ši *Court of Appeal* sprendimą savo ruožtu panaikino *House of Lords*. *House of Lords* paliko galioti *High Court* sprendimą ir patvirtino, kad norėdami susigrąžinti nepagrįstai sumokėtą mokestį mokesčių mokėtojai galėjo reikšti arba *Woolwich* tipo ieškinį, grindžiamą nepagrįstai reikalauto mokesčio surinkimu, kuriam taikomas šešerių metų senaties terminas, skaičiuojamas nuo mokesčio sumokėjimo dienos, arba *Kleinwort Benson* tipo ieškinį, grindžiamą teisės klaida, kuriam taikomas senaties terminas yra šešeri metai nuo tos dienos, kai ieškovas sužinojo apie teisės klaidą arba būdamas deramai rūpestingas galėjo apie ją sužinoti.

Kiek tai susiję su pagrindine byla, nustatyta, kad *High Court of Justice (England & Wales)* priėmus minėtą sprendimą, 2003 m. rugsėjo 8 d. ieškovai pareiškė *Kleinwort Benson* tipo ieškinį dėl mokesčių gražinimo ir pareikalavo gražinti nuo 1973 m. iki 1999 m. nepagrįstai sumokėtas ginčo mokesčio sumas. Šiam ieškiniui taikomas senaties terminas pradėtas skaičiuoti nuo sužinojimo apie teisės klaidą, dėl kurios buvo sumokėtas mokestis, momento, t. y. šiuo atveju nuo minėto Teisingumo Teismo sprendimo paskelbimo 2001 m. kovo 8 d. Tačiau minėtu Finansų įstatymo straipsniu, priimtu 2004 m. birželio 24 d. ir įsigaliojusiu atgaline data nuo 2003 m. rugsėjo 8 d., buvo nustatyta, kad ginčo atvejui šis senaties terminas nėra taikomas.

Abejodamas dėl minėto 320 straipsnio suderinamumo su Sąjungos teise, *Supreme Court of the United Kingdom* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą, su prašymu išaiškinti, ar tuo atveju, kai pagal nacionalinę teisę mokesčių mokėtojai gali pasirinkti vieną iš dviejų galimų teisių gynimo priemonių dėl mokesčių, surinktų pažeidžiant Sąjungos teisę, gražinimo ir vienai šių priemonių taikomas ilgesnis senaties terminas, pagal veiksmingumo, teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principus draudžiama nacionaliniais teisės aktais sutrumpinti šį terminą atgaline data ir apie tai nepranešus (25 punktas).

Dėl ieškinio dėl pažeidžiant Europos Sąjungos teisę surinktų mokesčių gražinimo senaties termino sutrumpinimo atgaline data atitikties Sąjungos teisės veiksmingumo, teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principams

Teisingumo Teismas priminė, kad teisė susigrąžinti pažeidžiant Sąjungos teisę valstybėje narėje surinktus mokesčius yra Sąjungos teisės nuostatomis asmenims suteikiamų teisių pasekmė ir papildymas. Taigi valstybė narė iš principo privalo gražinti pažeidžiant Sąjungos teisę surinktus mokesčius (30 punktas). Nesant nacionalinių mokesčių gražinimo sritį reguliuojančių Sąjungos teisės normų, kiekviena valstybė narė, remdamasi savo proceso autonomijos principu, savo nacionalinės teisės sistemoje turi paskirti kompetentingus teismus ir nustatyti išsamias ieškinių, skirtų iš Sąjungos teisės kylančių mokesčių mokėtojų teisių apsaugai užtikrinti, pareiškimo procesines taisykles. Valstybės narės veiksmingą šių teisių apsaugą turi užtikrinti kiekvienu atveju (31 punktas). Ieškinių, skirtų iš Sąjungos teisės kylančių mokesčių mokėtojų teisių apsaugai užtikrinti, pareiškimo procesinės taisyklės neturi būti mažiau palankios nei taikomos panašioms nacionaline teise grindžiamiems ieškiniams (lygiavertiškumo principas) ir dėl jų naudojimas Sąjungos teisėje nustatytomis teisėmis neturi tapti praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas) (32 punktas).

Dėl veiksmingumo principo Teisingumo Teismas pripažino, jog tai, kad teisinio saugumo, kuriuo saugomas tiek mokesčių mokėtojas, tiek administracija, sumetimais nustatomi protingi terminai ieškiniui pareikšti, kuriuos praleidus ši teisė prarandama, atitinka Sąjungos teisę. Iš tiesų dėl tokių terminų naudojimas Sąjungos teisėje nustatytais teisėmis netampa praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas. Vis dėlto, kad atliktų savo paskirtį užtikrinti teisinį saugumą, senaties terminas turi būti nustatytas iš anksto (33 punktas).

Veiksmingumo principas taip pat griežtai nedraudžia atgaline data taikyti naujo ieškinio senaties termino, kuris yra trumpesnis ir, galbūt, griežtesnis mokesčių mokėtojams nei anksčiau taikytas terminas, su sąlyga, kad jis taikomas ieškiniams dėl Sąjungos teisei prieštaraujančių nacionalinių mokesčių gražinimo, kurie dar nepareikšti naujo termino įsigaliojimo momentu, tačiau susiję su sumomis, sumokėtomis galiojant senajam terminui (34 punktas). Vis dėlto, nors veiksmingumo principas nedraudžia nacionalinės teisės aktais sutrumpinti termino, per kurį galima reikalauti gražinti pažeidžiant Sąjungos teisę sumokėtas sumas, tai daroma su sąlyga, kad ne tik naujai nustatytas terminas yra protingas, bet ir naujuose teisės aktuose įtvirtinta pereinamojo laikotarpio tvarka, pagal kurią, priėmus šiuos teisės aktus, ginčo šalims suteikiamas pakankamas terminas pateikti gražinimo prašymus, kuriuos jie turėjo teisę pateikti galiojant ankstesniems teisės aktams. Tokia pereinamojo laikotarpio tvarka būtina, nes šiems prašymams nedelsiant taikant trumpesnį senaties terminą nei prieš tai galiojęs iš kai kurių ginčo šalių atgaline data būtų atimta teisė į kompensaciją arba jie turėtų tik labai trumpą terminą šiai teisei įgyvendinti (37 punktas).

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas pripažino, kad veiksmingumo principas draudžia nacionalinės teisės aktus, kuriais atgaline data ir nenustačius pereinamojo laikotarpio tvarkos sutrumpinamas terminas, per kurį galima prašyti gražinti pažeidžiant Sąjungos teisę sumokėtas sumas (38 punktas).

Toliau Teisingumo Teismas nurodė, kad pagal teisinio saugumo principą, iš kurio kildinamas teisėtų lūkesčių apsaugos principas, reikalaujama, kad teisės aktai, kuriais privatiems asmenims sukeliama neigiamų padarinių, būtų aiškūs ir tikslūs, o jų taikymą teisės subjektai galėtų aiškiai numatyti. Kad atliktų savo paskirtį užtikrinti teisinį saugumą, senaties terminas turi būti nustatytas iš anksto (44 punktas). Be to, pagal teisėtų lūkesčių apsaugos principą draudžiama keičiant nacionalinės teisės aktus atgaline data atimti iš mokesčio mokėtojo iki šio pakeitimo turėtą teisę susigrąžinti pažeidžiant Sąjungos teisę surinktus mokesčius (45 punktas).

Pagrindinėje byloje nagrinėtu atveju iki Finansų įstatymo 320 straipsnio priėmimo mokesčių mokėtojai, ketinę reikalauti gražinti nepagrįstai sumokėtus mokesčius, turėjo teisę pareikšti *Kleinwort Benson* tipo ieškinį nacionaliniuose teismuose ir galėjo tikėtis, kad šie teismai išnagrinės jų ieškinio pagrįstumo klausimą. Tačiau priėmus minėtą straipsnį ši teisė iš jų buvo atimta atgaline data ir nenustačius pereinamojo laikotarpio tvarkos. Taigi šia nuostata įtvirtintas pakeitimas, neigiamai paveikęs jų padėtį, o jie negalėjo tam pasiręsti. Tokiu teisės aktų pakeitimu pažeidžiami teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principai (48 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendė:

Tuo atveju, kai pagal nacionalinę teisę mokesčių mokėtojai gali pasirinkti vieną iš dviejų galimų teisių gynimo priemonių dėl mokesčių, surinktų pažeidžiant Sąjungos teisę, gražinimo ir vienai šių priemonių taikomas ilgesnis senaties terminas, pagal veiksmingumo, teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių principus draudžiama nacionalinės teisės aktais sutrumpinti šį terminą atgaline data ir apie tai nepranešus.

Aplinkybė, kad tuo metu, kai mokesčių mokėtojas pareiškė ieškinį, galimybė pasinaudoti teisių gynimo priemone, kuriai taikomas ilgesnis senaties terminas, tik neseniai buvo pripažinta žemesnės instancijos teismo ir tik vėliau buvo galutinai patvirtinta aukščiausios instancijos teismo, neturi jokios įtakos pateiktam atsakymui į pirmąjį klausimą.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62012CJ0362:LT:HTML>

2013 m. gruodžio 19 d. prejudicinis sprendimas
byloje *BDV Hungary Trading Kft. prieš Nemzeti Adó- és Vámhivatal Közép-magyarországi Regionális Adó Főigazgatósága*
(C-563/12)

Terminai: PVM – Direktyva 2006/112/EB⁴ (toliau – PVM direktyva) – 146 straipsnis – Eksporto neapmokestinimas – 131 straipsnis – Valstybių narių nustatytos sąlygos – Nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos reikalaujama, kad eksportuoti skirta prekė būtų išgabenta iš Europos Sąjungos muitų teritorijos per nustatytą 90 dienų po tiekimo terminą.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 9. Mokestiniai ginčai; 9.3. Pridėtinės vertės mokestis; 9.3.6. Pridėtinės vertės mokesčio mokėtojų prievolės; 9.3.7. Kiti su pridėtinės vertės mokesčiu susiję klausimai.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Pagrindinėje byloje buvo nagrinėjamas savanoriškai likviduojamos *BDV Hungary Trading Kft.* (toliau – *BDV*) ir mokesčių administratoriaus ginčas dėl už Europos Sąjungos ribų išsiųstų arba išgabentų prekių tiekimo neapmokestinimo pridėtinės vertės mokesčiu (PVM).

Nustatyta, kad 2007 ir 2008 m. *BDV* vertėsi didmenine konservuoto maisto prekyba. Vykdydama savo veiklą ši įmonė trečiojoje šalyje pardavinėjo savo Vengrijoje pagamintus produktus. Sutartyse, sudarytose su pirkėjais, įsisteigusiais už Sąjungos muitų teritorijos, buvo įtvirtinta viena iš Tarptautinių prekybos rėmų nustatytų tarptautinės prekybos sąlygų (vadinamosios „Incoterms 2000“), t. y. „tiekimo iš gamyklos“ sąlyga (EXW), kuri reiškia, kad pirkėjas pasiima prekes nuo pardavėjo patalpų durų.

Atlikęs šios įmonės mokesčių patikrinimą mokesčių administratorius konstatavo, kad su tikrinamu laikotarpiu susijusioje PVM apskaitoje ir PVM deklaracijose ši įmonė tam tikrus sandorius kvalifikavo kaip pardavimą eksportuoti, nors eksportuoti skirti produktai išgabenti iš Sąjungos muitų teritorijos pasibaigus nacionalinėje teisėje numatytam terminui. Atitinkamai mokesčių administratorius, perskaičiavęs mokesčių, *BDV* nustatė papildomą mokesčių ir mokesčinę baudą bei delspinigius.

Ginčą dėl tokio mokesčių administratoriaus sprendimo nagrinėjęs nacionalinis teismas nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu išaiškinti, ar PVM direktyvos 146 straipsnio 1 dalį ir 131 straipsnį reikia aiškinti taip, kad jais draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos prekių tiekimo eksportuoti atveju eksportuoti už Sąjungos ribų skirtos prekės turi būti išgabentos iš Sąjungos teritorijos per nustatytą trijų mėnesių arba 90 dienų nuo tiekimo dienos terminą, kai vien dėl šio termino praleidimo apmokestinamasis asmuo galutinai praranda teisę neapmokestinti.

Dėl nacionalinės teisės aktuose įtvirtinto reikalavimo, kad prekių tiekimo eksportui atveju eksportuojama būtų per nustatytą terminą, kad šis tiekimas būtų laikomas PVM neapmokestinamu tiekimu eksportui

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad pagal PVM direktyvos 146 straipsnio 1 dalies b punktą valstybės narės neapmokestina pirkėjo arba jo sąskaita išsiųstų arba išgabentų už Sąjungos ribų prekių tiekimo. Ši nuostata turi būti siejama su šios direktyvos 14 straipsnio 1 dalimi, pagal kurią „prekių tiekimas“ – tai teisės kaip savininkui disponuoti materialiuoju turtu perdavimas (23 punktas). Iš šių nuostatų ir, be kita ko, iš minėto 146 straipsnio 1 dalies b punkte vartojamo žodžio „išsiųstų“ matyti, kad prekė eksportuojama ir tiekimas eksportui neapmokestinamas, tik kai pirkėjui perduodama teisė disponuoti prekėmis kaip savo, o tiekėjas nustato, kad šios prekės buvo išsiųstos ar išgabentos už Sąjungos ribų ir kad po šio išsiuntimo ar išgabavimo jų fiziškai neliko Sąjungos teritorijoje (24 punktas). Nebuvo ginčo, kad šios sąlygos pagrindinėje byloje buvo tenkinamos (25 punktas).

Toliau Teisingumo Teismas nurodė, kad PVM direktyvos 146 straipsnio 1 dalies b punkte nenumatyta sąlyga, pagal kurią eksportuoti skirta prekė turi būti išgabenta iš Sąjungos per konkretų laikotarpį, kad būtų taikomas minėtame straipsnyje numatytas eksperto neapmokestinimas. Toks terminas numatytas tik išimtinė tvarka minėtos direktyvos 147 straipsnio 1 dalies b punkte prekėms, kurias savo asmeniniame багаže vežasi keliautojai (26 punktas). Atitinkamai ši Europos Sąjungos teisminė institucija padarė išvadą, kad sandorio kvalifikavimas kaip tiekimo eksportui pagal PVM direktyvos 146 straipsnio 1 dalies b punktą neturėtų priklausyti nuo konkretaus termino, per kurį atitinkama prekė turi būti išgabenta iš Sąjungos muitų teritorijos ir dėl kurio nesilaikymo apmokestinamasis asmuo galutinai praranda teisę neapmokestinti eksperto, laikymosi (27 punktas).

Kita vertus, kaip matyti iš PVM direktyvos 131 straipsnio, šios direktyvos IX antraštinės dalies 2–9 skyriuje, kurių dalį sudaro 146 straipsnis, numatyti neapmokestinimo atvejai taikomi tokiomis sąlygomis, kokias valstybės narės nustato siekdamos užtikrinti tinkamą ir sąžiningą minėtų neapmokestinimo atvejų

⁴ 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos.

taikymą ir užkirsti kelią galimiems mokesčių vengimo, išsisukinėjimo ar piktnaudžiavimo atvejams (28 punktas). Vis dėlto įgyvendindamos minėtame 131 straipsnyje joms suteiktas galias valstybės narės turi laikytis bendrųjų principų, sudarančių Sąjungos teisinės sistemos dalį, tarp kurių yra, be kita ko, teisinio saugumo, proporcingumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principai (29 punktas).

Dėl nacionalinėje teisėje numatytų aptariamų terminų Teisingumo Teismas pripažino, kad iš esmės valstybės narės teisėtai gali nustatyti protingą eksporto terminą, atsižvelgdamos į prekybos veiklą eksporto į trečiąsias valstybes srityje, kad patikrintų, ar eksportuoti tiekiama prekė buvo faktiškai išgabenta iš Sąjungos (34 punktas). Tačiau šiuo terminu, kuriam pasibaigus galima apmokestinti eksportuoti skirtų prekių tiekimą, neturi būti viršijama tai, kas būtina šiam tikslui pasiekti (36 punktas).

Taigi, iš esmės eksportuoti skirtos prekės tiekimas gali būti apmokestinamas, jei per taikytinos nacionalinės teisės aktuose nustatytą protingą terminą aptariamas sandoris neatitinka PVM direktyvos 146 straipsnio 1 dalies b punkte įtvirtintų sąlygų (37 punktas).

Tačiau vertindamas pagrindinėje byloje taikytinas nacionalinės teisės aktų nuostatas, Teisingumo Teismas pastebėjo, kad jose nustatytas išgabenimo terminas yra materialinės teisės naikinamasis terminas, kuris praleistas negali būti atnaujinamas. Taigi, kai eksportuoti skirta prekė neišgabenama iš Sąjungos muitų teritorijos per nacionalinėje teisėje nustatytus terminus, šios prekės tiekimas galutinai apmokestinamas, nors ši prekė buvo faktiškai išgabenta iš Sąjungos pasibaigus šiuose teisės aktuose nustatytam terminui (38 punktas). Šiuo klausimu ši Europos Sąjungos teisminė institucija pažymėjo, kad nacionalinės teisės aktais, kaip antai nagrinėtais pagrindinėje byloje, pagal kuriuos eksporto neapmokestinimui taikomas išgabenimo terminas, siekiant, be kita ko, kovoti prieš mokesčių vengimą ir piktnaudžiavimą, o apmokestinamiesiems asmenims neleidžiama įrodyti, kad išgabenimo sąlyga yra įvykdyta suėjus šiam terminui, kad jie pasinaudotų šiuo neapmokestinimu, ir nenumatyta apmokestinamojo asmens teisė į dėl minėto termino nesilaikymo sumokėto PVM gražinimą, kai jis pateikia įrodymų, jog prekė buvo išgabenta iš Sąjungos muitų teritorijos, **viršijama** tai, kas būtina, šiam tikslui pasiekti (39 punktas). Iš tiesų, kai tenkinamos PVM direktyvos 146 straipsnio 1 dalies b punkte numatytos eksporto neapmokestinimo sąlygos, t. y., be kita ko, kad atitinkamos prekės būtų išgabentos iš Sąjungos muitų teritorijos, toks tiekimas neturi būti apmokestinamas PVM. Tokiomis aplinkybėmis iš esmės nebelieka piktnaudžiavimo mokesčių srityje arba mokesčių įplaukų praradimo pavojaus, kuriuo būtų galima pateisinti aptariamo sandorio apmokestinimą (40 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (penktoji kolegija) nusprendė:

2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos 146 straipsnio 1 dalį ir 131 straipsnį reikia aiškinti taip, kad jais draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos prekių tiekimo eksportuoti atveju eksportuoti už Sąjungos ribų skirtos prekės turi būti išgabentos iš Europos Sąjungos teritorijos per nustatytą trijų mėnesių arba 90 dienų nuo tiekimo dienos terminą, kai vien dėl šio termino praleidimo apmokestinamasis asmuo galutinai praranda teisę neapmokestinti šio tiekimo.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62012CJ0563:LT:HTML>

MUITINĖS VEIKLA

2013 m. gruodžio 12 d. prejudicinis sprendimas byloje *Ioannis Christodoulou ir kt. prieš Elliniko Dimosio* (C-116/12)

Terminai: Muitinės kodeksas⁵ – Muitinė vertė – Į trečiąją šalį eksportuojamos prekės – Eksporto gražinamosios išmokos – Apdorojimas eksporto valstybėje, nelaikomas esminiu – Prekių reeksportas į Europos Sąjungos teritoriją – Muitinės vertės nustatymas – Sandorio vertė.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 10. Muitinės veikla; 10.3. Prekių kilmė; 10.4. Prekių muitinis įvertinimas.

Teisingumo Teismas konstatavo:

⁵ 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2913/92, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą, iš dalies pakeistas 1996 m. gruodžio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 82/97.

Pagrindinėje byloje buvo nagrinėjamas ginčas tarp *I. Christodoulou*, *N. Christodoulou* bei *Afoi N. Christodoulou AE* (toliau – *Christodoulou*) ir muitinės dėl pranešimo apie mokėtiną mokesťį.

Nustatyta, kad *Christodoulou* (įsisteigusi Graikijoje) užsiima vaisių (daugiausia apelsinų) perdirbimu ir sulčių gamyba. Ji taip pat eksportavo cukrų į Bulgariją bendrovei *Agrima SA* (toliau – *Agrima*), galutinio eksporto deklaracijos būdavo užpildytos *Christodoulou* prašymu ir jos sąskaita. Kadangi baltojo cukraus eksportas buvo subsidijuojamas, šio cukraus eksporto kaina buvo mažesnė už jo pardavimo vidaus rinkoje kainą. Bendrovė taip pat eksportavo savo gaminamas koncentruotas apelsinų sultis ir pateikė galutinio eksporto deklaracijas, kuriose kaip gavėja nurodyta *Agrima*.

Agrima priimdavo minėtus dviejų rūšių produktus (cukrų ir apelsinų sultis), pateikdavo vieną laikiną deklaraciją pagal „laikino įvežimo perdirbti“ muitinės procedūrą ir nemokėdavo importo muitų. Paprasčiausiai sumaišytos ir ištirpdytos vandenyje minėtų dviejų rūšių produktus, sultys su cukrumi, kurių deklaruojama kilmės šalis Bulgarija, buvo reeksportuojamos į Graikiją, kaip gavėją nurodant *Christodoulou*. Už kiekvieną importo operaciją *Agrima* išrašydavo 511,30 EUR sąskaitą.

Tačiau mokesčių administratorius vertino, kad pagal Muitinės kodekso 29 ir 32 straipsnius prie kainos, atitinkančios minėto produkto sudedamųjų dalių sumaišymo išlaidas, reikėjo pridėti: (1) koncentruotų apelsinų sulčių, kurias *Christodoulou* tiekė *Agrima* be jokių išlaidų, kaip vieno ingrediento, gamybos išlaidas; (2) cukraus, kuris *Agrima* taip pat buvo tiekiamas be jokių išlaidų, kaip antro ingrediento, įsigijimo išlaidas; (3) galutinio produkto transporto iš Bulgarijos į Graikiją išlaidas. Atitinkamai šiems produktams turėjo būti taikomas didesnis muitų tarifas. Šiomis aplinkybėmis mokesčių administratorius vertino, kad *Christodoulou* turėjo ekonominės naudos nacionalinėje rinkoje, nes galutinį produktą ji įsigydavo už konkurencingą kainą, t. y., pirma, pirkdavo baltąjį cukrų subsidijuojamo eksporto kaina, antra, gudraudama mokėdavo ne 15,2 proc., o 12,2 proc. importo muitą. Atitinkamai šiai bendrovei buvo perskaičiuoti mokėtini muitai bei skirta bauda.

Ginčiui dėl tokio mokesčių administratoriaus sprendimo pasiekus teismą, šis nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu išaiškinti, ar Muitinės kodekso 29 ir 32 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad jie taikomi apskaičiuojant pagal sutartį, kuri, nors ir laikoma pardavimo, iš tikrųjų yra perdirbimo arba apdoravimo, neatitinkančio šio kodekso 24 straipsnyje nustatytų reikalavimų, kad atitinkamos prekės būtų laikomos kilusiomis iš tos šalies, kurioje buvo atliktas perdirbimas, sutartis, importuojamų prekių muitinę vertę (31 punktą).

Dėl Muitinės kodekso 29 ir 32 straipsnių taikymo perdirbimo ar apdoravimo sutartims

Norėdamas atsakyti į minėtą klausimą, Teisingumo Teismas pirmiausia nurodė būtinybę nustatyti, ar Muitinės kodekso 29 ir 32 straipsniai taikomi tik pirkimo-pardavimo sutartims, ar vis dėlto ir perdirbimo ar apdoravimo sutartis taip pat patenka į šių straipsnių taikymo sritį (32 punktą).

Šiuo aspektu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad „pardavimo“ sąvoka nėra apibrėžta Muitinės kodekse ir kad šiame kodekse nėra jokių nuorodų į valstybių narių teisę, norint nustatyti šios sąvokos prasmę ir apimtį (33 punktą). Ši sąvoka yra Sąjungos teisės sąvoka ir turi būti aiškinama atsižvelgiant į atitinkamo teisės akto tikslus ir straipsnio, kuriame vartojama, kontekstą (35 punktą).

Atitinkamai ši Europos Sąjungos teisminė institucija pažymėjo, kad Europos Sąjungos teisės aktais, susijusiais su muitinės vertės nustatymu, siekiama įtvirtinti teisingą, vienodą ir neutralią sistemą, kuri neleistų naudoti savavališkai nustatytą arba fiktyvių muitinės verčių (36 punktą).

Dėl Muitinės kodekso 29 straipsnio paminėtina, kad pagal jį importuojamų prekių muitinę vertę laikoma sandorio vertė, tai yra kaina, faktiškai sumokėta arba mokėtina už prekes, parduodamas eksportui į Bendrijos muitų teritoriją, prireikus patikslinta vadovaujantis to paties kodekso 32 ir 33 straipsniais (38 punktą). Taigi, nors faktiškai sumokėta arba mokėtina kaina paprastai yra muitinės vertės apskaičiavimo pagrindas, ši kaina suteikia informacijos, kurią prireikus reikia patikslinti, siekiant išvengti savavališkai nustatytos arba fiktyvios muitinės vertės nustatymo (39 punktą).

Iš tikrųjų, kaip pažymėjo Teisingumo Teismas, sandorio vertė turi atspindėti realią importuotos prekės ekonominę vertę ir būti apskaičiuota atsižvelgiant į šios prekės elementų, turinčių ekonominę vertę, visumą (40 punktą). Kai vis dėlto muitinės vertės neįmanoma nustatyti vadovaujantis Muitinės kodekso 29 straipsniu ir remiantis importuotų prekių sandorio verte, ji nustatoma vadovaujantis minėto kodekso 30 straipsniu, paėliui taikant šio straipsnio 2 dalies a, b, c ir d punktuose numatytus metodus (41 punktą). Galiausiai, kai importuotų prekių muitinės vertės neįmanoma nustatyti ir pagal Muitinės kodekso 30 straipsnį, ši vertė nustatoma vadovaujantis šio kodekso 31 straipsnio nuostatomis (42 punktą). Todėl tiek iš minėto kodekso 29–31 straipsnių formuluotės, tiek iš tvarkos, pagal kurią muitinės vertės nustatymo

kriterijai turi būti taikomi pagal šiuos straipsnius, matyti, kad šios nuostatos yra papildomos. Tik nesant galimybės nustatyti muitinės vertės pagal vieną nuostatą galima remtis kita, iš karto po pirmosios nuostatos pagal nustatytą tvarką einančia, nuostata (43 punktas).

Kadangi nustatant muitinę vertę pagal Muitinės kodekso 29 straipsnį pirmenybė teikiama sandorio vertei, šis muitinės vertės nustatymo metodas laikytinas tinkamiausiu ir dažniausiai naudojamu (44 punktas) Atitinkamai, pasak Teisingumo Teismo, norint išlaikyti šią pirmenybę, „pardavimo“ savoka, vartojama šio 29 straipsnio 1 dalyje, reikia aiškinti plačiai (45 punktas). Todėl klausimas, ar sutartiniai pirkėjo ir pardavėjo santykiai turi būti pagrįsti pirkimo-pardavimo sutartimi, ar paprasčiausia importuojamų prekių perdirbimo arba apdorojimo sutartimi, nėra reikšmingas, nes apdorojimo ir pagerinimo operacijas tam tikrais atvejais pirkėjas pardavėjui atlieka nemokamai (46 punktas). Tokiomis aplinkybėmis prekių muitinė vertė pagal Muitinės kodekso 29 straipsnį yra faktiškai už šias prekes sumokėta kaina, išskyrus tuos atvejus, kai reikia atlikti korekcijas pagal šio kodekso 32 straipsnį (50 punktas). Todėl Muitinės kodekso 29 ir 32 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad jie taikomi apskaičiuojant pagal sutartį, kuri, nors ir laikoma pirkimo-pardavimo sutartimi, iš tikrųjų yra perdirbimo arba apdorojimo sutartis, importuojamų prekių muitinę vertę (51 punktas).

Dėl prekių kilmės nustatymo pagal Muitinės kodekso 24 straipsnį įtakos apskaičiuojant muitinę vertę pagal šio kodekso 29 ir 32 straipsnius

Toliau vertindamas, ar prekių kilmės nustatymas pagal šio kodekso 24 straipsnį turi įtakos apskaičiuojant muitinę vertę pagal minėto kodekso 29 ir 32 straipsnius, Teisingumo Teismas priminė, kad pagal Muitinės kodekso 24 straipsnį, jeigu prekės buvo gaminamos ne vienoje šalyje, jos laikomos kilusiomis iš tos šalies, kurioje buvo atliekamas baigiamasis, svarbus, ekonomiškai pagrįstas jų perdirbimo arba apdorojimo procesas tam tikslui įrengtoje įmonėje, o per šį procesą buvo pagamintas naujas produktas arba atliktas svarbus to produkto gamybos etapas (52 punktas). Baigiamasis produkto perdirbimas arba apdorojimas yra svarbus tik jei per šį procesą pagamintai prekei būdingos specifinės savybės ir sudėtis, kurių ji neturėjo iki šio perdirbimo ar apdorojimo (53 punktas). Tačiau, pasak Teisingumo Teismo, klausimas, kurioje šalyje buvo atliktas importuotų prekių svarbus perdirbimas arba apdorojimas, kaip tai suprantama pagal Muitinės kodekso 24 straipsnį, nėra lemiamas, jei šių prekių muitinė vertė yra sandorio vertė, kaip tai suprantama pagal to paties kodekso 29 straipsnį. Ši vertė nustatoma remiantis kriterijais, susijusiais su realia importuotos prekės ekonomine verte ir atsižvelgiant į atskirus šios prekės elementus (54 punktas). Todėl kai importuotų prekių muitinė vertė nustatoma remiantis perdirbimo arba apdorojimo sutartimi, tam, kad šios prekės būtų laikomos kilusiomis iš šalies, kurioje buvo atliktos perdirbimo arba apdorojimo operacijos, klausimas, ar minėtos operacijos atitinka Muitinės kodekso 24 straipsnyje nustatytus reikalavimus, nėra svarbus (55 punktas).

Dėl muitinės vertės nustatymo, kai nesąžiningai naudojantis Sąjungos teisės nuostatomis buvo gaunamos gražinamosios eksporto išmokos

Nacionalinis teismas taip pat siekė išsiaiškinti, kokia apskaičiuojant muitinę vertę pagal Muitinės kodekso 29 ir 32 straipsnius yra prekės, už kurią nesąžiningai naudojantis Sąjungos teisės nuostatomis buvo gaunamos gražinamosios eksporto išmokos, vertė (61 punktas).

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pripažino, jog pagrindinėje byloje nebuvo ginčijama, kad *Christodoulou* prisidengdama galutiniu eksportu ir tariamu svarbiu perdirbimu siekė nuslėpti aplinkybę, kad prekės iš tikrųjų buvo tik laikinai išvežamos perdirbti. Taip elgdamiesi ji išvengė Muitinės kodekso 146 straipsnio 1 dalies, pagal kurią laikinojo išvežimo perdirbti procedūra negali būti taikoma prekėms, kurių išvežimas lemia eksporto gražinamųjų išmokų mokėjimą, taikymo (62 punktas). Atitinkamai ši Europos Sąjungos teisminė institucija priminė, kad Sąjungos reglamentai negali būti taikomi taip plačiai, jog apimtu ir ūkio subjektų pažeidimus (63 punktas), o norint pripažinti, kad buvo piktnaudžiaujama, reikia visų pirma nustatyti objektyvių aplinkybių visumą, kai, nepaisant formalaus Sąjungos taisyklėse įtvirtintų sąlygų laikymosi, nėra pasiekti šių taisyklių tikslai. Antra, reikalingas subjektyvus elementas, apimantis ketinimą pasinaudoti Sąjungos taisyklėmis ir įgyti pranašumą, kai dirbtinai sudaromos šį pranašumą leidžiančios įgyti sąlygos. Tokį subjektyvų elementą galima pripažinti, be kita ko, įrodžius, kad gražinamąsias išmokas gaunantis Sąjungos eksportuotojas slapta susitarė su prekių importuotoju trečiojoje šalyje (64 punktas).

Pasak Teisingumo Teismo, būtent nacionalinis teismas turi nustatyti šiuos du elementus, o įrodymai apie juos turi būti pateikti pagal nacionalinės teisės taisyklės su sąlyga, kad taip nėra kenkiama Sąjungos teisės veiksmingumui (65 punktas).

Dėl pasekmių, kurių kyla konstatavus tokį pažeidimą, Reglamento Nr. 2988/95 4 straipsnio 3 dalyje, kuri taikoma visuotinai, numatyta, kad „jeigu nustatoma, kad veiksmis buvo siekiama gauti naudos, kuri neatitinka konkrečiu atveju taikomų Bendrijos teisės tikslų, dirbtinai sukuriant sąlygas, būtinas tokiai naudai gauti, toji nauda, atsižvelgiant į kiekvieną konkretų atvejį, panaikinama arba sutrukdoma ją gauti“ (66 punktas). Pareiga gražinti dėl neteisėtos veiklos gautą naudą yra ne sankcija, o tiesiog pripažinimo, kad buvo dirbtinai sukurtos sąlygos, reikalingos norint gauti dėl Bendrijos taisyklių kylančią naudą, pasekmė, o tai reiškia, jog nauda suteikta nepelnytai, ir tai pateisina pareigą ją gražinti (67 punktas).

Taigi, kaip pažymėjo Teisingumo Teismas, importuotojas, kuris dirbtinai atsiduria situacijoje, kai gali gauti eksporto gražinamąsias išmokas, turi sumokėti su atitinkamomis prekėmis susijusius mokesčius, o tam tikrais atvejais jam taikomos ir nacionalinėje teisėje nustatytos administracinio, civilinio ar baudžiamojo pobūdžio sankcijos (68 punktas). Iš to matyti, kad, nustatant sandorio vertę pagal Muitinės kodekso 29 ir 32 straipsnius, būtina atsižvelgti į eksporto gražinamąsias išmokas, kurias neteisėtai gavo eksportuotojas, dirbtinai sudaręs tam sąlygas (69 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (šeštoji kolegija) nusprendė:

1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, iš dalies pakeisto 1996 m. gruodžio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 82/97, 29 ir 32 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad jie taikomi apskaičiuojant pagal sutartį, kuri, nors ir laikoma pirkimo-pardavimo sutartimi, iš tikrųjų yra perdirbimo arba apdorojimo sutartis, importuojamų prekių muitinę vertę. Nustatant šią vertę, klausimas, ar perdirbimo arba apdorojimo operacijos atitinka šio reglamento 24 straipsnyje nustatytus reikalavimus, kad atitinkamos prekės būtų laikomos kilusiomis iš tos šalies, kurioje buvo atliktos minėtos operacijos, nėra svarbus.

Reglamento Nr. 2913/92, iš dalies pakeisto Reglamentu Nr. 82/97, 29 ir 32 straipsnius reikia aiškinti taip, kad apskaičiuojant muitinę vertę reikia atsižvelgti į prekei taikomų gražinamųjų išmokų, gautų nesąžiningai naudojantis Sąjungos teisės nuostatomis, dydį.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62012CJ0116:LT:HTML>

LAISVĖS, SAUGUMO IR TEISINGUMO ERDVĖ

2013 m. lapkričio 14 d. didžiosios kolegijos prejudicinis sprendimas byloje *Bundesrepublik Deutschland prieš Kaveh Puid* (C-4/11)

Terminai: Prieglobstis – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – 4 straipsnis – Reglamentas (EB) Nr. 343/2003 – 3 straipsnio 1 ir 2 dalys – Valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio vienoje iš valstybių narių pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymas – 6–12 straipsniai – Atsakingos valstybės narės nustatymo kriterijai – 13 straipsnis – Subsidiari sąlyga.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi:
3.4. Prieglobsčio suteikimas.

Teisingumo Teismas konstatavo:

K. Puid, gimęs 1979 m., naudodamasis suklastotais asmens dokumentais 2007 m. spalio 20 d. iš Teherano (Iranas) lėktuvu atvyko į Atėnus (Graikija). Praleidęs Graikijoje keturias dienas, jis atvyko į Frankfurtą prie Maino (Vokietija) ir paprašė prieglobsčio (13 punktas). Teisminių procesų dėl išsiuntimo iš šalies metu pareiškėjas prašė neperduoti jo Graikijai, atsižvelgiant, be kita ko, į prieglobsčio prašytojų priėmimo ir prieglobsčio prašymų nagrinėjimo sąlygas Graikijoje, ir įpareigoti *Bundesrepublik Deutschland* priiimti atsakomybę už jo prieglobsčio prašymo nagrinėjimą (14–15 punktai). Galiausiai Federalinė migracijos ir pabėgėlių tarnyba pareiškėją pripažino pabėgėliu (20 punktas), tačiau apeliacinius skundus nagrinėjęs teismas manė vis dar esant reikalinga gauti prejudicinį sprendimą, nes Teisingumo Teismo atsakymas gali būti reikšmingas, jei pareiškėjas pateiktų reikalavimą atlyginti dėl jo sulaukymo padarytą žalą (21 punktas).

Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausė, ar prieglobsčio prašytojas gali nacionaliniame teisme remtis valstybės narės, kuriai jis pateikė prieglobsčio

prašymą, pareiga išnagrinėti šį prašymą pagal reglamento 3 straipsnio 2 dalį⁶, kai valstybėje narėje, kuri pagal reglamento III skyriuje nustatytus kriterijus yra atsakinga už minėto prašymo nagrinėjimą, susiklosčiusi padėtis kelia pavojų prašytojo pagrindinėms teisėms (24 punktas).

Dėl valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio vienoje iš valstybių narių pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymo

Teisingumo Teismas pirmiausia konstatavo, kad iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo priimtų sprendimų matyti, jog šis klausimas grindžiamas prielaida, kad tokiomis aplinkybėmis, kaip šioje pagrindinėje byloje, valstybė narė, kuriai prieglobsčio prašytojas pateikė prašymą, privalo pasinaudoti jai pagal reglamento 3 straipsnio 2 dalį suteikta teise prisiimti atsakomybę (25 punktas). Tačiau, Teisingumo Teismo vertinimu, šia nuostata negalima pagrįsti tokios prielaidos (26 punktas).

Šiuo klausimu Teismas priminė, kad pagal reglamento 3 straipsnio 1 dalį prieglobsčio prašymą nagrinėja viena valstybė narė, būtent ta, kuri yra atsakinga pagal reglamento III skyriuje nustatytus kriterijus (27 punktas). Tačiau pagal reglamento 3 straipsnio 2 dalį, nukrypdamą nuo šio straipsnio 1 dalies, kiekviena valstybė narė trečiosios šalies piliečio jai pateiktą prieglobsčio prašymą gali nagrinėti net tada, kai ji pagal šiame reglamente nustatytus kriterijus neatsako už tokį nagrinėjimą (28 punktas).

Teismas pažymėjo, jog nors 2011 m. gruodžio 21 d. sprendimo *N. S. ir kt.* (C-411/10 ir C-493/10, dar nepaskelbtas Rinkinyje) 107 punkte jis priminė, kad tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėtos minėtame sprendime, nustatydama atsakingą valstybę narę valstybė narė pagal reglamento 3 straipsnio 2 dalį turi teisę pati išnagrinėti prašymą, jis nenurodė, jog ji privalo tai daryti (29 punktas). Atvirksčiai, Teisingumo Teismas nusprendė, jog valstybės narės privalo neperduoti prieglobsčio prašytojo valstybei narei, laikomai atsakinga pagal reglamento III skyriuje įtvirtintus kriterijus, kai negali nežinoti, kad nuolatiniai prieglobsčio procedūros ir prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygų tokioje valstybėje narėje pažeidimai yra rimta ir pagrįsta priežastis manyti, jog prašytojui kils reali nežmoniško ar žeminamo elgesio grėsmė, kaip tai suprantama pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 4 straipsnį (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *N. S. ir kt.* 94 ir 106 punktus) (30 punktas). Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi išnagrinėti, ar tą dieną, kai buvo vykdomas sprendimas perduoti K. Puid į Graikiją, buvo tokių nuolatinių pažeidimų (31 punktas).

Kalbėdamas apie tai, ar valstybė narė, negalinti perduoti prieglobsčio prašytojo valstybei narei, iš pradžių pripažinti atsakinga pagal reglamentą, privalo pati išnagrinėti prašymą, Teisingumo Teismas priminė, kad reglamento III skyriuje išvardyti keli kriterijai ir kad pagal šio reglamento 5 straipsnio 1 dalį šie kriterijai taikomi tokia tvarka, kokia jie pateikti šiame skyriuje (minėto Sprendimo *N. S. ir kt.* 95 punktas) (32 punktas). Todėl, kaip Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, nepažeidžiant reglamento 3 straipsnio 2 dalyje nurodytos valstybės narės teisės pačiai išnagrinėti prašymą, tuo atveju, jei negalima perduoti prašytojo valstybei narei, iš pradžių pripažinti atsakinga pagal šio reglamento III skyriuje įtvirtintus kriterijus, valstybė narė, kuri turi atlikti tokį perdavimą, privalo išnagrinėti kitus šiame skyriuje išdėstytus kriterijus, kad įvertintų, ar kuris nors šių kriterijų leidžia nustatyti kitą valstybę narę, kuri būtų atsakinga už prieglobsčio prašymo nagrinėjimą (minėto Sprendimo *N. S. ir kt.* 96 ir 107 punktai) (33 punktas). Jei to neįmanoma padaryti, pirmoji valstybė narė, kuriai buvo pateiktas prieglobsčio prašymas, yra atsakinga už šį nagrinėjimą pagal reglamento 13 straipsnį (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *N. S. ir kt.* 97 punktą) (34 punktas).

Tačiau svarbu, kad valstybė narė, kurioje yra prieglobsčio prašytojas, užtikrintų, kad dėl nepagrįstai ilgai trunkančios atsakingos valstybės narės nustatymo procedūros nebūtų dar labiau pažeistos šio prašytojo pagrindinės teisės. Jei būtina, tokia valstybė narė pati turi išnagrinėti prašymą laikydamosi reglamento 3 straipsnio 2 dalyje nustatytos tvarkos (minėto Sprendimo *N. S. ir kt.* 98 ir 108 punktai) (35 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė:

⁶ Reglamento (EB) Nr. 343/2003 3 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Valstybės narės nagrinėja kiekvieno trečiosios šalies piliečio, bet kurios iš jų pasienyje ar jų teritorijose prašančio prieglobsčio, prašymą. Prašymą nagrinėja viena valstybė narė, būtent ta, kuri yra atsakinga pagal III skyriuje nustatytus kriterijus.

2. Nukrypdamą nuo šio straipsnio 1 dalies, kiekviena valstybė narė trečiosios šalies piliečio jai pateiktą prieglobsčio prašymą gali nagrinėti net tada, kai ji pagal šiame reglamente nustatytus kriterijus neatsako už tokį nagrinėjimą. Tokiu atveju ta valstybė narė tampa atsakinga valstybe nare, apibūdinta šiame reglamente, ir prisiima su tokia atsakomybe susijusias pareigas. <...>“

Kai valstybės narės negali nežinoti, kad nuolatiniai prieglobsčio procedūros ir prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygų valstybėje narėje, kuri iš pradžių pripažinta atsakinga pagal 2003 m. vasario 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 343/2003, nustatančio valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio vienoje iš valstybių narių pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijus ir mechanizmus, III skyriuje įtvirtintus kriterijus, pažeidimai yra rimta ir pagrįsta priežastis manyti, jog suinteresuotam prieglobsčio prašytojui kils reali nežmoniško ar žeminamo elgesio grėsmė, kaip tai suprantama pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 4 straipsnį, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsakingą valstybę narę nustatanti valstybė narė privalo neperduoti prieglobsčio prašytojo valstybei narei, kuri iš pradžių pripažinta atsakinga, ir, jei nepasinaudoja teise pati išnagrinėti prašymą, ištirti kitus minėtame skyriuje įtvirtintus kriterijus, siekdama nustatyti, ar kita valstybė narė gali būti pripažinta atsakinga pagal vieną iš šių kriterijų arba, jei ne, pagal to paties reglamento 13 straipsnį.

Tačiau tokiomis aplinkybėmis negalėjimas perduoti prieglobsčio prašytojo valstybei narei, kuri iš pradžių pripažinta atsakinga, savaime nereiškia, jog atsakingą valstybę narę nustatanti valstybė narė pati pagal Reglamento Nr. 343/2003 3 straipsnio 2 dalį turi išnagrinėti prieglobsčio prašymą.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62011CJ0004:LT:HTML>

2013 m. lapkričio 7 d. prejudicinis sprendimas
sujungtose bylose *Minister voor Immigratie en Asiel* prieš *X (C-199/12)*,
Y (C-200/12)* ir *Z* prieš *Minister voor Immigratie en Asiel (C-201/12)

Terminai: Direktyva 2004/83/EB – Būtiniausi pabėgėlių statuso ar papildomos apsaugos statuso suteikimo standartai – 10 straipsnio 1 dalies d punktas – Priklausymas tam tikrai socialinei grupei – Seksualinė orientacija – Persekiojimo priežastis – 9 straipsnio 1 dalis – Sąvoka „persekiojimo veiksmai“ – Pagrįsta baimė būti persekiojamam dėl priklausymo tam tikrai socialinei grupei – Pakankamai rimti veiksmai pagrįsti tokią baimę – Teisės aktai, kuriais nustatoma baudžiamoji atsakomybė už homoseksualinius veiksmus – 4 straipsnis – Individualus faktų ir aplinkybių vertinimas.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi:
3.4. Prieglobsčio suteikimas.

Teisingumo Teismas konstatavo:

X, Y ir Z, gimę atitinkamai 1987, 1990 ir 1982 m., pateikė prašymus suteikti laikiną leidimą gyventi (prieglobstį) Nyderlanduose 2009 m. liepos 1 d., 2011 m. balandžio 27 d. ir 2010 m. liepos 25 d. (23 punktas). Pareiškėjai grindė savo prašymus tvirtinimais, kad pabėgėlių statusas jiems turi būti suteiktas dėl to, kad jie pagrįstai bijo būti persekiojami savo kilmės šalyse dėl homoseksualumo (24 punktas). Pareiškėjai visų pirma teigė, kad skirtingais aspektais jie patyrė smurtinių veiksmų savo šeimose arba tam tikroje aplinkoje arba buvo baudžiami savo atitinkamų kilmės šalių institucijų dėl seksualinės orientacijos (25 punktas).

Iš sprendimų, kuriais pateikti prašymai priimti prejudicinį sprendimą, buvo matyti, kad X, Y ir Z kilmės šalyse už homoseksualumą baudžiama. Siera Leonėje (byla C-199/12) pagal 1861 m. Įstatymo dėl nusikaltimų prieš asmenį (*Offences against the person Act 1861*) 61 straipsnį už homoseksualinius veiksmus baudžiama laisvės atėmimo bausme nuo dešimties metų iki gyvos galvos. Ugandoje (byla C-200/12) pagal 1950 m. Baudžiamojo kodekso (*Penal Code Act 1950*) 145 straipsnį asmuo, pripažintas kaltu padaręs nusikaltimą, kuris apibūdinamas kaip „priešingi gamtai kūniški santykiai“, baudžiamas laisvės atėmimo bausme, kuri didžiausia gali būti iki gyvos galvos. Senegale (byla C-201/12) pagal Senegalo baudžiamojo kodekso 319.3 straipsnį asmuo, pripažintas kaltu už homoseksualinius veiksmus, baudžiamas laisvės atėmimo bausme nuo vieno iki penkerių metų ir pinigine bauda nuo 100 000 iki 1 500 000 CFA frankų (BCEAO) (XOF) (apie 150–2000 EUR) (26 punktas).

Nacionalinės institucijos, atsakingos už prieglobsčio prašymų nagrinėjimą, atsisakymas suteikti pareiškėjams laikinus leidimus gyventi (prieglobstį) buvo ginčijamas Nyderlandų teismuose (27–36 punktai). Siekdamas išspręsti kilusius ginčus, apeliacinius skundus nagrinėjęs *Raad van State* (Valstybės taryba) nusprendė sustabdyti bylų nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tris prejudicinius klausimus (37 punktas).

Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad iš Direktyvos 2004/83 3, 16 ir 17 konstatuojamųjų dalių matyti, kad 1951 m. liepos 28 d. Ženevos konvencija dėl pabėgėlių statuso, papildytos 1967 m. sausio 31 d. Niujorko protokolu, (toliau – ir Ženevos konvencija) sudaro tarptautinio teisinio pabėgėlių apsaugos

režimo pamatus ir kad šios direktyvos nuostatos dėl pabėgėlių statuso suteikimo sąlygų ir dėl jo turinio buvo priimtos siekiant padėti valstybių narių kompetentingoms institucijoms taikyti šią konvenciją remiantis bendromis sąvokomis ir kriterijais (2012 m. rugsėjo 5 d. Sprendimo *Y ir Z*, C-71/11 ir C-99/11, dar nepaskelbto Rinkinyje, 47 punktą ir jame nurodyta teismo praktika) (39 punktą). Todėl direktyvos nuostatos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į bendrą jos sistemą ir tikslą, laikantis Ženevos konvencijos ir kitų svarbių sutarčių, nurodytų SESV 78 straipsnio 1 dalyje. Kaip matyti iš šios direktyvos 10 konstatuojamosios dalies, taip aiškinant taip pat turi būti atsižvelgiama į Chartijoje pripažintas teises (2012 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Abed El Karem El Kott ir kt.*, C-364/11, dar nepaskelbto Rinkinyje, 43 punktą ir jame nurodyta teismo praktika) (40 punktą).

Dėl homoseksualių asmenų pripažinimo sudarančiais socialinę grupę

Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas visose pagrindinėse bylose pateiktu pirmuoju klausimu iš esmės siekė sužinoti, ar direktyvos 10 straipsnio 1 dalies d punktą⁷ reikia aiškinti taip, kad vertinant persekiojimo priežastis, kuriomis grindžiamas prašymas suteikti pabėgėlio statusą, homoseksualūs asmenys turi būti laikomi sudarančiais tam tikrą socialinę grupę (41 punktą).

Siekdamas atsakyti į šį klausimą, Teisingumo Teismas priminė, kad remiantis direktyvos 2 straipsnio c punktu, pabėgėlis yra visų pirma trečiosios šalies pilietis, kuris yra ne savo pilietybės šalyje dėl pagrįstos persekiojimo dėl rasės, religijos, tautybės, politinių pažiūrų ar priklausymo tam tikrai socialinei grupei baimės ir negali arba dėl tokios baimės nenori pasinaudoti šios šalies apsauga (42 punktą). Taigi atitinkamas pilietis dėl kilmės valstybėje esančių aplinkybių ir persekiojimo dalyvių veiksmų turi pagrįstai baimintis persekiojimo dėl bent jau vienos iš penkių direktyvoje ir Ženevos konvencijoje išvardytų priežasčių, kurių viena yra jo „priklausymas tam tikrai socialinei grupei“ (43 punktą).

Direktyvos 10 straipsnio 1 dalyje apibrėžiama, kas laikoma tam tikra socialine grupe, kuriai priklausant gali atsirasti reali baimė būti persekiojamam (44 punktą). Remiantis šia apibrėžtimi, grupė laikoma „tam tikra socialine grupe“, kai visų pirma įvykdytos dvi kumuliacinės sąlygos. Pirmą, grupės nariai turi tas pačias prigimtinės savybes ar bendrą istoriją, kurios negalima pakeisti, arba turi tas pačias savybes ar įsitikinimus, kurie yra tokie svarbūs to asmens tapatumui ar sąžinei, kad jis negali būti verčiamas jų atsisakyti. Antra, ši grupė turi turėti individualų tapatumą tam tikroje šalyje, nes aplinkinės visuomenės suvokiama kaip skirtinga (45 punktą).

Dėl pirmosios šių sąlygų yra aišku, kad asmens seksualinė orientacija yra šiuo klausimu esminė savybė, kurios jis negali būti verčiamas atsisakyti. Šį aiškinimą patvirtina direktyvos 10 straipsnio 1 dalies d punkto antra pastraipa, iš kurios matyti, kad, atsižvelgiant į aplinkybes kilmės šalyje, tam tikrai socialinei grupei gali priklausyti grupė, susidariusi dėl būdingos seksualinės orientacijos (46 punktą). Antroji sąlyga reiškia tai, kad atitinkamoje kilmės šalyje tos pačios seksualinės orientacijos asmenų grupė turi savo tapatumą, nes aplinkinės visuomenės suvokiama kaip skirtinga (47 punktą). Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pripažino, kad dėl to, jog egzistuoja baudžiamosios teisės aktai, kaip antai nagrinėjami visose pagrindinėse bylose, kurie specialiai skirti homoseksualiems asmenims, galima konstatuoti, kad šie asmenys sudaro atskirą grupę, kurią aplinkinė visuomenė suvokia kaip skirtingą (48 punktą). Teisingumo Teismas nusprendė, kad direktyvos 10 straipsnio 1 dalies d punktą turi būti aiškinamas taip, kad dėl to, jog egzistuoja baudžiamosios teisės aktai, kaip antai nagrinėjami visose pagrindinėse bylose, kurie specialiai skirti homoseksualiems asmenims, galima konstatuoti, kad šie asmenys turi būti laikomi sudarančiais tam tikrą socialinę grupę (49 punktą).

Dėl teisės aktų, kuriais nustatoma baudžiamoji atsakomybė už homoseksualinius veiksmus, pripažinimo persekiojimo veiksmais

⁷ Direktyvos 2004/83/EB 10 straipsnyje „Persekiojimo priežastys“ nustatyta:

1. Valstybės narės, vertindamos persekiojimo priežastis, atsižvelgia į šiuos faktorius:

d) grupe laikoma tam tikra socialinė grupė, kurioje visų pirma:

– tos grupės nariai turi tas pačias prigimtinės savybes ar bendrą istoriją, kurios negalima pakeisti[,] arba turi tas pačias savybes ar įsitikinimus, kurie yra tokie svarbūs to asmens tapatumui ar sąžinei, kad jis negali būti verčiamas jų atsisakyti;

– ta grupė turi individualų tapatumą atitinkamoje šalyje, nes aplinkinės visuomenės suvokiama kaip skirtinga;

Atsižvelgiant į aplinkybes kilmės šalyje, tam tikrai socialinei grupei gali priklausyti grupė, susidariusi dėl būdingos seksualinės orientacijos. Seksualinė orientacija negali būti suprantama kaip veiksmas, kurie pagal valstybių narių nacionalinę teisę laikomi nusikalstamais. <...>

Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat siekė sužinoti, ar vien tai, kad homoseksualiniai veiksmai yra baudžiami ir už juos gresia laisvės atėmimo bausmė, yra persekiojimo veiksmas. Jeigu į klausimą būtų atsakyta neigiamai, šis teismas norėjo žinoti, kokiomis aplinkybėmis turi būti kvalifikuojamas persekiojimo veiksmas (50 punktas).

Teisingumo Teismas priminė, kad direktyvos 9 straipsnyje nustatomi kriterijai, kuriais remiantis veiksmai gali būti laikomi persekiojimu, kaip jis suprantamas pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnį. Šiuo klausimu direktyvos 9 straipsnio 1 dalies a punkte nurodoma, jog reikšmingi veiksmai turi būti pakankamai rimti pagal savo pobūdį ar dažnumą, kad sudarytų sunkų pagrindinių žmogaus teisių pažeidimą, ypač absoliučių teisių, kurių negalima varžyti pagal EŽTK 15 straipsnio 2 dalį (51 punktas). Be to, direktyvos 9 straipsnio 1 dalies b punkte pažymima, jog persekiojimo veiksmais taip pat turi būti laikoma įvairių priemonių sanakaupa, įskaitant žmogaus teisių pažeidimus, kurie yra pakankamai sunkūs, kad veiktų asmenį panašiai, kaip nurodyta direktyvos 9 straipsnio 1 dalies a punkte (52 punktas). Įvertinęs šias nuostatas, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tam, jog žmogaus teisių pažeidimas būtų persekiojimas, kaip jis suprantamas pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnį, jis turi pasiekti tam tikrą sunkumą. Taigi bet kuris homoseksualaus prieglobsčio prašytojo pagrindinių teisių pažeidimas nebūtinai bus tokio lygio (53 punktas).

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia konstatavo, kad pagrindinių teisių, ypač susijusių su visose pagrindinėse bylose nagrinėjama seksualine orientacija, pavyzdžiui, teisės į privatus ir šeimos gyvenimo gerbimą, saugomos EŽTK 8 straipsniu, kuri atitinka Chartijos 7 straipsnis, prireikus skaitomas kartu su EŽTK 14 straipsniu, kuris buvo pavyzdys nustatant Chartijos 21 straipsnio 1 dalį, nėra tarp pagrindinių teisių, kurių negalima varžyti (54 punktas). Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas darė išvadą, jog vien tai, kad egzistuoja teisės aktai, nustatantys baudžiamąją atsakomybę už homoseksualinius veiksmus, negali būti laikomi faktu, turinčiu prašytojui tokį reikšmingą poveikį, kad būtų pasiektas sunkumo lygis, būtinas, kad šis baudimas būtų laikomas persekiojimu, kaip jis suprantamas pagal direktyvos 9 straipsnio 1 dalį (55 punktas).

Tačiau Teisingumo Teismas pabrėžė, kad laisvės atėmimo bausmė, nustatyta teisės nuostatose, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėse bylose, kuriose nustatoma baudžiamoji atsakomybė už homoseksualinius veiksmus, savaime gali būti persekiojimo veiksmas, kaip jis suprantamas pagal direktyvos 9 straipsnio 1 dalį, jeigu ji veiksmingai taikoma kilmės šalyje, kurioje priimtas toks teisės aktas (56 punktas). Tokia bausmė pažeidžia EŽTK 8 straipsnį, kuri atitinka Chartijos 7 straipsnis, ir yra neproporcingas arba diskriminuojantis baudimas, kaip tai suprantama pagal direktyvos 9 straipsnio 2 dalies c punktą (57 punktas).

Šiomis aplinkybėmis, jeigu prieglobsčio prašantis asmuo remiasi – kaip pagrindinėse bylose – tuo, kad jo kilmės šalyje yra teisės aktas, kuriuo nustatoma baudžiamoji atsakomybė už homoseksualinius veiksmus, nacionalinės institucijos, atlikdamos faktų ir aplinkybių vertinimą pagal direktyvos 4 straipsnį, turi išnagrinėti visus reikšmingus faktus, susijusius su kilmės šalimi, įskaitant kilmės šalies įstatymus ir taisykles ir jų taikymo būdą, kaip numatyta direktyvos 4 straipsnio 3 dalies a punkte (58 punktas). Šios institucijos, atlikdamos šį nagrinėjimą, be kita ko, turi nustatyti, ar prašytojo kilmės šalies teisės aktuose numatyta laisvės atėmimo bausmė taikoma praktikoje (59 punktas). Atsižvelgdamos į šiuos kriterijus, nacionalinės institucijos turi nuspręsti, ar galima konstatuoti, kad iš tiesų prašytojas pagrįstai bijo, kad grįžęs į savo kilmės šalį bus persekiojamas, kaip tai suprantama pagal direktyvos 2 straipsnio c punktą, skaitomą kartu su jos 9 straipsnio 3 dalimi (60 punktas).

Atsižvelgęs į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas konstatavo, kad direktyvos 9 straipsnio 1 dalį, skaitomą su 9 straipsnio 2 dalies c punktu, reikia aiškinti taip, kad vien tai, jog homoseksualiniai veiksmai yra baudžiami, savaime nėra persekiojimo veiksmas. Tačiau laisvės atėmimo bausmė už homoseksualinius veiksmus, veiksmingai taikoma kilmės valstybėje, kurioje priimtas toks teisės aktas, turi būti laikoma neproporcingu arba diskriminuojančiu baudimu ir todėl yra persekiojimo veiksmas (61 punktas).

Dėl prielaidos, kad asmuo, slėpdamas homoseksualinę orientaciją kilmės šalyje arba susilaikydamas išreikšti šią seksualinę orientaciją, gali išvengti persekiojimo, vertinimo

Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat siekė sužinoti, ar darant prielaidą, kad homoseksualus prašytojas turi būti laikomas priklausančiu tam tikrai socialinei grupei pagal direktyvos 10 straipsnio 1 dalies d punktą, reikia nustatyti skirtumą tarp homoseksualinių veiksmų, kurie priklauso direktyvos taikymo sričiai, ir jai nepriklausančių veiksmų, dėl kurių negali būti suteiktas pabėgėlio statusas (62 punktas).

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pateiktas klausimas susijęs su situacija, kai – kaip pagrindinėse bylose – prašytojas neįrodė, kad jis jau buvo persekiojamas arba jam buvo tiesiogiai grasinta

persekioti dėl jo priklausymo specialiai socialinei grupei, kurios narių seksualinė orientacija yra ta pati (63 punktas). Teismas detalizavo, kad tokio rimto pagrįstos prašytojų baimės požymio pagal direktyvos 4 straipsnio 4 dalį nebuvimas paaiškina prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo poreikį sužinoti, kiek gali būti leidžiama, jeigu prašytojas nepagrindžia jau patirtos persekiojimo dėl priklausymo minėtai grupei baimės, reikalauti, kad grįžęs į savo kilmės šalį jis toliau vengtų persekiojimo rizikos slėpdamas savo homoseksualumą arba bent susilaikydamas išreikšti savo seksualinę orientaciją (64 punktas).

Teisingumo Teismas atkreipė dėmesį, kad pagal direktyvos 10 straipsnio 1 dalies d punktą seksualinė orientacija negali būti suprantama kaip veiksmai, kurie pagal valstybių narių nacionalinę teisę laikomi nusikalstamais (66 punktas). Be šių veiksmų, kurie laikomi nusikalstamais pagal valstybių narių nacionalinę teisę, minėto 10 straipsnio 1 dalies d punkte nėra jokios nuorodos į tai, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas ketino neįtraukti į šios nuostatos taikymo sritį tam tikrų kitų su seksualine orientacija susijusių veiksmų ar išraiškos rūšių (67 punktas). Taigi direktyvos 10 straipsnio 1 dalies d punkte nenumatyti apribojimai, susiję su veiksmais, kurių specialios socialinės grupės nariai gali imtis dėl savo tapatumo, ar elgesiu, kuris patenka arba nepatenka į seksualinės orientacijos sąvoką pagal šią nuostatą (68 punktas). Vien dėl to, kad iš direktyvos 10 straipsnio 1 dalies b punkto akivaizdžiai matyti, kad religijos sąvoka taip pat apima dalyvavimą pamaldose privačiai ar viešai, negalima daryti išvados, kad seksualinės orientacijos sąvoka, į kurią pateikiama nuoroda šios direktyvos 10 straipsnio 1 dalies d punkte, turi apimti tik su atitinkamo asmens privataus gyvenimo sritimi susijusius veiksmus, o ne ir jo viešojo gyvenimo aktus (69 punktas). Teisingumo Teismas pabrėžė, kad tai, jog reikalaujama, kad socialinės grupės nariai, kurių seksualinė orientacija yra ta pati, slėptų šią orientaciją, prieštarauja pačiam šios savybės, kuri yra tokia svarbi tapatumui, pripažinimui, kad susijęs asmuo negali būti verčiamas jos atsisakyti (70 punktas). Todėl negalima tikėtis, kad prieglobsčio prašytojas slepia savo homoseksualumą kilmės šalyje, kad išvengtų persekiojimo (71 punktas).

Teismas taip pat pažymėjo, jog pagal direktyvos sistemą kompetentingos institucijos, pagal direktyvą vertindamos, ar prašytojo persekiojimo baimė yra pagrįsta, turi įsitikinti, ar nustatytos aplinkybės yra tokia grėsmė, kad atitinkamas asmuo, atsižvelgdamas į savo asmenines aplinkybes, gali pagrįstai baimintis, kad prieš jį iš tiesų bus imtasi persekiojimo veiksmų (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Y ir Z* 76 punktą) (72 punktas). Šis rizikos dydžio vertinimas, kuris bet kuriuo atveju turi būti atliekamas atidžiai ir atsargiai (2010 m. kovo 2 d. Sprendimo *Salahadin Abdulla ir kt.*, C-175/08, C-176/08, C-178/08 ir C-179/08, Rink. p. I-1493, 90 punktas), grindžiamas tik konkrečiais faktais ir aplinkybėmis, būtent pagal direktyvos 4 straipsnyje nustatytas taisykles (minėto Sprendimo *Y ir Z* 77 punktas) (73 punktas). Nė vienoje iš šių taisyklių nenurodoma, kad, vertinant rizikos realiai patirti persekiojimo veiksmus konkrečiomis aplinkybėmis dydį, reikėtų atsižvelgti į galimybę prašytojui išvengti persekiojimo rizikos, be kita ko, susilaikant nuo seksualinės orientacijos, kuri jam būdinga kaip specialios socialinės grupės nariui, reikimo (pagal analogiją žr. minėto Sprendimo *Y ir Z* 78 punktą) (74 punktas). Iš to matyti, kad suinteresuotajam asmeniui turi būti suteikiamas pabėgėlio statusas pagal direktyvos 13 straipsnį, jeigu jis įrodė, kad grįžus į kilmės šalį jo homoseksualumas kels realią persekiojimo riziką, kaip tai suprantama pagal direktyvos 9 straipsnio 1 dalį. Tai, kad jis gali vengti rizikos susilaikydamas išreikšti savo seksualinę orientaciją labiau nei heteroseksualus asmuo, šiuo klausimu nėra svarbu (75 punktas).

Atsižvelgęs į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas sprendė, kad direktyvos 10 straipsnio 1 dalies d punktą, skaitomą kartu su 2 straipsnio c punktu, reikia aiškinti taip, kad homoseksualiniai veiksmai, nusikalstami pagal valstybių narių nacionalinę teisę, nepatenka į jo taikymo sritį. Kompetentingos institucijos, vertindamos prašymą suteikti pabėgėlio statusą, negali pagrįstai tikėtis, kad prieglobsčio prašytojas slepia homoseksualinę orientaciją kilmės šalyje arba susilaiko išreikšdamas šią seksualinę orientaciją, kad išvengtų persekiojimo (76 punktas).

Teisingumo Teismas taip pat priminė, kad konkrečiai nustatant, kokie veiksmai gali būti laikomi persekiojimu, kaip tai suprantama pagal direktyvos 9 straipsnio 1 dalį, nebūtina atskirti veiksmų, kuriais pažeidžiama seksualinės orientacijos išraiškos pagrindinė sritis, manant, kad ją galima identifikuoti, nuo veiksmų, kuriais nepažeidžiama ši tariama pagrindinė sritis (pagal analogiją žr. minėto Sprendimo *Y ir Z* 72 punktą) (78 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendė:

1. 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvos 2004/83/EB dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtiniausių standartų 10 straipsnio 1 dalies d punktas turi būti aiškinamas taip, kad dėl to, jog egzistuoja baudžiamosios teisės aktai, kaip antai nagrinėjami visose pagrindinėse bylose,

kurie specialiai skirti homoseksualiems asmenims, galima konstatuoti, kad šie asmenys turi būti laikomi sudarančiais tam tikrą socialinę grupę.

2. Direktyvos 2004/83 9 straipsnio 1 dalį, skaitomą kartu su 9 straipsnio 2 dalies c punktu, reikia aiškinti taip, kad vien tai, jog homoseksualiniai veiksmai yra baudžiami, savaime nėra persekiojimo veiksmas. Tačiau laisvės atėmimo bausmė už homoseksualinius veiksmus, veiksmingai taikoma kilmės valstybėje, kurioje priimtas toks teisės aktas, turi būti laikoma neproporcingu arba diskriminuojančiu baudimu ir todėl yra persekiojimo veiksmas.

3. Direktyvos 2004/83 10 straipsnio 1 dalies d punktą, skaitomą kartu su 2 straipsnio c punktu, reikia aiškinti taip, kad homoseksualiniai veiksmai, nusikalstami pagal valstybių narių nacionalinę teisę, nepatenka į jo taikymo sritį. Kompetentingos institucijos, vertindamos prašymą suteikti pabėgėlio statusą, negali pagrįstai tikėtis, kad prieglobsčio prašytojas slepia homoseksualinę orientaciją kilmės šalyje arba susilaiko reikšdamas šią seksualinę orientaciją, kad išvengtų persekiojimo.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62012CJ0199:LT:HTML>

**2013 m. gruodžio 10 d. didžiosios kolegijos prejudicinis sprendimas
byloje *Shamso Abdullahi* prieš *Bundesasylamt*
(C-394/12)**

Terminai: Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Bendroji Europos prieglobsčio sistema – Reglamentas (EB) Nr. 343/2003 – Už prieglobsčio prašymo nagrinėjimą atsakingos valstybės narės nustatymas – Kriterijų, pagal kuriuos nustatoma atsakomybė nagrinėti prieglobsčio prašymą, laikymosi kontrolė – Teisminės kontrolės apimtis.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi:
3.4. Prieglobsčio suteikimas.

Teisingumo Teismas konstatavo:

S. Abdullahi yra 22 m. amžiaus Somalio pilietė. 2011 m. balandžio mėn. ji lėktuvu atskrido į Siriją, vėliau tų pačių metų liepos mėn. kirto Turkiją ir galiausiai laivu neteisėtai atvyko į Graikiją. S. Abdullahi Graikijos vyriausybei prieglobsčio prašymo nepateikė. Tuomet, padedama vedlių, ji kartu su kitais asmenimis per buvusios Jugoslavijos Respubliką Makedoniją, Serbiją ir Vengriją atvyko į Austriją. Visų šių šalių sienos kirstos neteisėtai. Austrijoje, netoli Vengrijos sienos, S. Abdullahi sulaikė policijos pareigūnai, kurie, apklausę ir kitus sulaikytuosius, nustatė, koku keliu ji atvyko (27 punktas).

2011 m. rugpjūčio 29 d. Austrijoje S. Abdullahi kompetentingai institucijai, *Bundesasylamt* (Federalinė prieglobsčio tarnyba), pateikė tarptautinės apsaugos prašymą. 2011 m. rugsėjo 7 d. *Bundesasylamt* pagal Reglamento 343/2003 10 straipsnio 1 dalį kreipėsi į Vengriją su prašymu perimti savo žinion; 2011 m. rugsėjo 29 d. raštu ši sutiko tai padaryti. Motyvuodama šį sprendimą Vengrija nurodė, kad, atsižvelgiant į Austrijos Respublikos perduotą S. Abdullahi pateiktą informaciją ir turimus bendrus duomenis apie nelegalių migrantų kelionių maršrutus, yra pakankamai įrodymų, kad pareiškėja į Vengriją neteisėtai atvyko iš Serbijos ir tuomet iš ten nuvyko tiesiai į Austriją (28 punktas).

Bundesasylamt 2012 m. sausio 26 d. sprendimu atmetė prieglobsčio prašymą kaip nepriimtina, kartu nurodė S. Abdullahi perduoti Vengrijai. Grįsdama savo sprendimą, *Bundesasylamt* pasirinko atnaujinta su Vengrija susijusia informacija ir, be kita ko, padarė išvadą, kad dėl S. Abdullahi perdavimo šiai valstybei EŽTK 3 straipsnyje įtvirtintos teisės nebus pažeistos (31 punktas). Šį sprendimą S. Abdullahi ginčijo, be kita ko, nurodė, jog už jos pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą atsakinga valstybė narė iš tiesų yra Graikijos Respublika, o ne Vengrija. Tačiau kadangi, jos teigimu, Graikijoje kai kuriais aspektais žmogaus teisės negerbiamos, jos pateiktą prieglobsčio prašymą turi nagrinėti Austrijos institucijos (32 punktas).

S. Abdullahi skundą nagrinėjęs *Asylgerichtshof* (Prieglobsčio bylų teismas) suabejojo, kokią svarbą reikia teikti aplinkybei, kad valstybė narė prisiima atsakomybę, ir jis nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą bei pateikti Teisingumo Teismui prejudicinius klausimus (41 punktas).

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekė sužinoti, ar Reglamento Nr. 343/2003 19 straipsnio 2 dalis⁸ turi būti aiškinama taip, kad valstybės narės įpareigojamos numatyti, kad,

⁸ Reglamento Nr. 343/2003 19 straipsnio 1–2 dalys išdėstytos taip:

nagrinėjant pagal šio reglamento 19 straipsnio 1 dalį pateiktą skundą dėl sprendimo perduoti, prieglobsčio prašytojas turi teisę prašyti atlikti atsakingos valstybės narės nustatymo kontrolę, remdamasis tuo, kad buvo neteisingai taikyti minėto reglamento III skyriuje įtvirtinti kriterijai (42 punktas).

Dėl kriterijų, pagal kuriuos nustatoma atsakomybė nagrinėti prieglobsčio prašymą, laikymosi kontrolės

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad klausimas susijęs su Reglamento Nr. 343/2003 išaiškinimu ir su teisėmis, prieglobsčio prašytojų turimomis pagal šį reglamentą, kuris yra vienas iš Europos Sąjungos priimtos bendrosios Europos prieglobsčio sistemos elementų (47 punktas). Šiuo atžvilgiu Teismas priminė, kad pagal SESV 288 straipsnio antrą pastraipą reglamentas taikomas visuotinai, jis privalomas visas ir tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse. Todėl dėl savo pobūdžio ir vietos Sąjungos teisės šaltinių sistemoje jis gali privatiems asmenims suteikti teises, kurias nacionaliniai teismai privalo ginti (1973 m. spalio 10 d. Sprendimo *Variola*, 34/73, Rink. p. 981, 8 punktas; 2002 m. rugsėjo 17 d. Sprendimo *Muñoz ir Superior Fruticola*, C-253/00, Rink. p. I-7289, 27 punktas ir 2011 m. liepos 14 d. Sprendimo *Bureau national interprofessionnel du Cognac*, C-4/10 ir C-27/10, Rink. p. I-6131, 40 punktas) (48 punktas). Atsižvelgęs į šias nuostatas, Teisingumo Teismas nusprendė patikrinti, kiek Reglamento Nr. 343/2003 III skyriaus nuostatos realiai suteikia prieglobsčio prašytojams teisių, kurias nacionaliniai teismai privalo ginti (49 punktas).

Pirmiausia Teisingumo Teismas nurodė, kad tik pagal Reglamento Nr. 343/2003 19 straipsnio 2 dalį numatyta teisė apskūsti. Šioje nuostatoje įtvirtinta galimybė prieglobsčio prašytojui apskūsti ar prašyti peržiūrėti sprendimą nenagrinėti prašymo ir perduoti prašytoją atsakingai valstybei narei. Be to, Direktyvos 2005/85, kurios V skyriuje apibūdintos apeliacinės procedūros, susijusios su prieglobsčio prašymų nagrinėjimu, 29 konstatuojamojoje dalyje numatyta, kad ši direktyva netaikoma procedūroms, kurios reglamentuojamos Reglamente Nr. 343/2003 (50 punktas).

Kalbėdamas apie Reglamento Nr. 343/2003 19 straipsnio 2 dalyje numatytos teisės apskūsti apimtį, Teismas nurodė, kad šį reglamentą reikia aiškinti atsižvelgiant ne tik į jame esančių nuostatų tekstą, bet ir į jo bendrą struktūrą, tikslus ir priėmimo aplinkybes, būtent kokie pakeitimai buvo padaryti, atsižvelgiant į sistemą, kurios dalis jis yra (51 punktas). Šiuo klausimu, pirma, Teismas priminė, kad bendroji Europos prieglobsčio sistema buvo sukurta tokiomis aplinkybėmis, kurios leidžia daryti prielaidą, jog visos joje dalyvaujančios valstybės – ir valstybės narės, ir trečiosios šalys – gerbia pagrindines teises, įskaitant Ženevos konvencija, 1967 m. protokolu ir EŽTK grindžiamas teises, ir kad valstybės narės šiuo atžvilgiu gali pasitikėti viena kita (2011 m. gruodžio 21 d. sprendimo *N. S. ir kt.* (C-411/10 ir C-493/10, dar nepaskelbtas Rinkinyje) 78 punktas) (52 punktas). Būtent dėl šio tarpusavio pasitikėjimo principo Sąjungos teisės aktų leidėjas priėmė Reglamentą Nr. 343/2003, siekdamas racionalizuoti prieglobsčio prašymų nagrinėjimą ir išvengti perkrauti sistemą, o taip gali atsitikti įpareigojus valstybių valdžios institucijas nagrinėti to paties prašytojo pateiktus daugkartinius prašymus, padidinti teisinį saugumą, kiek tai susiję su už prieglobsčio prašymo nagrinėjimą atsakingos valstybės narės nustatymu, ir taip išvengti *forum shopping*, visomis šiomis priemonėmis iš esmės siekdamas paspartinti prašymų nagrinėjimą atsižvelgiant tiek į prieglobsčio prašytoju, tiek į dalyvaujančių šalių interesus (minėto Sprendimo *N. S. ir kt.* 79 punktas) (53 punktas). Antra, dauguma prieglobsčio prašymams taikytinų taisyklių buvo suderintos Sąjungos lygmeniu, be kita ko, paskutinį kartą direktyvomis 2011/95 ir 2013/32 (54 punktas). Remdamasis tuo, kas paminėta, Teisingumo Teismas darė išvadą, kad prieglobsčio prašytojo prašymas dažniausiai bus nagrinėjamas pagal tas pačias taisykles, nesvarbu, kuri valstybė narė yra atsakinga už šio prašymo nagrinėjimą pagal Reglamentą Nr. 343/2003 (55 punktas).

Be to, iš reglamentų Nr. 343/2003 ir Nr. 1560/2003 tam tikrų nuostatų matyti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė nustatyti, kiek tai susiję su už prieglobsčio prašymo nagrinėjimą atsakingos valstybės narės nustatymu, organizacines taisykles, reglamentuojančias valstybių narių tarpusavio santykius, kaip tai yra Dublino konvencijos atveju (pagal analogiją žr. 2013 m. birželio 13 d. Sprendimo *Unanimes ir kt.*

1. Jei prašoma valstybė narė sutinka, kad ji turėtų perimti prašytoją savo žinion, ta valstybė narė, kurioje yra pateiktas prieglobsčio prašymas, praneša prašytojui apie sprendimą nenagrinėti prašymo ir pareigą perduoti prašytoją atsakingai valstybei narei.

2. Šio straipsnio 1 dalyje minėtame sprendime išdėstomi motyvai, kuriais jis yra grindžiamas. Jame taip pat nurodomas perdavimo vykdymo terminas ir prireikus pateikiama informacija apie tai, kur ir kada prašytojas turėtų atvykti, jei jis į atsakingą valstybę narę keliauja savarankiškai. Šis sprendimas gali būti apskundžiamas ar peržiūrimas. Šio sprendimo apskundimas ar peržiūrėjimas nesustabdo perdavimo vykdymo, nebent tam tikrais atvejais teismai arba kompetentingos institucijos nusprendžia kitaip, jei tai daryti leidžia nacionalinės teisės aktai.

C-671/11–C-676/11, dar nepaskelbto Rinkinyje, 28 punktą ir 2013 m. birželio 13 d. Sprendimo *Syndicat OP 84, C-3/12*, dar nepaskelbto Rinkinyje, 29 punktą) (56 punktas).

Taigi Reglamento Nr. 343/2003 3 straipsnio 2 dalimi (vadinamoji „suverenumo“ išlyga) ir 15 straipsnio 1 dalimi (humanitarinė išlyga) siekiama išsaugoti valstybių narių prerogatyvas įgyvendinant teisę suteikti prieglobstį, nesvarbu, kuri valstybė narė yra atsakinga už prašymo nagrinėjimą pagal šio reglamento apibrėžtus kriterijus. Dėl papildomų nuostatų pažymėta, kad jos valstybėms narėms suteikia didelę diskreciją (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *N. S. ir kt.* 65 punktą ir 2012 m. lapkričio 6 d. Sprendimo *K, C-245/11*, dar nepaskelbto Rinkinyje, 27 punktą) (57 punktas).

Taip pat Reglamento Nr. 343/2003 23 straipsnyje numatyta, kad valstybės narės gali dvišaliais pagrindais sudaryti savitarpio administracinius susitarimus dėl šio reglamento įgyvendinimo praktinių detalių; tokie susitarimai, be kita ko, gali būti dėl procedūrų supaprastinimo ir prašymams perimti arba atsiimti prieglobsčio prašytojus perduoti ir jiems nagrinėti taikomų terminų sutrumpinimo. Be to, Reglamento Nr. 1560/2003 14 straipsnio 1 dalyje (dabar – Reglamento Nr. 604/2013 37 straipsnyje) nustatyta, kad kai valstybės narės nesutaria, kaip taikyti Reglamentą Nr. 343/2003, jos gali pasinaudoti taikinimo procedūra, kurioje dalyvauja trys komiteto nariai, atstovaujantys trims su nagrinėjamu ginču nesusijusioms valstybėms narėms, bet pagal kurią net nenumatyta, kad turi būti išklaustas prieglobsčio prašytojas (58 punktas). Galiausiai vienas pagrindinių Reglamento Nr. 343/2003 tikslų, kaip matyti iš jo 3 ir 4 konstatuojamųjų dalių, yra įtvirtinti aiškų ir veiksmingą būdą, leidžiantį greitai nustatyti už prieglobsčio prašymo nagrinėjimą atsakingą valstybę narę, kad būtų galima garantuoti veiksmingą galimybę pradėti pabėgėlio statuso nustatymo procedūras ir netrukdyti siekti greitai nagrinėti prieglobsčio prašymus (59 punktas).

Teismas pažymėjo, kad šioje byloje buvo ginčijamas sprendimas, kuriuo valstybė narė, kurioje buvo pateiktas pareiškėjos pagrindinėje byloje prieglobsčio prašymas, nusprendė nenagrinėti šio prašymo ir šį asmenį perduoti kitai valstybei narei. Ši antroji valstybė narė sutiko perimti savo žinion pareiškėją pagrindinėje byloje taikydama Reglamento Nr. 343/2003 10 straipsnio 1 dalyje esantį kriterijų, t. y. kaip pareiškėjos pagrindinėje byloje pirmojo atvykimo į Sąjungos teritoriją valstybė narė. Tokiomis aplinkybėmis, kai valstybė narė sutinka perimti savo žinion, ir atsižvelgiant į tai, kas nurodyta šio sprendimo 52 ir 53 straipsniuose, prieglobsčio prašytojas tai, kad buvo pasirinktas šis kriterijus, gali ginčyti tik remdamasis tuo, kad toje valstybėje narėje sistemingai pažeidžiama prieglobsčio procedūra ir nesilaikoma prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygų, o tai yra rimta ir pagrįsta priežastis manyti, jog šiam prašytojui kils reali grėsmė patirti nežmonišką ar žeminantį elgesį, kaip tai suprantama pagal Chartijos 4 straipsnį (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *N. S. ir kt.* 94 ir 106 punktus ir 2013 m. lapkričio 14 d. Sprendimo *Puid, C-4/11*, dar nepaskelbto Rinkinyje, 30 punktą) (60 punktas). Tačiau Teisingumo Teismui pateikta bylos medžiaga neleido manyti, kad taip yra nagrinėjamoje pagrindinėje byloje (61 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė:

2003 m. vasario 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 343/2003, nustatančio valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio vienoje iš valstybių narių pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijus ir mechanizmus, 19 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip: tuo atveju, kai valstybė narė sutiko perimti savo žinion prieglobsčio prašytoją taikydama šio reglamento 10 straipsnio 1 dalyje esantį kriterijų, t. y. kaip prieglobsčio prašytojo pirmojo atvykimo į Sąjungos teritoriją valstybė narė, šis prieglobsčio prašytojas tai, kad buvo pasirinktas šis kriterijus, gali ginčyti tik remdamasis tuo, kad toje valstybėje narėje sistemingai pažeidžiama prieglobsčio procedūra ir nesilaikoma prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygų, o tai yra rimta ir pagrįsta priežastis manyti, jog tam prašytojui kils reali grėsmė patirti nežmonišką ar žeminantį elgesį, kaip tai suprantama pagal Europos Sąjungos Pagrindinių teisių chartijos 4 straipsnį.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62012CJ0394:LT:HTML>

2013 m. gruodžio 19 d. didžiosios kolegijos prejudicinis sprendimas byloje *Rahmanian Koushaki prieš Vokietijos Federacinę Respubliką* (C-84/12)

Terminai: Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Reglamentas (EB) Nr. 810/2009 – 21 straipsnio 1 dalis, 32 straipsnio 1 dalis ir 35 straipsnio 6 dalis – Vienodų vizų išdavimo procedūros ir sąlygos – Pareiga išduoti vizą – Nelegalios imigracijos rizikos įvertinimas – Prašymą išduoti vizą pateikiančio asmens

ketinimas išvykti iš valstybių narių teritorijos iki prašomos išduoti vizos galiojimo laikotarpio pabaigos – Pagrįsta abejonė – Kompetentingų institucijų diskrecija.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi:

3. Užsieniečių teisinė padėtis Lietuvos Respublikoje.

Teisingumo Teismas konstatavo:

2010 m. lapkričio 7 d. R. Koushkaki pateikė prašymą Vokietijos ambasadai Teherane (Iranas) išduoti vienodą vizą (18 punktas). Šis prašymas atmestas motyvuojant tuo, kad R. Koushkaki neįrodė, jog turi pakankamai pragyvenimo lėšų savo numatomo buvimo trukmei ir grįžimui į savo kilmės šalį užtikrinti (19 punktas). Po to, kai R. Koushkaki pateikė skundą dėl šio sprendimo atmesti prašymą, Vokietijos ambasada Teherane 2011 m. sausio 5 d. priėmė naują sprendimą ir vėl atmetė prašymą išduoti vizą motyvuodama tuo, kad išnagrinėjus visas aplinkybes jai kilo rimtų abejonių dėl prašymą išduoti vizą pateikusio asmens ketinimo grįžti į savo kilmės šalį iki vizos galiojimo laikotarpio pabaigos. Antrajame sprendime atmesti prašymą, be kita ko, nurodyta, kad neįrodyta R. Koushkaki pakankama ekonominė sąsaja su kilmės šalimi (20 punktas).

R. Koushkaki priimtus sprendimus ginčijo nacionalinių teisminių procesų metu. Skundą nagrinėjusiam *Verwaltungsgericht Berlin* kilo abejonių, kaip turėtų būti suprantamas ir aiškinimas vizos atsisakymo pagrindas, susijęs su grėsmės viešajai tvarkai nebuvimu (21–24 punktai). Tokiomis aplinkybėmis *Verwaltungsgericht Berlin* nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui prejudicinius klausimus (25 punktas).

Dėl draudimo atsisakyti išduoti vienodą vizą, remiantis kitu pagrindu nei numatytieji Europos Sąjungos vizų kodekse

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės norėjo išsiaiškinti, ar valstybės narės kompetentingos institucijos gali atsisakyti išduoti vienodą vizą prašymą ją išduoti pateikusiam asmeniui, kuris atitinka 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 810/2009 nustatomo Bendrijos vizų kodekso (toliau – ir Vizų kodeksas) 21 straipsnio 1 dalyje nustatytas atvykimo sąlygas ir kuriam nėra pagrindo atsisakyti išduoti vizą remiantis šio kodekso 32 straipsnio 1 dalyje išvardytais pagrindais. Jis taip pat teiravosi, ar nagrinėdamos prašymą išduoti vienodą vizą šios institucijos turi tam tikrą diskreciją (26 punktas).

Teisingumo Teismas, įvertinęs Vizų kodekso 21 straipsnio pavadinimą, turinį, bei Vizų kodekso struktūrą, konstatavo, kad pagal Vizų kodekso 21 straipsnio 1 dalį kompetentingos institucijos privalo patikrinti arba įvertinti tam tikras aplinkybes, o šio kodekso 32 straipsnio 1 dalyje nustatytos pasekmės, kylančios po tokio patikrinimo ar vertinimo, atsižvelgiant į šiame straipsnyje išvardytus atsisakymo pagrindus (27–32 punktai).

Toliau Teismas sprendė, ar valstybės narės kompetentingos institucijos gali atsisakyti išduoti vienodą vizą prašymą pateikusiam asmeniui, kuriam nėra pagrindo atsisakyti išduoti vizą pagal vieną iš Vizų kodekso 32 straipsnio 1 dalyje išvardytų pagrindų (33 punktas).

Teisingumo Teismas, įvertinęs Vizų kodekso 32 straipsnio 1 dalies tekstą bei kontekstą, darė išvadą, kad aplinkybė, kad to paties kodekso 32 straipsnyje pateiktas pagrindų, kuriais remiantis priimamas sprendimas atsisakyti išduoti vizą, tikslus sąrašas, o jo 2 dalyje numatyta, kad sprendimo dėl atsisakymo priežastys prašymą išduoti vizą pateikusiam asmeniui pranešamos naudojant Vizų kodekso VI priede nustatytą standartinę formą, patvirtina aiškinimą, jog šio straipsnio 1 dalyje pateiktas atsisakymo pagrindų sąrašas yra baigtinis (35–38 punktai).

Be to, Teismas pabrėžė, kad sprendimai dėl vizos panaikinimo ar atšaukimo, nurodant jų priežastis, prašymą išduoti vizą pateikusiam asmeniui pranešami (39, 42 punktai) bei informacija apie atsisakytą išduoti vizą į Vizų informacinę sistemą įvedama (VIS) (40–41 punktai) naudojant standartinę formą.

Teismas taip pat atkreipė dėmesį, kad iš Vizų kodekso 34 straipsnio matyti, jog atsisakymo išduoti vizą pagrindai sutampa su jos panaikinimo ar atšaukimo pagrindais, o tai gali lemti, jog galimybės valstybei narei numatyti, kad jos kompetentingos institucijos privalo atsisakyti išduoti vizą dėl šiame kodekse nenumatyto pagrindo, pripažinimas taip pat reikštų, jog ši valstybė numato, kad tos institucijos privalo panaikinti ar atšaukti vizą dėl lygiaverčio pagrindo, kad būtų užtikrintas sistemos, pagal kurią neįvykdžius vizos išdavimo sąlygos visa negalioja, darnumas (43 punktas). Tačiau iš minėto kodekso 34 straipsnio 1 ir 2 dalių matyti, kad vizą gali panaikinti arba atšaukti kitos valstybės narės nei ta, kuri išdavė vizą, kompetentingos institucijos (44 punktas). Tokia sistema reikalauja suderinti vienodų vizų išdavimo sąlygas ir

dėl to atsisakymo išduoti tokias vizas pagrindai valstybėse narėse nesiskiria (45 punktas). Jei nebūtų tokio suderinimo, valstybės narės, kurios įstatymuose numatyti atsisakymo išduoti vizą, jos panaikinimo ir atšaukimo pagrindai, nenumatyti Vizų kodekse, kompetentingos institucijos turėtų panaikinti kitos valstybės narės išduotas vienodas vizas remdamosi pagrindu, kuriuo vizą išdavusios valstybės narės kompetentingos institucijos negalėjo remtis prieš prašymą išduoti vizą pateikusį asmenį, kai nagrinėjo jo prašymą (46 punktas).

Taigi Teisingumo Teismas, išanalizavęs Vizų kodekso 32 straipsnio 1 dalies kontekstą, nusprendė, kad valstybės narės kompetentingos institucijos negali atsisakyti išduoti vienodą vizą remdamosi kitu pagrindu nei numatyti šiuo kodekse (47 punktas).

Teisingumo Teismas taip pat konstatavo, kad tokį aiškinimą patvirtina minėto kodekso tikslai (48 punktas). Teismas pažymėjo, jog iš Vizų kodekso 28 konstatuojamosios dalies ir jo 1 straipsnio 1 dalies matyti, kad šiuo kodeksu visų pirma siekiama nustatyti vienodų vizų išdavimo sąlygas; valstybės narės negali to deramai pasiekti, o Sąjungos lygmeniu tai galima pasiekti geriau (49 punktas). Taigi aiškinimas, kad Vizų kodekse iš esmės reglamentuojama vizų išdavimo procedūra ir valstybės narės įpareigojamos atsisakyti išduoti vizas susiklosčius tam tikroms konkrečioms situacijoms, bet nenustatomos suderintos vizų išdavimo sąlygos, nesuderinamas su šio kodekso tikslu (50 punktas).

Be to, teisėto keliavimo supaprastinimas, įtvirtintas Vizų kodekso 3 konstatuojamojoje dalyje, nebūtų pasiektas, jei valstybė narė turėtų diskreciją nuspręsti atsisakyti išduoti vizą prašymą ją išduoti pateikusiam asmeniui, atitinkančiam visas Vizų kodekse nustatytas vizų išdavimo sąlygas, remdamosi papildomu pagrindu, palyginti su išvardytais šio kodekso 32 straipsnio 1 dalyje ir 35 straipsnio 6 dalyje, nors Sąjungos teisės aktų leidėjas nenusprendė, kad dėl tokio pagrindo galima neleisti trečiųjų šalių piliečiams gauti vienodos vizos (52 punktas). Tokia valstybės narės praktika skatintų prašymą išduoti vizą teikiančius asmenis pirmiausia kreiptis į kitas valstybes nares, siekiant gauti vienodą vizą. Taigi toks šio kodekso 32 straipsnio 1 dalies aiškinimas taip pat negalimas atsižvelgiant į Vizų kodekso 18 konstatuojamojoje dalyje įtvirtintą tikslą užtikrinti suderintą teisinių nuostatų taikymą, kad būtų užkirstas kelias palankiausių vizų išdavimo sąlygų paieškai (53 punktas). Be to, tikslo užkirsti kelią skirtingų sąlygų taikymui prašymą išduoti vizą pateikiantiems asmenims, kuris taip pat įtvirtintas šioje 18 konstatuojamojoje dalyje, nebūtų galima pasiekti, jei vienodos vizos išdavimo kriterijai galėtų būti skirtingi, nelygu valstybė narė, kur pateikiamas prašymas išduoti vizą (54 punktas).

Įvertinęs šias aplinkybes, Teismas sprendė, kad kompetentingos institucijos gali atsisakyti išduoti vienodą vizą tik tais atvejais, kai gali remtis vienu iš Vizų kodekso 32 straipsnio 1 dalyje ir 35 straipsnio 6 dalyje išvardytų atsisakymo pagrindų (55 punktas).

Tačiau Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad norint įvertinti prašymą išduoti vizą pateikusio asmens individualią situaciją ir nustatyti, ar jo prašymą galima atmesti remiantis atsisakymo pagrindu, reikia išsamiai įvertinti šio asmens asmenybę, jo integraciją gyvenamosios vietos šalyje, tos šalies politinę, socialinę ir ekonominę situaciją bei grėsmę, kurią prašymą išduoti vizą pateikusio asmens atvykimas gali kelti vienos iš valstybių narių viešajai tvarkai, vidaus saugumui, visuomenės sveikatai arba tarptautiniams santykiams (56 punktas). Toks išsamus vertinimas reikalauja prognozuoti numatomą tokio prašymą išduoti vizą pateikusio asmens elgesį ir visų pirma turi būti pagrįstas išsamiais žiniomis apie jo gyvenamosios vietos šalį ir įvairių dokumentų, kurių turinio autentiškumą ir teisingumą reikia patikrinti, analize bei prašymą išduoti vizą pateikusio asmens pareiškimais, kurių patikimumą reikia įvertinti, kaip numatyta Vizų kodekso 21 straipsnio 7 dalyje (57 punktas). Šiuo požiūriu patvirtinamųjų dokumentų, kuriais gali remtis kompetentingos institucijos ir kurių neišsamus sąrašas pateiktas šio kodekso II priede, ir priemonių, kurias gali naudoti šios institucijos, įskaitant minėto kodekso 21 straipsnio 8 dalyje numatytą pokalbį su prašymą išduoti vizą pateikusiu asmeniu, įvairovė patvirtina, kad prašymai išduoti vizą nagrinėjami išsamiai (58 punktas). Valstybės narės, kuriai pateiktas prašymas išduoti vizą, kompetentingos institucijos šį prašymą juo labiau turi išnagrinėti kruopščiai, nes prašymą išduoti vizą pateikęs asmuo, jei gaus vizą, galės atvykti į valstybių narių teritoriją, laikydamasis Šengeno sienų kodekse nustatytų apribojimų (59 punktas).

Remdamasis šiais argumentais, Teisingumo Teismas darė išvadą, kad Vizų kodekso 4 straipsnio 1–4 dalyse išvardytos kompetentingos institucijos turi didelę diskreciją, susijusią su šio kodekso 32 straipsnio 1 dalies ir 35 straipsnio 6 dalies taikymu ir su svarbių faktinių aplinkybių vertinimu siekiant nustatyti, ar galima neišduoti prašomos vizos remiantis šiose nuostatose išvardytais pagrindais (60 punktas). Šiuo aspektu Teismas pažymėjo, jog Sąjungos teisės aktų leidėjo ketinimas suteikti šioms institucijoms didelę diskreciją matyti iš minėto kodekso 21 straipsnio 1 dalies ir 32 straipsnio 1 dalies teksto; šiose nuostatose kompetentingos institucijos įpareigojamos įvertinti prašymą išduoti vizą pateikusio asmens keliamą „nelegalios imigracijos riziką“, skirti „ypatingą dėmesį“ tam tikriems jo padėties aspektams ir nustatyti, ar kyla „pagrįstų abejonių“ dėl tam tikrų aplinkybių (61 punktas). Iš to matyti, kad kompetentingos institucijos,

be kita ko, turi diskreciją vertinti, ar kyla abejonių dėl prašymą išduoti vizą pateikusio asmens ketinimo išvykti iš valstybių narių teritorijos iki prašomos išduoti vizos galiojimo laikotarpio pabaigos, kad galėtų nustatyti, ar yra Vizų kodekso 32 straipsnio 1 dalies b punkte numatytas pagrindas atsisakyti išduoti vizą (62 punktas).

Atsižvelgęs į išdėstytus motyvus, Teisingumo Teismas sprendė, kad Vizų kodekso 23 straipsnio 4 dalis, 32 straipsnio 1 dalis ir 35 straipsnio 6 dalis aiškintinos taip, kad valstybės narės kompetentingos institucijos, išnagrinėjusios prašymą išduoti vienodą vizą, gali atsisakyti išduoti tokią vizą prašymą pateikusiam asmeniui tik tuo atveju, kai yra vienas iš šiose nuostatose išvardytų pagrindų atsisakyti išduoti vizą. Nagrinėdamos tokį prašymą šios institucijos turi didelę diskreciją, kiek tai susiję su šių nuostatų taikymu ir reikšmingų faktinių aplinkybių vertinimu siekiant nustatyti, ar yra vienas iš šių pagrindų atsisakyti išduoti vizą prašymą ją išduoti pateikusiam asmeniui (63 punktas).

Dėl nelegalios imigracijos rizikos įvertinimo

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat siekė išsiaiškinti, ar Vizų kodekso 32 straipsnio 1 dalį, siejamą su šio kodekso 21 straipsnio 1 dalimi, reikia aiškinti taip, kad valstybių narių kompetentingų institucijų pareiga išduoti vienodą vizą siejama su jų įsitikinimu, kad prašymą išduoti vizą pateikęs asmuo ketina išvykti iš valstybių narių teritorijos iki prašomos išduoti vizos galiojimo laikotarpio pabaigos, ar pakanka to, kad nekyla pagrįstų abejonių tuo klausimu (64 punktas).

Atsakydamas į šį klausimą, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad reikia atskirti minėto kodekso 32 straipsnio 1 dalies a punkto vi papunktyje numatytą atsisakymo pagrindą dėl grėsmės vienos iš valstybių narių viešajai tvarkai, vidaus saugumui ar visuomenės sveikatai, kurią gali kelti prašymą išduoti vizą pateikęs asmuo, nuo tos pačios 1 dalies b punkte numatyto atsisakymo pagrindo, susijusio su tuo, kad prašymą išduoti vizą pateikęs asmuo galbūt neketina išvykti iš valstybių narių teritorijos iki prašomos vizos galiojimo laikotarpio pabaigos (66 punktas). Dėl pastarojo atsisakymo išduoti vizą pagrindo pažymėta, kad Vizų kodekso 32 straipsnio 1 dalies b punkte, be kita ko, numatyta, jog vizą išduoti atsisakoma, jei kyla pagrįstų abejonių dėl prašymą išduoti vizą pateikusio asmens ketinimo išvykti iš valstybių narių teritorijos iki prašomos išduoti vizos galiojimo laikotarpio pabaigos (67 punktas).

Taigi niekur nereikalaujama, kad kompetentingos institucijos, siekiamos nustatyti, ar privalo išduoti vizą, įsitikintų, jog prašymą išduoti vizą pateikęs asmuo ketina išvykti iš valstybių narių teritorijos iki prašomos išduoti vizos galiojimo laikotarpio pabaigos. Priešingai, jos turi nustatyti, ar kyla pagrįstų abejonių dėl tokio ketinimo (68 punktas). Todėl kompetentingos institucijos privalo individualiai išnagrinėti prašymą išduoti vizą, atsižvelgdamos, viena vertus, į bendrą padėtį prašymą išduoti vizą pateikusio asmens gyvenamosios vietos šalyje ir, kita vertus, į asmeniškai su juo susijusias aplinkybes, kaip antai šeiminių, socialinių ir ekonominių padėčių, galimus ankstesnius teisėtus ar neteisėtus apsilankymus vienoje iš valstybių narių bei jo ryšius gyvenamosios vietos šalyje ir valstybėse narėse (69 punktas). Šiuo klausimu, kaip numatyta Vizų kodekso 21 straipsnio 1 dalyje, ypatingą dėmesį reikia skirti nelegalios imigracijos rizikai, kuriai kilus kompetentingos institucijos turi atsisakyti išduoti vizą remdamosi pagrįstomis abejonėmis dėl prašymą išduoti vizą pateikusio asmens ketinimo išvykti iš valstybių narių teritorijos iki prašomos išduoti vizos galiojimo laikotarpio pabaigos (69 punktas).

Be to, pagal Vizų kodekso 14 straipsnio 1 dalies d punktą prašymą išduoti vienodą vizą pateikiantis asmuo turi pateikti informaciją, padedančią įvertinti, ar jis ketina išvykti iš valstybių narių teritorijos iki prašomos išduoti vizos galiojimo laikotarpio pabaigos (71 punktas). Iš to matyti, kad prašymą išduoti vizą pateikiantis asmuo turi pateikti informaciją, kurios patikimumas patvirtinamas svarbiais ir patikimais dokumentais, galinčiais išsklaidyti abejones dėl jo ketinimo išvykti iš valstybių narių teritorijos iki prašomos išduoti vizos galiojimo laikotarpio pabaigos, kurių gali kilti visų pirma atsižvelgiant į bendrą situaciją jo gyvenamosios vietos šalyje arba migracijos srautą iš tos šalies į valstybes nares (72 punktas).

Atsižvelgęs į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas konstatavo, jog Vizų kodekso 32 straipsnio 1 dalis, siejama su šio kodekso 21 straipsnio 1 dalimi, aiškintina taip, kad valstybių narių kompetentingų institucijų pareiga išduoti vienodą vizą siejama su sąlyga, kad, atsižvelgiant į bendrą situaciją prašymą išduoti vizą pateikusio asmens gyvenamosios vietos šalyje ir į su juo asmeniškai susijusias aplinkybes, nustatytas remiantis jo pateikta informacija, nekyla pagrįstų abejonių dėl prašymą išduoti vizą pateikusio asmens ketinimo išvykti iš valstybių narių teritorijos iki prašomos išduoti vizos galiojimo laikotarpio pabaigos.

Trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės norėjo sužinoti, ar Vizų kodeksą reikia aiškinti taip, kad juo draudžiama valstybės narės teisės norma, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, kurioje numatyta, kad tuo atveju, kai įvykdytos šiame kodekse numatytos vizų išdavimo

sąlygos, kompetentingos institucijos turi įgaliojimą išduoti vienodą vizą prašymą ją išduoti pateikusiam asmeniui, tačiau nepatikslinkta, kad jos privalo išduoti tokią vizą (74 punktas).

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas akcentavo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kiek įmanoma turi pagrindinėje byloje nagrinėjamą nacionalinės teisės nuostatą aiškinti pagal Vizų kodekso 23 straipsnio 4 dalį, 32 straipsnio 1 dalį ir 35 straipsnio 6 dalį, t. y. taip, kad kompetentingos institucijos gali atsisakyti išduoti vienodą vizą prašymą ją išduoti pateikusiam asmeniui tik tuo atveju, kai yra vienas iš šiuose straipsniuose numatytų pagrindų atsisakyti išduoti vizą tam asmeniui (77 punktas). Atsižvelgus į tai, Vizų kodeksas aiškintinas taip, kad juo nedraudžiama valstybės narės teisės akto nuostata, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, kurioje numatyta, kad tuo atveju, kai įvykdytos šiame kodekse numatytos vizų išdavimo sąlygos, kompetentingos institucijos turi įgaliojimą išduoti vienodą vizą prašymą ją išduoti pateikusiam asmeniui, tačiau nepatikslinkta, kad jos privalo išduoti tokią vizą, jei šią nuostatą galima aiškinti šio kodekso 23 straipsnio 4 dalį, 32 straipsnio 1 dalį ir 35 straipsnio 6 dalį atitinkančiu būdu (78 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė:

1. 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 810/2009, nustatančio Bendrijos vizų kodeksą (Vizų kodeksas), 23 straipsnio 4 dalį ir 32 straipsnio 1 dalį ir 35 straipsnio 6 dalį reikia aiškinti taip, kad valstybės narės kompetentingos institucijos, išnagrinėjusios prašymą išduoti vienodą vizą, gali atsisakyti išduoti tokią vizą prašymą pateikusiam asmeniui tik tuo atveju, kai yra vienas iš šių nuostatose išvardytų pagrindų atsisakyti išduoti vizą. Nagrinėdamos tokį prašymą šios institucijos turi didelę diskreciją, kiek tai susiję su šių nuostatų taikymu ir reikšmingų faktinių aplinkybių vertinimu siekiant nustatyti, ar yra vienas iš šių pagrindų atsisakyti išduoti vizą prašymą ją išduoti pateikusiam asmeniui.

2. Reglamento Nr. 810/2009 32 straipsnio 1 dalį, siejamą su jo 21 straipsnio 1 dalimi, reikia aiškinti taip, kad valstybių narių kompetentingų institucijų pareiga išduoti vienodą vizą siejama su sąlyga, kad, atsižvelgiant į bendrą situaciją prašymą išduoti vizą pateikusio asmens gyvenamosios vietos šalyje ir į su juo asmeniškai susijusias aplinkybes, nustatytas remiantis jo pateikta informacija, nekyla pagrįstų abejonų dėl prašymą išduoti vizą pateikusio asmens ketinimo išvykti iš valstybių narių teritorijos iki prašomos išduoti vizos galiojimo laikotarpio pabaigos.

3. Reglamentą Nr. 810/2009 reikia aiškinti taip, kad juo nedraudžiama valstybės narės teisės akto nuostata, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, kurioje numatyta, kad tuo atveju, kai įvykdytos šiame kodekse numatytos vizų išdavimo sąlygos, kompetentingos institucijos turi įgaliojimą išduoti vienodą vizą prašymą ją išduoti pateikusiam asmeniui, tačiau nepatikslinkta, kad jos privalo išduoti tokią vizą, jeigu šią nuostatą galima aiškinti šio reglamento 23 straipsnio 4 dalį, 32 straipsnio 1 dalį ir 35 straipsnio 6 dalį atitinkančiu būdu.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62012CJ0084:LT:HTML>

KONKURENCIJA

2013 m. lapkričio 26 d. sprendimas byloje *Groupe Gascogne SA* prieš *Europos Komisiją* (C-58/12 P)

Terminai: Apeliacinis skundas – Konkurencija – Karteliai – Pramoninių plastikinių maišų rinka – Dukterinės bendrovės padaryto pažeidimo inkriminavimas patronuojančiai bendrovei – Pernelyg ilga proceso Bendrajame Teisme trukmė – Veiksmingos teisminės gynybos principas.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi:
7. Konkurencija; 7.2. Draudžiami susitarimai; 7.6. Konkurencijos tarybos įgaliojimai, teisės ir pareigos.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Apeliaciją byloje pateikė akcinė bendrovė *Groupe Gascogne SA* (toliau – ir *Gascogne*). Ši įmonė nuo 1994 m. kontroliuoja *Gascogne Sack Deutschland GmbH*, kurios ankstesnis pavadinimas buvo *Sachsa Verpackung GmbH* (toliau – ir *Sachsa*). *Gascogne* tiesiogiai valdo 10 proc. *Sachsa* kapitalo. *Gascogne* visiškai priklausanti dukterinė bendrovė *Gascogne Deutschland GmbH* valdo likusius 90 proc. *Sachsa*

kapitalo. Europos Komisija (toliau – ir Komisija) 2004 m. balandžio 29 d. pradėjo administracinę procedūrą ir dėl kelių bendrovių, tarp kurių buvo ir *Gascogne*, priėmė pranešimą apie kaltinimus pažeidus konkurencijos normas. 2005 m. lapkričio 30 d. Komisija priėmė šioje byloje ginčijamą sprendimą; jo 1 straipsnio 1 dalies k punkte nurodyta, kad *Sachsa* ir *Gascogne* pažeidė EB 81 straipsnį (šiuo metu – Sutarties dėl Europos Sąjungos Veikimo (toliau – ir SESV) 101 straipsnis) nuo 1988 m. vasario 9 d. iki 2002 m. birželio 26 d. (*Sachsa* atveju) ir nuo 1994 m. sausio 1 d. iki 2002 m. birželio 26 d. (*Gascogne* atveju). Pripažinta, kad šie ūkio subjektai nurodytais laikotarpiais plastikinių pramoninių maišų sektoriuje Belgijoje, Vokietijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje, Liuksemburge ir Nyderlanduose dalyvavo susitarimuose ir derino veiksmus dėl kainų ir bendrų kainos apskaičiavimo būdų nustatymo, rinkų pasidalijimo ir pardavimo kvotų paskirstymo, klientų, sandorių ir užsakymų paskyrimo, suderintų pasiūlymų teikimo tam tikruose konkursuose ir keitimosi nustatyta informacija. Tarp esminių ginčo elementų buvo atsakomybė patronuojančiai įmonei už dukterinės įmonės veiksmus, baudos skyrimas *Gascogne* pagal visų kontroliuojamų įmonių konsoliduotą apyvartą, taip pat procesiniai klausimai.

Bendrasis Teismas šioje byloje, išnagrinėjęs *Gascogne* ieškinį, nusprendė, kad Komisija nepadarė jokios vertinimo klaidos, laikydamaši požiūrio, jog *Gascogne* reguliariai kontroliavo dukterinės bendrovės valdymą, priskirdama *Gascogne* atsakomybę už jos dukterinės bendrovės padarytą pažeidimą. Teismas pažymėjo, kad Komisijai net nereikėjo remtis faktinės kontrolės prezumpcija, kuri pagrįsta tuo, jog *Gascogne* valdo 100 proc. akcijų. Visi Komisijos turimi įrodymai leido padaryti išvadą, kad patronuojanti bendrovė šiuo atveju faktiškai kontroliavo savo dukterinę bendrovę.

Be to, teismas pabrėžė, kad atsižvelgimas į vadovujančios bendrovės konsoliduotą apyvartą nereiškia atsakomybės už konstatuotą pažeidimą inkriminavimo dukterinėms bendrovėms, sudarančioms grupę, kuriai vadovauja vadovaujanti bendrovė. Vienintelė šioje nuostatoje nurodytos viršutinės ribos paskirtis yra užkirsti kelią per didelėms baudoms, apskaičiuojamoms remiantis visu ūkio subjekto dydžiu sprendimo priėmimo dieną, nes šis bendras dydis vertinamas atsižvelgiant į bendrą grupę sudarančių bendrovių apyvartą. Todėl norint atsižvelgti į vadovujančios bendrovės konsoliduotą apyvartą, kad būtų galima apskaičiuoti atitinkamos įmonės 10 proc. apyvartos ribą, nereikalaujama, kad visos grupę sudarančios dukterinės bendrovės veiktų toje pačioje rinkoje ar kad egzistuotų ryšys tarp šių dukterinių bendrovių ir pažeidimo.

Dėl galimybės skirti įmonių grupei vadovujančiai įmonei baudą, apskaičiuotą nuo įmonių grupės apyvartos

Teisingumo Teismas priminė, kad 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų SESV 101 ir 102 straipsniuose, įgyvendinimo (toliau – ir Reglamentas Nr. 1/2003) 23 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, jog Komisija gali skirti baudas įmonėms, jeigu jos pažeidžia EB 81 straipsnį, tačiau vienai įmonei pažeidimo dalyvei skiriama bauda negali viršyti 10 proc. jos bendrosios apyvartos praėjusiais ūkiniais metais (47 punktas). Šia maksimalia riba siekiama užkirsti kelią baudoms, kurių kaip manoma, įmonės, atsižvelgiant į jų dydį, kad ir apytikriai bei negalutinai nustatytą pagal jų bendrą apyvartą, greičiausiai negalės sumokėti. Taigi tai yra vienodai visoms įmonėms taikoma riba, priklausanti nuo konkrečios įmonės dydžio, turinti užkirsti kelią pernelyg didelėms ir neproporcingoms baudoms (48 punktas).

Atsižvelgimas į atitinkamos įmonės dydį ir bendrus išteklius, siekiant užtikrinti pakankamai atgrasančią baudą, grindžiamas noru padaryti poveikį minėtai įmonei, nes sankcija neturi būti pernelyg menka, atsižvelgiant taip pat į šios įmonės finansinę galią (50 punktas). Tokiomis aplinkybėmis, kai reikia įvertinti įmonės, kuriai inkriminuojamas konkurencijos taisyklių pažeidimas, finansinius išteklius, galima atsižvelgti į visų bendrovių, kurioms atitinkama įmonė gali daryti lemiamą įtaką, apyvartą (51 punktas).

Teismas konstatavo, kad kai įmonė, kuriai inkriminuojamas pažeidimas, vadovauja bendrovių grupei, sudarančiai vieną ekonominį vienetą, apskaičiuojant Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 2 dalyje nurodytą viršutinę ribą, reikia atsižvelgti į visos šios grupės apyvartą (52 punktas). Ši apyvarta geriausiai parodo atitinkamos įmonės galimybes surinkti reikiamą sumą baudai sumokėti (53 punktas). Negalima reikalauti iš Komisijos, kad nustačiusi, jog patronuojanti bendrovė turi būti pripažinta atsakinga už dukterinės bendrovės padarytą pažeidimą, ji įrodytų, kad visos grupę sudarančios dukterinės bendrovės savarankiškai nesprenžia dėl savo elgesio rinkoje. Dukterinės bendrovės padaryto pažeidimo inkriminavimas patronuojančiajai bendrovei ir draudimas skirti 10 proc. atitinkamos įmonės apyvartos viršijančią baudą yra du atskiri klausimai, turintys skirtingus tikslus. Prireikus būtent bendrovė, kuri mano, kad konsoliduota apyvarta neatspindi ekonominės realybės, turi pateikti įrodymų, paneigiančių aplinkybę dėl patronuojančiosios bendrovės vykdomos kontrolės (57 punktas).

Dėl protingo termino, per kurį turi būti išnagrinėta byla, nesilaikymo

Gasconne byloje prašė Teisingumo Teismo panaikinti skundžiamą sprendimą arba sumažinti skirtingą baudą, atsižvelgiant į išlaidas, kurias patyrė dėl teisės į bylos išnagrinėjimą per protingą terminą pažeidimo (63 punktas).

Teisingumo Teismas nurodė, kad jau yra nusprendęs, jog nesant įrodymų, kad pernelyg ilga proceso Bendrajame Teisme trukmė turėjo poveikį bylos baigčiai, bylos nagrinėjimo per protingą terminą principo pažeidimas negali lemti skundžiamo sprendimo panaikinimo (73 punktas). Nesant įrodymų, kad sprendimo priėmimo protingo termino nesilaikymas galėjo turėti poveikį bylos baigčiai, skundžiamo sprendimo panaikinimas neatitaisys Bendrojo Teismo padaryto veiksmingos teisminės gynybos principo pažeidimo (74 punktas).

Dėl *Gasconne* papildomo prašymo sumažinti bendrai ir solidarai skirtingą baudą tiek, kad būtų atsižvelgta į įmonės išlaidas, susijusias su pernelyg ilgu procesu Bendrajame Teisme, Teisingumo Teismas priminė, kad anksčiau jau yra susidūręs su panašia situacija, patenkindavo tokius prašymus, siekdamas proceso ekonomijos ir nedelsdamas realiai ištaisyti tokio procesinio pažeidimo pasekmes, sumažindavo baudą (80 punktas). Vėliau Teisingumo Teismas byloje, susijusioje su Komisijos sprendimu, kuriuo konstatuotas piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi, tačiau neskiriama jokia bauda, nusprendė, kad tai, jog Bendrasis Teismas nesilaikė pareigos išnagrinėti bylą per protingą terminą, suteikia teisę pateikti ieškinį dėl žalos atlyginimo (81 punktas).

Teisingumo Teismas turi pagrindą nuspręsti, kad ES teismo padarytas pažeidimas, susijęs su ES Pagrindinių Teisių Chartijos 47 straipsnio antra pastraipa, reikalaujančia teismui pateiktas bylas išnagrinėti per kuo trumpesnį laiką, turi būti vertinamas pateikus Bendrajam Teismui ieškinį dėl žalos atlyginimo, nes tai yra veiksminga teisių gynimo priemonė (83 punktas). Teismas žalos atlyginimo dėl per ilgo teismo proceso klausimais pateikė nuorodą į ankstesnį 2009 m. liepos 16 d. Teisingumo Teismo sprendimą byloje *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland* prieš *Europos Komisiją*, C-385/07.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė:

Atmesti apeliacinį skundą.

Priteisti iš *Groupe Gasconne SA* bylinėjimosi apeliaciniame procese išlaidas.

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=144942&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=15177>

2013 m. gruodžio 4 d. sprendimas**byloje *Europos Komisija* prieš *Europos Sąjungos Tarybą*, palaikomą *Lietuvos Respublikos*, *Vengrijos* ir *Lenkijos Respublikos*
(C-111/10)**

Terminai: Ieškinys dėl panaikinimo – Valstybės pagalba – SESV 108 straipsnio 1 ir 2 dalys – Lietuvos Respublikos teikiama pagalba žemės ūkio paskirties žemei įsigyti – Europos Sąjungos Tarybos kompetencija – Esama pagalbos schema – Atitinkamos priemonės – Dviejų pagalbos schemų neatsiejamumas – Aplinkybių pasikeitimas – Išimtinės aplinkybės – Ekonomikos krizė – Akivaizdi vertinimo klaida – Proporcingumo principas.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi:
7. Konkurencija; 7.7. Valstybės pagalba.

Teisingumo Teismas konstatavo:

2005 m. vasario 25 d. laišku Lietuvos Respublika, remdamasi EB 88 straipsnio 3 dalimi, pranešė Komisijai apie valstybės pagalbos priemonę „Parama įsigyjant žemę“. Ši priemonė buvo skirta esamai pagalbos schemai pakeisti ir turėjo būti taikoma iki 2010 m. Ji teikiama kaip pagalba investicijoms, skirta ūkininkams, ketinantiems įsigyti valstybinės žemės ūkio paskirties žemės. Manydama, kad ši pagalba suderinama su EB 87 straipsnio 3 dalies c punktu, 2006 m. lapkričio 22 d. sprendimu Komisija nusprendė nepateikti prieštaravimų. Šiame sprendime nurodyta, kad atitinkama pagalbos schema galioja nuo Komisijos patvirtinimo dienos iki 2010 m. Pažymėtina, kad Bendrijos 2007–2013 m. valstybės pagalbos žemės ūkio ir

miškų sektoriuose gairių (OL C 319, 2006) 196 punkte Komisija pasiūlė valstybėms narėms iš dalies pakeisti esamas pagalbos žemės ūkio paskirties žemei įsigyti schemas, siekiant suderinti jas su šiomis gairėmis iki 2009 m. gruodžio 31 d.

2009 m. lapkričio 23 d. Lietuvos Respublika, remdamasi EB 88 straipsnio 2 dalimi, pateikė Europos Sąjungos Tarybai (toliau – ir Taryba) prašymą pratęsti esamą pagalbos žemės ūkio paskirties žemei įsigyti schemą iki 2013 m. gruodžio 31 d. Šioje byloje ginčijamu sprendimu Taryba tokį prašymą patenkino remdamasi SESV 108 straipsnio 2 dalies trečia pastraipa. Sprendimo 1 straipsnis išdėstytas taip: „Laikoma, kad Lietuvos valdžios institucijų teikiama išimtinė valstybės pagalba, naudojama valstybinės žemės ūkio paskirties žemės pirkimui skirtoms paskoloms, neviršijanti 55 mln. [Lietuvos litų (LTL)] ir teikiama nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2013 m. gruodžio 31 d., yra suderinama su vidaus rinka.“ Taryba savo sprendimą motyvavo faktais, nurodomais, pirmiausiai, 2–4 konstatuojamosiose dalyse: nepalanki Lietuvos žemės ūkio valdų teritorinė struktūra, nepakankamos ūkininkų pajamos, dėl ekonomikos ir finansų krizės labai sumažėjusios žemės ūkio produktų kainos ir aukštos palūkanų normos, taikomos paskoloms žemės ūkio paskirties žemei pirkti. Taip pat pabrėžtas Lietuvos ūkininkų nuosavo kapitalo trūkumas.

Grįsdama savo ieškinį Komisija rėmėsi keturiais pagrindais, susijusiais su Tarybos kompetencijos nebuvimu, piktnaudžiavimu įgaliojimais, lojalaus bendradarbiavimo principo pažeidimu, taip pat akivaizdžia išimtinių aplinkybių buvimo vertinimo klaida ir proporcingumo principo pažeidimu.

Dėl Tarybos ir Komisijos kompetencijų atribojimo išimčių dėl valstybės pagalbos schemų atvejais

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad taikant SESV 108 straipsnio 2 dalį Tarybos ir Komisijos atitinkama kompetencija atribojama taip, kad pirma, Komisijos kompetencija būtų vykdoma kaip pagrindinė, o Taryba būtų kompetentinga tik išimtinėmis aplinkybėmis. Antra, Tarybos kompetencija, kurią vykdydama ji gali savo sprendimu nukrypti nuo kai kurių SESV nuostatų valstybės pagalbos srityje, turi būti vykdoma laikantis nustatytų laiko apribojimų. Be to, kai Komisija ar Taryba galutinai nusprendžia dėl nagrinėjamos pagalbos suderinamumo, kita iš šių dviejų institucijų nebegali priimti šiuo klausimu priešingo sprendimo (46 punktas).

Teismas nurodė, kad nelabai svarbu, ar pagalba, dėl kurios priimtas Tarybos sprendimas, yra esama, ar nauja pagalba. Kaip matyti iš Teisingumo Teismo praktikos, Komisijos sprendimo veiksmingumas paveikiamas ne tik tada, kai Taryba priima sprendimą, kuriuo ta pati pagalba, kaip ir ta, dėl kurios jau nusprendė Komisija, pripažįstama suderinama su vidaus rinka, bet ir tada, kai pagalba, dėl kurios Taryba priėmė sprendimą, skirta tam, kad neteisėtai pagalba, pripažintos nesuderinama su vidaus rinka, gavėjams būtų kompensuotas Komisijos sprendimu nurodytas jos grąžinimas. Šiomis aplinkybėmis antroji pagalba yra taip neatsiejamai susijusi su anksčiau Komisijos konstatuota nesuderinama su vidaus rinka pagalba, jog reikalavimas skirti šias pagalias, siekiant SESV 108 straipsnio 2 dalies taikymo tikslų, atrodo labai dirbtinis (48 punktas).

Byloje svarbu išsiaiškinti, ar pagalba, kurią Taryba pripažino suderinama su vidaus rinka, nepaisant to, ar tai esama, ar nauja pagalba, turi būti laikoma pagalba, dėl kurios Komisija jau priėmė galutinį sprendimą (49 punktas). Ginčijamu sprendimu patvirtinta schema yra nauja pagalbos schema (55 punktas). Taryba negali remtis vien pagalbos schemas nauju pobūdžiu, kad iš naujo nagrinėtų situaciją, kurią Komisija jau galutinai įvertino, ir taip šį vertinimą paneigtų. Taigi Taryba nėra kompetentinga nuspręsti, kad nauja pagalbos schema turi būti laikoma suderinama su vidaus rinka, kai ji taip neatsiejamai susijusi su esama pagalbos schema, kurią valstybė narė įsipareigojo pakeisti ar panaikinti, pagal SESV 108 straipsnio 1 dalyje numatytą tvarką, jog reikalavimas skirti šias abi schemas, siekiant SESV 108 straipsnio 2 dalies taikymo tikslų, atrodo labai dirbtinis (60 punktas). Tačiau nagrinėjamoje byloje taip nėra (61 punktas). Nuo Komisijos vertinimo iki Tarybos vertinimo prabėgo daug laiko, nes ginčijamas sprendimas buvo priimtas praėjus maždaug trejiems metams po nagrinėjamų pasiūlymų dėl atitinkamų priemonių pateikimo (62 punktas). Be to, šis sprendimas grindžiamas būtent naujų aplinkybių, kurias Taryba laiko išimtinėmis ir į kurias Komisija negalėjo atsižvelgti vertindama Lietuvos Respublikos įgyvendintos esamos pagalbos žemės ūkio paskirties žemei įsigyti schemas suderinamumą su vidaus rinka, atsiradimu (63 punktas).

Teismas konstatavo, kad viena vertus, Taryba turi kompetenciją patvirtinti naują pagalbos schemą, panašią į esamą pagalbos schemą, kurią valstybė narė turėjo pakeisti ar panaikinti po to, kai pritarė pasiūlymams dėl atitinkamų priemonių, tik tuo atveju, jei po šių pasiūlymų atsiranda naujų aplinkybių (71 punktas). Pagal SESV 108 straipsnio 2 dalies trečią pastraipą Tarybai suteikti įgaliojimai gali būti įgyvendinami tik laikantis šioje nuostatoje nustatytų ribų, t. y. jei yra išimtinių aplinkybių (72 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė:

Atmesti ieškinį.

Priteisti iš Europos Komisijos bylinėjimosi išlaidas.

Lietuvos Respublika, Vengrija ir Lenkijos Respublika padengia savo bylinėjimosi išlaidas.

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=145201&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=15177>

APLINKA**2013 m. lapkričio 7 d. prejudicinis sprendimas
byloje *Gemeinde Altrip* ir kiti prieš *Land Rheinland-Pfalz*
(C-72/12)**

Terminai: Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Direktyva 85/337/EEB – Poveikio aplinkai vertinimas – Orhuso konvencija – Direktyva 2003/35/EB – Teisė apskusti sprendimą išduoti leidimą – Taikymas laiko atžvilgiu – Leidimų išdavimo procedūra, pradėta prieš pasibaigiant Direktyvos 2003/35/EB perkėlimo į nacionalinę teisę terminui – Sprendimas, priimtas po šios dienos – Ieškinio priimtumo sąlygos – Teisės pažeidimas – Procedūrinio pažeidimo, kuriuo galima remtis, pobūdis – Peržiūros apimtis.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi:
2.3.1. Poveikio ir pasekmių aplinkai vertinimas; 2.6. Bylos, susijusios su Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais (Orhuso konvencija); 2.7. Kiti klausimai, kylantys iš aplinkos apsaugos teisinių santykių; 37. Bylos susijusios su Europos Sąjungos teisės ir tarptautinės teisės aktų taikymu.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/35/EB, nustatančios visuomenės dalyvavimą rengiant tam tikrus su aplinka susijusius planus ir programas ir iš dalies keičiančios Tarybos direktyvas 85/337/EEB ir 96/61/EB dėl visuomenės dalyvavimo ir teisės kreiptis į teismus (toliau – Direktyva 2003/35), išaiškinimo ir 1985 m. birželio 27 d. Tarybos direktyvos 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo, iš dalies pakeistos Direktyva 2003/35/EB (toliau – Direktyva 85/337), 10a straipsnio išaiškinimo. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant ginčą tarp *Gemeinde Altrip* (Altrip savivaldybė), pagal civilinę teisę įsteigtos bendrovės *Gebrüder Hört GbR* bei W. Schneider ir *Land Rheinland Pfalz* (Reino krašto Pfalzo federalinė žemė) dėl sprendimo, kuriuo buvo patvirtintas projektas statyti potvynių sulaikymo įrengimus anksčiau Reino užliejamoje daugiau nei 320 hektarų dydžio teritorijoje (1–2 punktai).

Direktyvos 2003/35 1 straipsnyje numatyta: „Šios direktyvos tikslas – prisidėti prie išsipareigojimų, atsirandančių pagal Orhuso konvenciją, įgyvendinimo, pirmiausia: <...> b) gerinant visuomenės dalyvavimą ir įtvirtinant nuostatas dėl teisės kreiptis į teismus pagal Tarybos direktyvas [85/337] ir 96/61/EB.“ Direktyvos 2003/35 3 straipsnio 7 dalimi į Direktyvą 85/337 įterptas 10a straipsnis. Direktyvos 2003/35 6 straipsnyje nustatyta: „Valstybės narės priima įstatymus ir kitus teisės aktus, kurie, įsigalioję iki 2005 m. birželio 25 d., įgyvendina šios direktyvos nuostatas. Jos nedelsdamos apie tai praneša Komisijai. <...>“. Direktyvos 85/337 10a straipsnyje nustatyta: „Valstybės narės užtikrina, kad pagal atitinkamą nacionalinę teisinę sistemą suinteresuotos visuomenės nariai: a) turintys pakankamą interesą, arba alternatyviai b) pareikšdami apie teisės pažeidimą, jei valstybės narės administracinio proceso teisė reikalauja to kaip išankstinės sąlygos, turėtų teisę į peržiūrėjimą teisme ar kitoje įstatymo nustatytoje nepriklausomoje ir nešališkoje institucijoje, kad užginčytų sprendimų, veikimo [veiksmų] ar neveikimo, kuriems pagal šią direktyvą taikomos visuomenės dalyvavimo nuostatos, materialinį ar procesinį teisėtumą. Valstybės narės nustato, kuriame etape sprendimai, veikimas ar neveikimas gali būti ginčijami. Kas yra pakankamas interesas ir teisės pažeidimas, nustato valstybės narės, deramai siekdamos suteikti suinteresuotai visuomenei plačias galimybes kreiptis į teismus <...>“.

Byloje susiklostė šios faktinės aplinkybės: pareiškėjai pagrindinėje byloje, kurie visi susiję su projektu, nes yra nagrinėjamų įrengimų statymo teritorijoje esančių žemės sklypų savininkai ar naudotojai, pareiškė *Verwaltungsgericht* (Administracinis teismas) skundą su prašymu panaikinti sprendimą, kuriuo

regioninės valdžios institucija patvirtino šių įrengimų statybos planą. Ginčydami šį sprendimą jie nurodė, kad iki šio sprendimo priėmimo atliktas poveikio aplinkai vertinimas buvo nepakankamas. Kadangi pareiškėju skundas buvo atmestas, jie pateikė apeliacinį skundą *Oberverwaltungsgericht Rheinland-Pfalz* (Reino krašto Pfalco federalinės žemės vyriausiasis administracinis teismas). *Oberverwaltungsgericht Rheinland-Pfalz* atmetė šį apeliacinį skundą, nes nusprendė, be kita ko, kad pareiškėjai pagrindinėje byloje neturėjo teisės jo pateikti, nes pagal nacionalinės teisės nuostatas negalėjo remtis poveikio aplinkai vertinimo pažeidimais per administracinę procedūrą, pradėtą iki 2005 m. birželio 25 d. Bet kuriuo atveju *Oberverwaltungsgericht* kilo abejonių dėl skundo priimtumo, nes pagal nacionalinės teisės nuostatas skundą galima pateikti tik tuo atveju, jei poveikio aplinkai vertinimas visai neatliktas, todėl ši nuostata netaikytina, jei vertinant poveikį aplinkai yra tik pažeidimų. Todėl pareiškėjai pagrindinėje byloje pateikė *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis administracinis teismas) kasacinį skundą (16–18 punktai).

Susiklosčius šioms aplinkybėms, nacionalinis kasacinės instancijos teismas į Teisingumo Teismą kreipėsi su šiais klausimais: „1. Ar [Direktyvos 2003/35] 6 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad valstybės narės privalėjo numatyti, kad [Direktyvos 85/337] 10a straipsniui perkelti priimtos nacionalinės teisės nuostatos taikytinos ir per tokias administracines leidimų išdavimo procedūras, kurios, nors ir pradėtos iki 2005 m. birželio 25 d., bet leidimai išduoti tik po šios dienos? 2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai: Ar [Direktyvos 85/337] 10a straipsnį reikia aiškinti taip, kad valstybės narės privalėjo taikyti šiai nuostatai perkelti priimtas nacionalinės teisės nuostatas dėl sprendimo galiojimo užginčijimo procedūros atžvilgiu atlikto, bet neteisingo poveikio aplinkai vertinimo atveju? 3. Jeigu į antrąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai: Ar tais atvejais, kai pagal [Direktyvos 85/337] 10a straipsnio pirmosios pastraipos b punktą valstybės narės administracinio proceso teisėje iš esmės nustatyta, kad suinteresuotos visuomenės narių teisė į peržiūrą teisme priklauso nuo pareiškimo apie teisės pažeidimą, Direktyvos 85/337 10a straipsnį reikia aiškinti taip, a) kad sprendimų, kuriems pagal šią direktyvą taikomos su visuomenės dalyvavimu susijusios nuostatos, procesinis teisėtumas gali būti ginčijamas teisme ir dėl to sprendimas gali būti panaikintas, tik jeigu, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, yra konkreti galimybė teigti, jog, nesant procedūrinio pažeidimo, būtų priimtas kitoks ginčijamas sprendimas, ir jeigu dėl šio pažeidimo taip pat pasikeičia pareiškėjo materialinė teisinė padėtis; arba b) kad teisme ginčijant procesinį teisėtumą reikia daugiau atsižvelgti į procedūrinius pažeidimus sprendimuose, kuriems pagal direktyvą taikomos visuomenės dalyvavimo nuostatos? Jei į minėtą klausimą reikia atsakyti taip, kaip nurodyta b punkte: Kokie turinio reikalavimai turi būti keliami procedūriniais pažeidimams, kad teisme ginčijant sprendimo procesinį teisėtumą į šiuos pažeidimus būtų galima atsižvelgti pareiškėjo naudai?“ (20 punktas).

Dėl nacionalinės teisės normų, kuriomis įgyvendintos Direktyvos 2003/35 nuostatos, taikymo administracinėms leidimų išdavimo procedūroms

Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekė išsiaiškinti, ar Direktyva 2003/35, kuria į Direktyvą 85/337 buvo įterptas 10a straipsnis, dėl įtvirtintos nuostatos, kad ji turėjo būti perkelta ne vėliau kaip iki 2005 m. birželio 25 d., turi būti aiškinama taip, kad šiai nuostatai perkelti priimtos nacionalinės teisės nuostatos taikytinos taip pat iki 2005 m. birželio 25 d. pradėtoms administracinėms leidimų išdavimo procedūroms, per kurias leidimai buvo išduoti po šios dienos (21 punktas).

Teisingumo Teismas konstatavo, kad nors valstybės narės pagal procedūrinės autonomijos principą ir laikydamosi lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų turi diskreciją, kai įgyvendina Direktyvos 85/337 10a straipsnį (2012 m. vasario 16 d. Sprendimo *Solvay ir kt.*, C-182/10, 47 punktas), vis dėlto jos negali šios nuostatos taikyti vien administracinėms leidimų išdavimo procedūroms, pradėtoms po 2005 m. birželio 25 d. (30 punktas).

Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas sprendė, jog Direktyva 2003/35, kuria į Direktyvą 85/337 buvo įterptas 10a straipsnis, dėl įtvirtintos nuostatos, kad ji turėjo būti perkelta ne vėliau kaip iki 2005 m. birželio 25 d., turi būti aiškinama taip, kad šiam straipsniui perkelti priimtos nacionalinės teisės nuostatos turėtų būti taip pat taikomos iki 2005 m. birželio 25 d. pradėtoms administracinėms leidimų išdavimo procedūroms, net jeigu per jas leidimai buvo išduoti po šios dienos (31 punktas).

Dėl Direktyvos 85/337 10a straipsnio aiškinimo, kiek tai susiję su sprendimo teisėtumo ginčijimu dėl neatlikto poveikio aplinkai vertinimo ir kai toks vertinimas buvo atliktas, tačiau yra neteisingas

Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekė sužinoti, ar Direktyvos 85/337 10a straipsnį reikia aiškinti taip, kad pagal jį draudžiama, jog valstybės narės šiam straipsniui perkelti priimtas teisės nuostatas taikytų tik tuo atveju, kai sprendimo teisėtumas būtų ginčijamas dėl neatlikto poveikio aplinkai vertinimo, ir jų netaikytų tuo atveju, kai toks vertinimas buvo atliktas, tačiau yra neteisingas (32 punktas).

Teisingumo Teismas nurodė, kad šiai nuostatai perkelti priimtos nacionalinės teisės nuostatos negali būti taikomos tik tuo atveju, kai sprendimo teisėtumas ginčijamas remiantis tuo, kad neatliktas poveikio aplinkai vertinimas. Atėmus galimybę šias nuostatas taikyti tuo atveju, kai poveikio aplinkai vertinimas buvo atliktas, bet jį atliekant galbūt buvo padaryta rimtų pažeidimų, Direktyvos 85/337 nuostatos, susijusios su visuomenės dalyvavimu, taptų iš esmės neveiksmingos. Taigi toks apribojimas prieštarauja tikslui užtikrinti plačias galimybes kreiptis į teismus, nurodytam šios direktyvos 10a straipsnyje (37 punktas).

Teisingumo Teismas sprendė, jog Direktyvos 85/337 10a straipsnis turi būti aiškinamas taip, jog pagal jį draudžiama, kad valstybės narės šiam straipsniui perkelti priimtas teisės nuostatas taikytų tik tuo atveju, kai sprendimo teisėtumas ginčijamas dėl neatlikto poveikio aplinkai vertinimo, ir jų netaikytų, kai toks vertinimas buvo atliktas, tačiau yra neteisingas (38 punktas).

Dėl teisės pažeidimo pagal Direktyvos 85/337 10a straipsnio b punktą aiškinimo

Trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekė išsiaiškinti, ar Direktyvos 85/337 10a straipsnį reikia aiškinti taip, kad jam prieštarauja nacionalinių teismų praktika, pagal kurią skundas yra priimtinas įvykdžius kumuliacines sąlygas, o pagal šias reikalaujama, kad pareiškėjas, siekdamas įrodyti teisės pažeidimą, kaip tai suprantama pagal šį straipsnį, pagrįstų, kad jo nurodytas procedūrinis pažeidimas yra toks, kad atsižvelgiant į bylos aplinkybes, yra įmanoma, jog, nesant šio pažeidimo, būtų priimtas kitoks ginčijamas sprendimas, ir dėl to paveikta materialinė teisinė padėtis (39 punktas).

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nors laikydamosi Direktyvos 85/337 10a straipsnyje nustatytų ribų valstybės narės privalo pagal savo teisės sistemą, kaip yra šioje byloje, nustatyti, dėl kokių teisių pažeidimo galima pateikti skundą aplinkosaugos srityje, dėl šiam tikslui nustatytų kriterijų neturi tapti praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga naudotis teisėmis, suteiktomis pagal šią direktyvą, kuria suinteresuotai visuomenei suteikiamos didelės galimybės kreiptis į teismus, siekiant prisidėti prie aplinkos kokybės išsaugojimo, apsaugos ir gerinimo bei žmonių sveikatos apsaugos (46 punktas). Sprendime taip pat nurodyta, jog gali būti leidžiama pagal nacionalinę teisę nepripažinti teisės pažeidimo, kaip jis suprantamas pagal direktyvos 10a straipsnio b dalį, jei nustatyta, kad, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, yra įmanoma, jog ginčijamas sprendimas nebūtų buvęs kitoks ir nepadarius nurodyto procedūrinio pažeidimo (51 punktas). Teisingumo Teismas pabrėžė, jog šios direktyvos 10a straipsnyje įtvirtinti nauji reikalavimai reiškia, kad teigti, jog teisės pažeidimo nėra, galima tik tuo atveju, jei, atsižvelgiant į priežastinio ryšio kriterijų, teismas ar institucija, kaip jie suprantami pagal minėtą straipsnį, gali nuspręsti, – šiuo atžvilgiu jokiū būdu neperkeldami įrodinėjimo naštos pareiškėjui, bet prireikus pasikliaudami darbų užsakovo arba kompetentingos institucijos pateiktais įrodymais ir apskritai remdamiesi jiems pateiktais visais bylos dokumentais, – kad ginčijamas sprendimas nebūtų buvęs kitoks ir nepadarius nurodyto procedūrinio pažeidimo (53 punktas). Atlikdami šį vertinimą, atitinkamas teismas ar atitinkama institucija privalo, be kita ko, atsižvelgti į nurodyto pažeidimo sunkumo laipsnį ir pirmiausia patikrinti, ar dėl šio pažeidimo suinteresuota visuomenė neteko vienos iš garantijų, kuri buvo suteikta tam, kad, kaip matyti iš Direktyvos 85/337 tikslų, ta visuomenė galėtų gauti informacijos ir turėtų galimybę dalyvauti priimant sprendimus (54 punktas).

Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas sprendė, jog Direktyvos 85/337 10a straipsnio b punktas turi būti aiškinamas taip, kad jam neprieštarauja nacionalinių teismų praktika, pagal kurią leidžiama nepripažinti teisės pažeidimo, kaip jis suprantamas pagal šį straipsnį, jei nustatyta, kad, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, įmanoma, jog ginčijamas sprendimas nebūtų buvęs kitoks ir nepadarius nurodyto procedūrinio pažeidimo. Tačiau tai leidžiama tik tuo atveju, jei skundą nagrinėjantys teismas ar institucija šiuo atžvilgiu jokiū būdu neperkelia įrodinėjimo naštos pareiškėjui ir prireikus priima sprendimą remdamiesi darbų užsakovo arba kompetentingos institucijos pateiktais įrodymais ir apskritai visais bylos dokumentais, atsižvelgdami, be kita ko, į nurodyto pažeidimo sunkumo laipsnį ir pirmiausia patikrindami, ar dėl šio pažeidimo suinteresuota visuomenė neteko vienos iš garantijų, kuri buvo suteikta tam, kad, kaip matyti iš Direktyvos 85/337 tikslų, ta visuomenė galėtų gauti informacijos ir turėtų galimybę dalyvauti priimant sprendimus (57 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendė:

1. 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/35/EB, nustatanti visuomenės dalyvavimą rengiant tam tikrus su aplinka susijusius planus ir programas ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 85/337/EEB ir 96/61/EB dėl visuomenės dalyvavimo ir teisės kreiptis į teismus, kuria į 1985 m. birželio 27 d. Tarybos direktyvą 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo, iš dalies pakeistą Direktyva 2003/35, buvo įterptas 10a straipsnis, dėl įtvirtintos nuostatos, kad ji turėjo būti perkelta ne vėliau kaip iki 2005 m. birželio 25 d., turi būti aiškinama taip, kad šiam straipsniui perkelti priimtos nacionalinės teisės nuostatos turėtų būti taip pat taikomos iki 2005 m. birželio 25 d. pradėtoms administracinėms leidimų išdavimo procedūroms, net jeigu per jas leidimai buvo išduoti po šios dienos.

2. Direktyvos 85/337 10a straipsnis turi būti aiškinamas taip, jog pagal jį draudžiama, kad valstybės narės šiam straipsniui perkelti priimtas teisės nuostatas taikytų tik tuo atveju, kai sprendimo teisėtumas ginčijamas dėl neatlikto poveikio aplinkai vertinimo, ir jų netaikytų tuo atveju, kai toks vertinimas buvo atliktas, tačiau yra neteisingas.

3. Direktyvos 85/337 10a straipsnio b punktas turi būti aiškinamas taip, kad jam neprieštarauja nacionalinių teismų praktika, pagal kurią leidžiama nepripažinti teisės pažeidimo, kaip jis suprantamas pagal šį straipsnį, jei nustatyta, kad, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, įmanoma, jog ginčijamas sprendimas nebūtų buvęs kitoks ir nepadarius nurodyto procedūrinio pažeidimo. Tačiau tai leidžiama tik tuo atveju, jei skundą nagrinėjantys teismas ar institucija šiuo atžvilgiu jokių būdu neperkelia įrodinėjimo naštos pareiškėjui ir prireikus priima sprendimą remdamiesi darbų užsakovo arba kompetentingos institucijos pateiktais įrodymais ir apskritai visais bylos dokumentais, atsižvelgdami, be kita ko, į nurodyto pažeidimo sunkumo laipsnį ir pirmiausia patikrindami, ar dėl šio pažeidimo suinteresuota visuomenė neteko vienos iš garantijų, kuri buvo suteikta tam, kad, kaip matyti iš Direktyvos 85/337 tikslų, ta visuomenė galėtų gauti informacijos ir turėtų galimybę dalyvauti priimant sprendimus.

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=144212&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=618014>

2013 m. gruodžio 12 d. prejudicinis sprendimas
Shell Nederland Verkoopmaatschappij BV ir Belgian Shell NV
(sujungtos bylos C-241/12, C-242/12)

Terminai: Aplinka – Atliekos – Sąvoka – Direktyva 2006/12/EB – Atliekų vežimas – Pranešimas kompetentingoms nacionalinėms institucijoms – Reglamentas (EEB) Nr. 259/93 – Medžiagos ar daikto atsikratymas, ketinimas atsikratyti arba pareiga atsikratyti.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi:
2.5. Atliekų tvarkymo organizavimas ir planavimas.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pateikti dėl sąvokos „atliekos“, kaip ji suprantama pagal 1993 m. vasario 1 d. Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 259/93 dėl atliekų vežimo Europos bendrijos viduje, į Bendriją ir iš jos priežiūros ir kontrolės, iš dalies pakeistą 2001 m. gruodžio 28 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 2557/2001 (toliau – Reglamentas Nr. 259/93), ir 2006 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1013/2006 dėl atliekų vežimo (toliau – Reglamentas Nr. 1013/2006), išaiškinimo. Šie prašymai pateikti nagrinėjant dvi baudžiamąsias bylas, iškeltas, atitinkamai, *Shell Nederland Verkoopmaatschappij BV* ir *Belgian Shell NV* (toliau kartu – *Shell*) dėl ypač mažai sieringo dyzelino, netyčia susimaišiusio su metilo ir tretinio butilo eteriu, siuntos (toliau – nagrinėjama siunta) vežimo iš Belgijos į Nyderlandus (1–2 punktai).

Byloje susiklostė šios faktinės aplinkybės: 2006 m. rugsėjo 3 d. *Shell* pakrovė ypač mažai sieringą dyzeliną (toliau – dyzelinas) į tanklaivį, kad šis jį pristatytų klientui į Belgiją (toliau – Belgijos klientas). Pristačius nagrinėjamą siuntą šiam klientui, paaiškėjo, kad kraunant tanklaivio rezervuaruose buvo metilo ir tretinio butilo eterio (toliau – MTBE) likučių, su kuriais susimaišė dyzelinas. Kadangi šios siuntos degimo laipsnis buvo per žemas tam, kad ją galima būtų parduoti kaip dyzelinių variklių degalus pagal pradinę paskirtį, o gavėja negalėjo sandėliuoti mišinio, atsižvelgiant į jos aplinkosaugos leidimą, ji grąžino siuntą *Shell*, kuri ją nugabeno į Nyderlandus. *Rechtbank te Rotterdam* (Roterdamo apygardos teismas) prokuratūra

teigė, kad vežamas iš Belgijos į Nyderlandus nagrinėjamas produktas buvo atliekos ir kad *Shell*, dėl to, kad nesilaikė Reglamento Nr. 259/93 15 straipsnyje numatytos pranešimo procedūros, yra kalta dėl nelegalaus vežimo, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 26 straipsnio 1 dalį. Tačiau *Shell* tvirtino, kad nagrinėjama siunta negali būti laikoma atliekomis (20–24 punktai).

Susiklosčius šioms aplinkybėms, *Rechtbank te Rotterdam* į Teisingumo Teismą kreipėsi su šiais klausimais: „1) Ar dyzelino siunta turi būti laikoma atliekomis, kaip tai suprantama pagal [reglamentus Nr. 259/93 ir Nr. 1013/2006], atsižvelgiant į šias aplinkybes: – siuntą sudaro [ypač mažai sieringas dyzelinas], netyčia sumaišytas su metilo ir tretinio butilo eteriu; – pristačius siuntą pirkėjui paaiškėja, kad dėl susimaišymo siunta neatitinka tarp pirkėjo ir pardavėjo sutartos charakteristikos (todėl ji „neatitinka gaminio charakteristikos“); – pardavėjas siuntą pirkėjo reikalavimu pagal pirkimo ir pardavimo sutartį atsiima ir gražina sumokėtą kainą; – pardavėjas ketina siuntą – prireikus sumaišytą su kitu produktu – pateikti atgal į rinką? 2) Jei atsakymas į pirmąjį klausimą yra teigiamas: a) ar esant minėtoms faktinėms aplinkybėms galima nustatyti momentą, nuo kurio produktas laikomas atliekomis? b) ar siunta tam tikru momentu tarp tiekimo pirkėjui ir pardavėjo ar jo vardu padaryto naujo mišinio nebekvalifikuojama kaip atliekos, ir, jei taip, kuriuo momentu? 3) Ar atsakymui į pirmąjį klausimą svarbu tai, kad: – siunta, panašiai kaip nemišytas [dyzelinas], galėtų būti naudojama kaip kuras, bet dėl mažesnio degimo laipsnio nebeatitinka (saugumo) reikalavimų; – pirkėjas pagal išduotą aplinkosaugos leidimą negali sandėliuoti siuntos dėl šios naujos sudėties; – pirkėjas negali naudoti siuntos numatytu tikslu – parduoti kaip dyzelinį kurą degalinėse; – pirkėjas ketino gražinti siuntą pardavėjui pagal pirkimo ir pardavimo sutartį arba neketino to daryti; – pardavėjas iš tikrųjų ketino atsiimti siuntą, kad ją sumaišytų ir pateiktų atgal į rinką; – siunta gali būti apdorota gražinant produktą į pradinę būklę arba pagaminant iš jos kitą produktą, kuris gali būti pateiktas į rinką už panašią į pradinės [dyzelino] siuntos rinkos kainą, arba jos negalima taip apdoroti; – šis apdorojimas gražinant produktą į pradinę būklę yra įprastas gamybos procesas; – tokios būklės siuntos, kokią ją atsiima pardavėjas, rinkos kaina yra (beveik) identiška produkto, atitinkančio sutartas gaminio charakteristikas, kainai; – atsiimta tokios būklės, kokia yra atsiimant, siunta be apdorojimo gali būti parduota rinkoje; – prekyba produktais, kaip antai sudarančiais siuntą, yra įprasta ir atitinkamoje rinkoje nelaikoma prekyba atliekomis?“ (25 punktas).

Dėl Reglamento Nr. 259/93 2 straipsnio a punkte įtvirtintos sąvokos „atliekos“ aiškinimo

Prejudiciniais klausimais *Rechtbank te Rotterdam* iš esmės klausė, ar reikia laikyti atliekomis, kaip tai suprantama pagal reglamentus Nr. 259/93 ir 1013/2006, dyzelino siuntą, kuri pakraunant į tanklaivį buvo netyčia sumaišyta su kita medžiaga ir kurią pristačius pirkėjui paaiškėja, kad ji neatitinka nei sutartų charakteristikų, nei saugumo reikalavimų dėl per žemo degimo laipsnio, o dėl naujos sudėties pirkėjas negali šios siuntos sandėliuoti dėl jo aplinkosaugos leidimo ar parduoti savo degalinėse kaip dyzeliniams varikliams skirtus degalus pagal paskirtį, dėl to, pareikalavus pirkėjui, ji buvo gražinta pardavėjui, kuris ketina ją vėl pateikti į rinką, sumaišęs su kitu produktu (27 punktas).

Teisingumo Teismas pažymėjo, jog pagal Reglamento Nr. 259/93 2 straipsnio a punktą, skaitomą kartu su Direktyvos 2006/12 20 straipsniu, „atliekos“ apibrėžiamos taip, kaip jos apibrėžtos šios direktyvos 1 straipsnio 1 dalies a punkte, t. y. „reiškia medžiagą ar daiktą, patenkantį į [šios direktyvos] I priede nustatytas kategorijas, kurių atliekų turėtojas atsikrato, ketina atsikratyti arba privalo atsikratyti“ (34 punktas). Atsižvelgiant į Direktyvos 2006/12 I priede numatytą likutinę Q16 kategoriją, kuri apima „bet kurias medžiagas, junginius ar produktus, neminimus pirmiau išvardytose kategorijose“, šiame I priede išvardytas atliekų kategorijų sąrašas yra iš esmės pavyzdinio pobūdžio. Tas pats galioja Komisijos, taikant šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalį, sudarytam atliekų, priklausančių šio I priedo sąrašė išvardytoms kategorijoms, sąrašui (35 punktas). Vis dėlto tai, kad medžiaga ar daiktas, priskirtini prie vienos ar kelių šių atliekų kategorijų, išskyrus Q16 kategoriją, yra pirmas požymis, kad jie kvalifikuotini kaip „atliekos“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2006/12 1 straipsnio 1 dalies a punktą (36 punktas). Tačiau pagal nusistovėjusią teismo praktiką priskyrimas prie „atliekų“ pirmiausia priklauso nuo turėtojo veiksmų ir sąvokos „atsikratyti“ reikšmės (šiuo klausimu žr. 2008 m. birželio 24 d. Sprendimo *Commune de Mesquer*, C-188/07, 53 punktą ir 2007 m. gruodžio 18 d. Sprendimo *Komisija prieš Italiją*, C-263/05, 32 punktą) (37 punktas). Kalbant apie sąvoką „atsikratyti“, iš šios teismo praktikos matyti, kad šią sąvoką reikia aiškinti atsižvelgiant į Direktyvos 2006/12 tikslą, kuris pagal šios direktyvos 2 konstatuojamąją dalį yra žmonių sveikatos ir aplinkos apsauga nuo kenksmingo poveikio, daromo atliekų surinkimo, vežimo, apdorojimo, saugojimo ir išvertimo, ir į SESV 191 straipsnio 2 dalį, kurioje nustatyta, kad Europos Sąjungos politika aplinkos srityje siekiama aukšto apsaugos lygio ir kad ji grindžiama atsargumo bei prevencinių veiksmų principais. Iš to išplaukia, kad sąvokų „atsikratyti“ ir „atliekos“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos

2006/12 1 straipsnio 1 dalies a punktą, nereikia aiškinti siaurai (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Commune de Mesquer* 38 ir 39 punktus) (38 punktus). Iš Direktyvos 2006/12 nuostatų matyti, kad sąvoka „atsikratyti“ apima medžiagos ar daikto „šalinimą“ ir „panaudojimą“, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 1 straipsnio 1 dalies a ir f punktus (šiuo klausimu žr. 1997 m. gruodžio 18 d. Sprendimo *Inter-Environnement Wallonie, C-129/96*, 27 punktą) (39 punktus). Tiksliau, ar realiai egzistuoja „atliekos“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2006/12, reikia nustatyti atsižvelgiant į aplinkybių visumą, turint omeny šios direktyvos tikslą ir siekiant nepažeisti jos veiksmingumo (žr. 2000 m. birželio 15 d. Sprendimo *ARCO Chemie Nederland ir kt., C-418/97 ir C-419/97*, 73, 88 ir 97 punktus; 2002 m. balandžio 18 d. Sprendimo *Palin Granit ir Vehmassalon kansanterveystyön kuntayhtymän hallitus, C-9/00*, 24 punktą bei minėto Sprendimo *Komisija prieš Italiją* 41 punktą) (40 punktus).

Sprendime pabrėžta, jog šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kuris turi patikrinti, ar aptariamo daikto ar medžiagos turėtojas iš tiesų ketino jų „atsikratyti“, turi atsižvelgti į visas nagrinėjamo atvejo aplinkybes, paisydamas Direktyvos 2006/12 tikslo, kuris yra užtikrinti, kad panaudojimo ir šalinimo operacijos būtų atliekamos nesukeliant pavojaus žmonių sveikatai ir nenaudojant procesų ar būdų, galinčių pakenkti aplinkai (48 punktus).

Teisingumo Teismas taip pat nurodė, jog būtų visiškai nepateisinama Direktyvos 2006/12 nuostatas, kuriomis siekiama užtikrinti, kad panaudojimo ir šalinimo operacijos būtų atliekamos nesukeliant pavojaus žmonių sveikatai ir nenaudojant procesų ar būdų, galinčių pakenkti aplinkai, taikyti prekėms, medžiagoms ar produktams, kuriuos turėtojas ketina eksploatuoti ar parduoti, nepriklausomai nuo bet kokio panaudojimo. Tačiau, atsižvelgiant į pareigą plačiai aiškinti sąvoką „atliekos“, šiuos argumentus reikia taikyti tik situacijoms, kuriose nagrinėjamo turto ar medžiagos panaudojimas iš naujo yra ne tik galimas, bet užtikrintas, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, be išankstinio rėmimosi viena iš Direktyvos 2006/12 IIB priede išvardytų atliekų panaudojimo operacijų (pagal analogiją žr. minėto sprendimo *Palin Granit ir Vehmassalon kansanterveystyön kuntayhtymän hallitus* 36 punktą bei 2003 m. rugsėjo 11 d. Sprendimo *AvestaPolarit Chrome, C-114/01*, 36 punktą) (53 punktus).

Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas sprendė, jog Reglamento Nr. 259/93 2 straipsnio a punktą reikia aiškinti taip, kad tokiu atveju, kaip nagrinėjamas pagrindinėse bylose, sąvoka „atliekos“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, neapima dyzelino, netyčia sumaišyto su kita medžiaga, siuntos, su sąlyga, kad jos turėtojas iš tiesų ketino pateikti į rinką šią siuntą, sumaišytą su kitu produktu, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas (54 punktus).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendė:

1993 m. vasario 1 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 259/93 dėl atliekų vežimo Europos bendrijos viduje, į Bendriją ir iš jos priežiūros ir kontrolės, iš dalies pakeisto 2001 m. gruodžio 28 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 2557/2001 2 straipsnio a punktą reikia aiškinti taip, kad tokiu atveju, kaip nagrinėjamas pagrindinėse bylose, sąvoka „atliekos“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, neapima dyzelino, netyčia sumaišyto su kita medžiaga, siuntos, su sąlyga, kad jos turėtojas iš tiesų ketino pateikti į rinką šią siuntą, sumaišytą su kitu produktu, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=145531&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=63926>

2013 m. gruodžio 12 d. prejudicinis sprendimas byloje *Ragn-Sells AS* prieš *Sillamäe Linnavalitsus* (C-292/12)

Terminai: Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Direktyva 2009/98/EB – Atliekų tvarkymas – 16 straipsnio 3 dalis – Artumo principas – Reglamentas (EB) Nr. 1013/2006 – Atliekų vežimas – Mišrios komunalinės atliekos – Pramoninės atliekos ir statybinės atliekos – Vienos savivaldybės teritorijoje susidariusių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų koncesijos suteikimo procedūra – Būsimo koncesininko įpareigojimas surinktas atliekas vežti į koncesiją suteikiančios institucijos nurodytus apdorojimo įrenginius – Artimiausi tinkami apdorojimo įrenginiai.

Sasajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 2.5. Atliekų tvarkymo organizavimas ir planavimas; 37. Bylos susijusios su Europos Sąjungos teisės ir tarptautinės teisės aktų taikymu.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 35, 49 ir 56 straipsnių, ESV sutartyje įtvirtintų konkurencijos taisyklių ir 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinančios kai kurias direktyvas (toliau – Direktyva 2008/98) 16 straipsnio 3 dalies išaiškinimo. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant ginčą tarp *Ragn-Sells AS* (toliau – *Ragn-Sells*) ir *Sillamäe Linnavalitsus* (Silamejės savivaldybė) dėl kai kurių pastarosios nustatytų specifikacijų sąlygų vykdančios paslaugų koncesijos, susijusios su jos teritorijoje susidariusių atliekų surinkimu ir išvežimu, suteikimo procedūrą (1–2 punktai).

Remiantis Direktyvos 2008/98 16 straipsniu „Savarankiškumo ir artumo principai“: „1. Valstybės narės, bendradarbiaudamos su kitomis valstybėmis narėmis, imasi atitinkamų priemonių, kai tai yra būtina arba rekomenduotina, skirtų įkurti integruotą ir tinkamą atliekų šalinimo įrenginių ir mišrių komunalinių atliekų, surinktų iš privačių namų ūkių, įskaitant atvejus, kai surenkamos ir kitų gamintojų atliekos, naudojimo įrenginių tinklą, atsižvelgiant į geriausią turimą technologiją. <...> Valstybės narės taip pat gali apriboti išvežamų atliekų kiekį aplinkosaugos sumetimais, kaip nurodyta [2006 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos] Reglamente (EB) Nr. 1013/2006 [dėl atliekų vežimo]. 2. Tinklas kuriamas taip, kad visai Bendrijai suteiktą galimybę savarankiškai tvarkyti atliekų šalinimą, taip pat 1 dalyje nurodytų atliekų naudojimą, o valstybėms narėms – siekti to tikslo individualiai, atsižvelgiant į geografines sąlygas ar tam tikrų rūšių atliekoms reikalingų specialių įrenginių poreikį. 3. Tinklas sudaro galimybę šalinti atliekas arba naudoti 1 dalyje nurodytas atliekas viename iš artimiausių įrenginių tinkamiausiais būdais ir technologijomis, kad būtų užtikrinta aukšto lygio aplinkos ir visuomenės sveikatos apsauga. 4. Artumo ir savarankiškumo principai nereiškia, kad kiekviena valstybė narė savo teritorijoje turi turėti visą spektrą galutinio naudojimo įrenginių.“

Byloje susiklostė šios faktinės aplinkybės: Silamejė yra apie 15 000 gyventojų turintis pakrantės miestas, esantis pačiuose Estijos šiaurės rytuose. 2007 m. *Sillamäe Linnavalitsus* organizavo konkursą, kad sudarytų „administracinę sutartį dėl išpareigojimo vykdyti komunalinių atliekų pakartotinį naudojimą ir apdorojimą Silamejės sąvartyne perleidimo privatinės teisės reglamentuojamam juridiniam asmeniui“. Ši paslaugų koncesija dešimties metų laikotarpiui buvo suteikta *Ecoleaner Sillamäe OÜ*. 2011 m. ta pati vietos savivaldybė paskelbė kitą konkursą dėl jos teritorijoje susidariusių atliekų surinkimo ir išvežimo paslaugų koncesijos suteikimo. Ginčas pagrindinėje byloje susijęs su antrojo konkurso specifikacijų (toliau – specifikacijos) 3.5 punkto sąlygos teisėtumu. Remiantis šia sąlyga, mišrios komunalinės atliekos turės būti vežamos į Silamejės atliekų tvarkymo centrą (toliau – Silamejės įrenginys) – įrenginį, kuris buvo pirmojo konkurso dalykas, esantį 5 km atstumu nuo minėtos savivaldybės, o pramoninės ir statybinės atliekos – į Uikalos (Uikala) atliekų tvarkymo centrą (toliau – Uikalos įrenginys), kuris yra už 25 km. *Sillamäe Linnavalitsus* nesudarė atliekų tvarkymo sutarties su šio antrojo įrenginio valdytoju (26–28 punktai).

Ragn-Sells yra įmonė, veikianti ir mišrių komunalinių atliekų tvarkymo, ir atliekų vežimo srityse. Ji, be kita ko, tvirtino, kad nustatant, jog tam tikrų rūšių atliekos, surenkamos *Sillamäe Linnavalitsus* teritorijoje, būtų vežamos į du ginčijamoje specifikacijų sąlygoje nurodytus įrenginius, atmetant galimybę vežti į visus kitus įrenginius, kuriuose minėtos atliekos taip pat gali būti lygiavertiškai tvarkomos, pagal minėtą sąlygą tų dviejų įrenginių valdytojams suteikiama išimtinė teisė, kuri prieštarauja laisvos konkurencijos principui, laisvam prekių judėjimui, įsisteigimo laisvei ir laisvei teikti paslaugas. *Ragn-Sells* teigė, kad Estijoje 260 km spinduliu veikia vienuolika konkuruojančių mišrių komunalinių atliekų tvarkymo įrenginių, iš kurių dauguma, kaip nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, naudoja lygiavertes technologijas. Be to, ji nurodė, kad pagrindinėje byloje kyla principinis klausimas, su kuriuo susijęs interesas neapsiriboja Estijos teritorija, nes, atsižvelgiant į konkrečios vietos savivaldybės padėtį, atitinkamų paslaugų teikimu galėtų būti suinteresuotos Latvijos įmonės. *Sillamäe Linnavalitsus* manymu, perkančioji organizacija turi nustatyti konkrečias jos ketinamo organizuoti viešojo pirkimo sąlygas, atsižvelgdama į tenkintinus poreikius, be kita ko, kiek tai susiję su apdorojimo įrenginiu, į kurį turi būti vežamos surinktos atliekos, ir ūkio subjektas, kuriam pavesta teikti atliekų surinkimo ir vežimo paslaugas, neturi subjektinės reikalavimo teisės, kiek tai susiję su vežamų atliekų tvarkymu (29–32 punktai).

Susiklosčius šioms aplinkybės, *Tartu ringkonnakohus* (Tartu apeliacinis teismas) į Teisingumo Teismą kreipėsi su šiais klausimais: „1. Ar [SESV] 106 straipsnio 1 dalis, siejama su 102 straipsniu, laisvas prekių judėjimas, įsisteigimo laisvė ir paslaugų teikimo laisvė aiškintini taip, kad jie nepažeidžiami, jeigu valstybė narė leidžia, jog tam tikroje teritorijoje įmonei, eksploatuojančiai tam tikrą atliekų tvarkymo centrą, už atlygį būtų suteikta išimtinė teisė apdoroti komunalines atliekas, jeigu aplinkui 260 km spinduliu veikia kelios konkuruojančios įmonės, [eksploatuojančios] kelis <...> atliekų tvarkymo centrus, atitinkančius aplinkosaugos reikalavimus ir taikančius lygiavertes technologijas? 2. Ar [SESV] 106 straipsnio 2 dalis

aiškintina taip, kad ji nepažeidžiama, jeigu valstybė narė bendro ekonominio intereso paslaugomis laiko, pirma, atliekų surinkimą ir vežimą ir, antra, atliekų apdorojimą, tačiau šias paslaugas atskiria vieną nuo kitos ir taip apriboja laisvą konkurenciją atliekų tvarkymo rinkoje? 3. Ar atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų koncesijos suteikimo procedūroje, kurioje taikoma sąlyga, kad išimtinė teisė apdoroti atliekas koncesijos sutartimi apibrėžtoje teritorijoje suteikiama dviem įmonėms, galima netaikyti konkurenciją reglamentuojančių [ESV sutarties] nuostatų? 4. Ar [Direktyvos 2008/98] 16 straipsnio 3 dalis aiškintina taip, jog valstybė narė, remdamasi artumo principu, gali apriboti konkurenciją ir leisti, kad įmonei, eksploatuojančiai atliekų tvarkymo centrą, kuris yra arčiausiai atliekų susidarymo teritorijos, už atlygį būtų suteikta išimtinė teisė apdoroti atliekas, kai aplinkui 260 km spinduliu veikia kelios konkuruojančios įmonės, [eksploatuojančios] kelis <...> atliekų tvarkymo centrus, atitinkančius aplinkosaugos reikalavimus ir taikančius lygiavertes technologijas?“ (37 punktas).

Dėl galimybės vietos savivaldybei įpareigoti įmonę, gavusią tos savivaldybės teritorijoje susidariusių atliekų surinkimo ir vežimo koncesiją, surinktas tam tikrų rūšių atliekas vežti artimiausio tinkamo apdorojimo įrenginio, esančio toje pačioje valstybėje narėje kaip ir ši savivaldybė, valdytojui, taip išvengiant situacijos, kad atitinkamos atliekos būtų vežamos apdoroti į kitą valstybę narę

Pirmuoju klausimu, kiek jis susijęs su SESV 35 ir 36 straipsniais⁹, ir ketvirtuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekė išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 1013/2006¹⁰ nuostatos, siejamos su Direktyvos 2008/98 16 straipsnio nuostatomis, aiškintinos taip, kad jomis vietos savivaldybei leidžiama įpareigoti įmonę, gavusią tos savivaldybės teritorijoje susidariusių atliekų surinkimo ir vežimo koncesiją, surinktas tam tikrų rūšių atliekas vežti artimiausio tinkamo apdorojimo įrenginio, esančio toje pačioje valstybėje narėje kaip ir ši savivaldybė, valdytojui, taip išvengiant situacijos, kad atitinkamos atliekos būtų vežamos apdoroti į kitą valstybę narę (50 punktas).

Teisingumo Teismas pažymėjo, jog remiantis Reglamento Nr. 1013/2006 1 straipsnio 2 dalimi, šis reglamentas taikomas atliekų vežimui, be kita ko, tarp valstybių narių, išskyrus atliekų vežimą šio straipsnio 3 dalyje nurodytais konkrečiais atvejais arba taikant specialiuosius teisės aktus, su kuriais pagrindinė byla nesusijusi (51 punktas). Iš Reglamento Nr. 1013/2006 11, 12 ir 18 straipsnių matyti, kad valstybės narės turi įvairių prerogatyvų ar pareigų, kiek tai susiję su, viena vertus, šalinimo operacijoms skirtų atliekų ir, kita vertus, naudojimo operacijoms skirtų atliekų vežimu tarp valstybių narių. Be to, remiantis šio reglamento 3 straipsnio 5 dalimi, iš privačių namų ūkių ir kitų atliekų gamintojų surinktoms mišrioms komunalinėms atliekoms, vežamoms į naudojimo ar šalinimo įrenginius, taikomos tos pačios nuostatos, kaip ir šalinti skirtų atliekų vežimui (53 punktas).

Dėl šalinimo operacijoms skirtų atliekų ir mišrių komunalinių atliekų Teisingumo Teismas pažymėjo, kad iš Reglamento Nr. 1013/2006 11 straipsnio 1 dalies a punkto, siejamo su šio reglamento 20 konstatuojamąja dalimi, ir Direktyvos 2008/98 16 straipsnio matyti, kad valstybės narės, siekdamos pagal Direktyvą 2006/12 įgyvendinti artumo, naudojimo prioriteto ir pakankamumo principus, gali priimti šių atliekų vežimą tarp valstybių narių apribojančias visuotinai taikomas priemones kaip bendrus ar dalinius vežimo draudimus (56 punktas). Pagal analogiją iš 2000 m. gegužės 23 d. Sprendimo *Sydhavnens Sten & Grus* (C-209/98) 37–42 punktų matyti, kad vietos savivaldybės įmonei, kuriai pavesta surinkti atliekas tos savivaldybės teritorijoje, nustatytas įpareigojimas vežti tam tikrų rūšių atliekas į toje pačioje valstybėje narėje esantį apdorojimo įrenginį prilygtų Reglamento Nr. 1013/2006 11 straipsnio 1 dalies a punkte nurodytai visuotinai taikomai priemonei, kuria nustatomas draudimas vežti atitinkamas atliekas į kitus įrenginius, jeigu šių atliekų gamintojai būtų priversti patys vežti jas arba į minėtą įmonę, arba į minėtą įrenginį (57 punktas). Todėl ši priemonė tiek, kiek ja siekiama įgyvendinti, be kita ko, Direktyvos 2008/98 16 straipsnyje numatytus pakankamumo ir artumo principus, atitinka šį reglamentą (58 punktas). Teisingumo Teismas priėjo išvados, kad valstybių narių valdžios institucijos turi teisę reglamentuoti arba organizuoti

⁹ SESV 35 straipsnis išdėstytas taip:

„Tarp valstybių narių uždraudžiami kiekybiniai eksporto apribojimai ir visos lygiavertės poveikio priemonės.“

SESV 36 straipsnis išdėstytas taip:

„34 ir 35 straipsnių nuostatos nekliudo taikyti prekių importo, eksporto ar tranzito draudimų arba apribojimų, jei jie yra pateisinami visuomenės dorovės, viešosios tvarkos arba visuomenės saugumo, žmonių, gyvūnų ar augalų sveikatos bei gyvybės apsaugos, nacionalinių meno, istorijos ar archeologijos vertybių apsaugos bei pramoninės ir komercinės nuosavybės apsaugos sumetimais. Tačiau tokie draudimai arba apribojimai neturi tapti savavališka diskriminacijos priemone ar užslėptu valstybių narių tarpusavio prekybos apribojimu.“

¹⁰ 2006 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1013/2006 dėl atliekų vežimo (OL L 190, p. 1).

Direktyvos 2008/98 16 straipsnyje nurodytų atliekų tvarkymą taip, kad tos atliekos būtų apdorojamos artimiausiame tinkamame įrenginyje (62 punktas). Todėl dėl šalinimo operacijoms skirtų atliekų ir iš privačių namų ūkių ir tam tikrais atvejais iš kitų atliekų gamintojų surinktų mišrių komunalinių atliekų manytina, kad valstybė narė geografiniu lygmeniu, kuris, kaip ji mano, yra tinkamiausias, turi teisę suteikti vietas savivaldybėms kompetencija jų teritorijoje susidariusių atliekų tvarkymo srityje, kad užtikrintų įsipareigojimų pagal Direktyvos 2008/98 16 straipsnį laikymąsi, o šios savivaldybės, kiek leidžia jų kompetencija, gali numatyti, jog šių rūšių atliekos bus tvarkomos artimiausiame tinkamame įrenginyje (63 punktas).

Dėl naudojimo operacijoms skirtų atliekų, kitų nei mišrios komunalinės atliekos, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad gali būti taikomos dvi skirtingos jų vežimo tvarkos. Pirma, remiantis Reglamento Nr. 1013/2006 12 straipsnio 1 dalimi, dėl šio reglamento 3 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytų atliekų vežimo tarp valstybių narių, kuriam taikoma išankstinio pranešimo ir leidimo procedūra, kompetentingos nacionalinės institucijos vis dėlto gali reikšti prieštaravimus tik konkrečiu atveju, remdamosi konkrečiais motyvais, kurie turi būti susiję su konkrečiu vežimu; jie gali būti susiję, pavyzdžiui, su paties vežimo trūkumais arba keliamomis grėsmėmis, numatomu naudojimu, paskirties įrenginiu arba asmenimis, kurie turi dalyvauti įvairiose operacijose (64 punktas). Antra, Reglamento Nr. 1013/2006 18 straipsnyje, kuris taikomas šio reglamento 3 straipsnio 2 dalyje nurodytų atliekų vežimui, tik nustatyta, kad vežant atliekas reikia turėti standartizuotą informacinį dokumentą, išduotą remiantis sutartimi, kuri turi atitikti tam tikrus reikalavimus, nes šio dokumento valstybės narės gali reikalauti dėl tikrinimo, šio reglamento taikymo kontrolės, planavimo ar statistinių tikslų (65 punktas). Todėl iš Reglamento Nr. 1013/2006 nuostatų, taikomų naudojimo operacijoms skirtų atliekų, kitų nei mišrios komunalinės atliekos, vežimui tarp valstybių narių, nagrinėjimo matyti, kad šiame reglamente nenumatyta nacionalinės valdžios institucijos galimybė priimti visuotinai taikomą priemonę, kuria visiškai ar iš dalies būtų uždraustas tokių atliekų vežimas apdoroti į kitas valstybes nares (66 punktas). Teisingumo Teismas konstatavo, jog, kaip matyti iš šio sprendimo 57 punkto, vietos savivaldybės įmonei, kuriai pavesta surinkti pramonines ir statybines atliekas tos savivaldybės teritorijoje, nustatytas įpareigojimas vežti jas į toje pačioje valstybėje narėje esanti apdorojimo įrenginį prilygtu tokiai visuotinai taikomai priemonei, kuri negali būti laikoma leidžiama pagal Reglamentą Nr. 1013/2006 tiek, kiek ji susijusi su panaudojamomis atliekomis, jeigu atitinkami šių atliekų gamintojai būtų priversti patys vežti jas arba į minėtą įmonę, arba į minėtą įrenginį (67 punktas).

Dėl nacionalinio teismo prejudicinio klausimo, kiek jis susijęs su SESV 49¹¹ ir 56¹² straipsniais, Teisingumo Teismas priminė, kad, remiantis nusistovėjusia Teisingumo Teismo praktika, su laisve teikti paslaugas ir įsisteigimo laisve susijusios ESV sutarties nuostatos netaikomos veiklai, kurios visi svarbūs elementai susiję tik su viena valstybe nare (šiuo klausimu žr. 1997 m. sausio 16 d. sprendimo *USSL Nr. 47 di Biella*, C-134/95, 19 punktą; 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Omalet*, C-245/09, 12 punktą ir 2013 m. birželio 20 d. Sprendimo *Impacto Azul*, C-186/12, 19 punktą).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (penktoji kolegija) nusprendė:

1. 2006 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1013/2006 dėl atliekų vežimo nuostatos, siejamos su 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinančios kai kurias direktyvas 16 straipsniu, aiškintinos taip, kad:

– šiomis nuostatomis vietos savivaldybei leidžiama įpareigoti įmonę, kuriai pavesta surinkti atliekas

¹¹ SESV 49 straipsnis išdėstytas taip:

„Vadovaujantis toliau išdėstytais nuostatomis vienos valstybės narės nacionalinių subjektų įsisteigimo laisvės kitos valstybės narės teritorijoje apribojimai uždraudžiami. Draudžiami ir apribojimai vienos valstybės narės nacionaliniams subjektams, įsisteigusiems kitos valstybės narės teritorijoje, steigti atstovybes, padalinius ar dukterines bendroves.

Įsisteigimo laisvė apima ir teisę imtis savarankiškai dirbančių asmenų veiklos bei ja verstis, taip pat steigti ir valdyti įmones, būtent bendroves ar firmas, apibūdintas 54 straipsnio antrojoje pastraipoje, tomis pačiomis sąlygomis, kurios įsisteigimo šalies teisės aktuose yra nustatytos jos pačios subjektams, ir laikantis kapitalui skirto skyriaus nuostatų.“

¹² SESV 56 straipsnis išdėstytas taip:

„Pagal toliau išdėstytas nuostatas Sąjungoje uždraudžiami laisvės teikti paslaugas apribojimai, taikomi valstybių narių nacionaliniams subjektams, kurie yra įsisteigę kitoje valstybėje narėje negu valstybė, kurios subjektu yra asmuo, kuriam tos paslaugos teikiamos.

Europos Parlamentas ir Taryba, sprendami pagal įprastą teisėkūros procedūrą, šio skyriaus nuostatas gali taikyti ir paslaugas teikiantiems trečiosios šalies piliečiams, įsisteigusiems Sąjungoje.“

tos savivaldybės teritorijoje, vežti iš privačių namų ūkių ir tam tikrais atvejais iš kitų atliekų gamintojų surinktas mišrias komunalines atliekas į artimiausią tinkamą apdorojimo įrenginį, esantį toje pačioje valstybėje narėje kaip ir ši savivaldybė,

– šiomis nuostatomis vietos savivaldybei neleidžiama įpareigoti įmonės, kuriai pavesta surinkti atliekas tos savivaldybės teritorijoje, vežti tos savivaldybės teritorijoje susidariusias pramonines ir statybines atliekas į artimiausią tinkamą apdorojimo įrenginį, esantį toje pačioje valstybėje narėje kaip ir ši savivaldybė, kai šios atliekos skirtos naudojimo operacijoms, jeigu šių atliekų gamintojai privalo arba priduoti jas minėtai įmonei, arba nuvežti jas tiesiogiai į minėtą įrenginį.

2. SESV 49 ir 56 straipsniai netaikomi tokiai situacijai, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, kurios visi elementai susiję tik su viena valstybe nare.

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=145521&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=144536>

**2013 m. gruodžio 19 d. didžiosios kolegijos prejudicinis sprendimas
byloje *Fish Legal* ir *Emily Shirley* prieš *Information Commissioner* ir kt.
(C-279/12)**

Terminai: Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Orhuso konvencija – Direktyva 2003/4/EB – Visuomenės galimybė susipažinti su informacija apie aplinką – Taikymo sritis – „Valdžios institucijos“ sąvoka – Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonės – Vandens sektoriaus privatizavimas Anglijoje ir Velse.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi:
2.6. Bylos, susijusios su Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais (Orhuso konvencija); 2.7. Kiti klausimai, kylantys iš aplinkos apsaugos teisinių santykių.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/4/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką ir panaikinančios Direktyvą 90/313/EB (toliau – ir Direktyva 2003/4) 2 straipsnio 2 dalies išaiškinimo. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Fish Legal* ir E. Shirley ginčą su *Information Commissioner* (informacijos komisaras), *United Utilities Water plc*, *Yorkshire Water Services Ltd* ir *Southern Water Services Ltd* (toliau – aptariamoms vandentvarkos įmonėms) dėl pastarųjų atsisakymo patenkinti *Fish Legal* ir E. Shirley pateiktus prašymus leisti susipažinti su tam tikra informacija apie nuotekų tvarkymą ir vandens tiekimą (1–2 punktai).

Direktyvos 2003/4 1 straipsnyje jos tikslai apibrėžiami taip: „Šios direktyvos tikslai yra šie: a) užtikrinti teisę susipažinti su valdžios institucijų turima arba joms skirta informacija apie aplinką ir nustatyti naudojimosi šia teise pagrindines sąlygas bei praktines priemones; ir b) užtikrinti, kad laikui bėgant informacija apie aplinką palaipsniui būtų pateikiama ir platinama visuomenei taip, kad būtų galima pasiekti, jog informacija apie aplinką būtų kuo plačiau sistemiškai prieinama ir platinama visuomenei. Todėl, jei įmanoma, visų pirma turėtų būti skatinamas kompiuterinių telekomunikacijų ir (arba) elektroninių technologijų naudojimas.“ Šios direktyvos 2 straipsnio 2 dalyje sąvoka „valdžios institucija“ apibrėžta taip: „<...> a) vyriausybės arba kita valstybės valdymo institucija, įskaitant viešąsias patariamąsias įstaigas nacionaliniu, regioniniu arba vietos mastu; b) bet kuris fizinis arba juridinis asmuo, pagal nacionalinę teisę vykdomas viešojo valdymo funkcijas, įskaitant konkrečias su aplinkos apsauga susijusias pareigas, veiklas arba paslaugas; ir c) a arba b punktuose nurodytai įstaigai arba asmeniui pavaldus bet kuris fizinis arba juridinis asmuo, turintis viešųjų pareigų arba funkcijų, arba atliekantis viešąsias paslaugas, susijusias su aplinka.“

Byloje susiklostė šios faktinės aplinkybės: *Angling Trust*, t. y. Anglijos žvejų federacijos, teisinis padalinys *Fish Legal* (ne pelno organizacija, kurios veiklos tikslas yra visomis teisinėmis priemonėmis kovoti su tarša ir kitomis grėsmėmis vandens aplinkai, taip pat ginti žvejybą meškerėmis ir žvejus) 2009 m. rugpjūčio 12 d. raštu kreipėsi į vandentvarkos įmones, būtent *United Utilities Water plc* ir *Yorkshire Water Services Ltd*, ir paprašė pateikti informaciją apie nuotekų išleidimą, valymo operacijas ir išsiliejimą įvykus avarijai. E. Shirley savo ruožtu 2009 m. rugpjūčio mėnesį raštu kreipėsi į kitą vandentvarkos įmonę – *Southern Water Services Ltd* – su prašymu pateikti informaciją apie nuotekų tvarkymo pajėgumus, susijusius su jos kaimo, esančio Kento grafystėje, teritorijos planu. Negavusios iš aptariamų vandentvarkos įmonių

prašomos informacijos per [2004 m. Informacijos apie aplinką taisyklių] (toliau – EIR 2004) nustatytus terminus, *Fish Legal* ir E. Shirley kiekviena atskirai kreipėsi į *Information Commissioner* su skundu. Sprendimuose šis konstatavo, kad aptariamoms vandentvarkos įmonėms nėra valdžios institucijos, kaip tai suprantama pagal EIR 2004, todėl jis negali priimti sprendimo dėl jų pateiktų skundų. Tuomet *Fish Legal* ir E. Shirley apskundė šiuos sprendimus *First-tier Tribunal (General Regulatory Chambers, Information Rights)*, kuris atmetė *Fish Legal* ir E. Shirley skundus, iš esmės motyvuodamas tuo, kad aptariamoms vandentvarkos įmonėms negali būti kvalifikuojamos kaip „valdžios institucijos“ pagal EIR 2004. *Fish Legal* ir E. Shirley padavė apeliacinį skundą (15–20 punktai).

Susiklosčius šioms aplinkybėms, nacionalinis apeliacinės instancijos teismas į Teisingumo Teismą kreipėsi su šiais klausimais: „1. Ar, sprendžiant klausimą, ar fizinis arba juridinis asmuo yra „pagal nacionalinę teisę vykdomas viešojo valdymo funkcijas“ [kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies b punktą], taikytina tik nacionalinė teisė ir ar analizė atliekama tik pagal nacionalinę teisę? 2. Jeigu ne, kokius Sąjungos teisės kriterijus galima taikyti, o kokių – ne, siekiant nustatyti, ar: a) nagrinėjama funkcija iš esmės yra „viešojo valdymo“ funkcija; b) ši funkcija minėtam asmeniui iš esmės suteikta pagal nacionalinę teisę? 3. Ką reiškia [Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies c punkte minimas] „a arba b punktuose nurodytai įstaigai arba asmeniui pavaldus“ asmuo? Visų pirma, koks turi būti reikalaujamo pavaldumo pobūdis, forma ir laipsnis ir kokius kriterijus galima taikyti, o kokių – ne šiam pavaldumui nustatyti? 4. Ar „valstybės vardu veikiantis subjektas“ (*emanation of the State*) [1990 m. liepos 12 d. Sprendimas *Foster ir kt.* (byla C-188/89, Rink. p. I-3313)] būtinai yra asmuo, kuriam taikomas 2 straipsnio 2 dalies c punktas? 5. Jeigu asmeniui, atsižvelgiant į kai kurias jo vykdomas funkcijas, jam tenkančias pareigas ar jo teikiamas paslaugas, taikomi [Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies b ar c punktai], ar šiam asmeniui tenkantys įpareigojimai teikti informaciją apie aplinką apima tik informaciją, susijusią su šiomis funkcijomis, pareigomis ar paslaugomis, o gal jie apima visą bet kuriuo tikslu saugomą informaciją apie aplinką?“ (26 punktas).

Dėl Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies b punkte įtvirtintos sąvokos „viešojo valdymo funkcijos“ aiškinimo

Pirmaisiais dviem klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekė sužinoti, kokiais kriterijais remiantis galima nustatyti, ar subjektai, kaip antai aptariamoms vandentvarkos įmonėms, gali būti kvalifikuojami kaip juridiniai asmenys, pagal nacionalinę teisę vykdomos „viešojo valdymo funkcijos“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies b punktą (40 punktas).

Teisingumo Teismas nurodė, kad į Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies b punkte nurodytą „valdžios institucijos“ kategoriją gali patekti tik tie subjektai, kurie pagal nacionalinėje teisėje specialiai apibrėžtą jiems taikomą teisinį pagrindą įgalioti vykdyti viešojo valdymo funkcijas. Kita vertus, ar funkcijos, kurias vykdyti pavesta tokiems subjektams pagal nacionalinę teisę, yra „viešojo valdymo funkcijos“ pagal šią nuostatą, turi būti nustatoma atsižvelgiant į Sąjungos teisę ir reikšmingus Orhuso konvencijos aiškinimo aspektus, remiantis kuriais būtų galima suformuluoti autonomišką ir vienodą šios sąvokos apibrėžimą (48 punktas). Dėl kriterijų, į kuriuos reikia atsižvelgti nustatant, ar atitinkamo subjekto pagal nacionalinę teisę vykdomos funkcijos patenka į Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies b punkte numatytos „viešojo valdymo funkcijų“ sąvokos taikymo sritį, Teisingumo Teismas jau yra nurodęs, jog iš pačios Orhuso konvencijos ir Direktyvos 2003/4 matyti, kad jų rengėjai, nurodydami „valdžios institucijas“, norėjo įvardyti administracines institucijas, nes valstybėse būtent jos, vykdydamos savo funkcijas, turi informaciją apie aplinką (2012 m. vasario 14 d. Sprendimo *Flachglas Torgau*, C-204/09, 40 punktas) (49 punktas). Be to, Orhuso konvencijos įgyvendinimo vadove paaiškinama, jog turima omenyje „funkcija, kuri paprastai priklauso vyriausybės įstaigų, kaip jos apibrėžtos pagal nacionalinę teisę, kompetencijai“ ir kuri nebūtinai turi būti susijusi su aplinkosaugos sritimi, nes ši sritis minima tik kaip viešojo valdymo funkcijos pavyzdys (50 punktas).

Subjektai, kurie organiniu požiūriu yra administracinės institucijos, t. y. yra bet kurio lygmens valstybės viešojo administravimo ar vykdomosios valdžios dalis, yra valdžios institucijos, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies a punktą. Ši pirmoji kategorija apima visus viešuosius juridinius asmenis, kuriuos įsteigė ir kurių veiklą nutraukti gali nuspręsti tik valstybė (51 punktas).

Antroji valdžios institucijų kategorija, apibrėžta 2003/4 2 straipsnio 2 dalies b punkte, savo ruožtu apima administracines institucijas funkcinė prasme, t. y. tokius subjektus, nesvarbu, ar jie būtų viešieji, ar privatūs juridiniai asmenys, kuriems pagal taikytiną teisinį režimą pavesta teikti bendrus interesus

tenkinančias paslaugas, be kita ko, aplinkosaugos srityje, ir kuriems šiuo atžvilgiu suteikti specialūs įgaliojimai, palyginti su privačių asmenų santykiams taikytinomis taisyklėmis (52 punktas).

Atsižvelgęs į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas sprendė, jog nustatant, ar subjektai, kaip antai aptariamoms vandentvarkos įmonėms, gali būti kvalifikuojami kaip juridiniai asmenys, pagal nacionalinę teisę vykdančios „viešojo valdymo funkcijas“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies b punktą, reikia išnagrinėti, ar šiems subjektams pagal jiems taikytiną nacionalinę teisę suteikti specialūs įgaliojimai, palyginti su privačių asmenų santykiams taikytinomis taisyklėmis (56 punktas).

Dėl Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies c punkte įtvirtintos „pavaldumo“ sąvokos aiškinimo

Savo trečiuoju ir ketvirtuoju klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekė sužinoti, kokiais kriterijais remiantis galima nustatyti, ar subjektai, kaip antai aptariamoms vandentvarkos įmonėms, kurios neginčijamai teikia su aplinka susijusias viešąsias paslaugas, yra pavaldūs Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies a arba b punktuose nurodytai įstaigai arba asmeniui ir dėl to turi būti kvalifikuojami kaip „valdžios institucijos“ pagal Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies c punktą (57 punktas).

Teisingumo Teismas pažymėjo, jog Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalimi, kurioje apibrėžtos trys valdžios institucijų kategorijos, siekiama aprėpti grupę subjektų, kad ir kokia būtų jų teisinė forma, kurie turi būti priskiriami prie viešosios valdžios – ar tai būtų pati valstybė, ar valstybės įgaliotas veikti jos vardu subjektas arba valstybės kontroliuojamas subjektas (67 punktas). Atsižvelgiant į šias aplinkybes, „pavaldumo“ sąvoką pagal Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies c punktą reikėtų aiškinti taip, kad ši trečioji, paskutinė, valdžios institucijų kategorija apima bet kurią subjektą, kuris realiai savarankiškai nesprenžia, kaip įgyvendinti jam pavestas funkcijas aplinkos srityje dėl to, kad šios direktyvos 2 straipsnio 2 dalies a arba b punktuose nurodyta valdžios institucija gali turėti lemiamą įtaką šio subjekto veiksmams šioje srityje (68 punktas). Šiuo atžvilgiu neturi reikšmės, kaip tokia valdžios institucija gali daryti lemiamą įtaką naudodamasi kompetencija, kurią jai suteikė nacionalinis įstatymų leidėjas. Tai gali būti, be kita ko, teisė duoti nurodymus atitinkamiems subjektams, nesvarbu, ar tai būtų daroma įgyvendinant akcininko teises, ar ne, teisė sustabdyti šių subjektų priimtų sprendimų vykdymą, juos panaikinti *a posteriori* arba reikalauti išankstinio leidimo juos priimti, teisė skirti arba atšaukti jų valdymo organų narius ar jų daugumą arba teisė visiškai ar iš dalies nutraukti šių subjektų finansavimą taip, jog tai keltų grėsmę jų egzistavimui (69 punktas). Vien tai, kad atitinkamas subjektas yra, kaip ir aptariamoms vandentvarkos įmonėms, komercinė bendrovė, kuriai taikomas atitinkamo sektoriaus specifinis reguliavimo režimas, nereiškia, kad negali būti pavaldumo, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies c punktą, jeigu šis subjektas atitinka šio sprendimo 68 punkte nustatytas sąlygas (70 punktas).

Atsižvelgęs į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas sprendė, jog įmonės, kaip aptariamoms vandentvarkos įmonėms, kurios teikia su aplinka susijusias viešąsias paslaugas, yra pavaldžios Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies a arba b punktuose nurodytai įstaigai arba asmeniui ir dėl to turi būti kvalifikuojamos kaip „valdžios institucijos“ pagal Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies c punktą, jeigu šios įmonės realiai savarankiškai nesprenžia, kaip teikti šias paslaugas, nes minėtos direktyvos 2 straipsnio 2 dalies a arba b punktuose nurodyta valdžios institucija gali turėti lemiamą įtaką šių įmonių veiksmams aplinkos srityje (73 punktas).

Dėl valdžios institucijų pagal Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies b ir c punktus teikiamos informacijos apimtį

Penktuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekė išsiaiškinti, ar Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies b ar c punktai turi būti aiškinami taip, kad kai asmuo, atsižvelgiant į kai kurias jo vykdomas funkcijas, jam tenkančias pareigas ar jo teikiamas paslaugas, patenka į šios nuostatos taikymo sritį, šis asmuo yra valdžios institucija tik tiek, kiek tai susiję su informacija apie aplinką, kurią jis turi dėl šių funkcijų, pareigų ar paslaugų (74 punktas).

Teisingumo Teismas konstatavo, kad Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies b punkte nurodyti asmenys, kaip generalinis advokatas pažymėjo savo išvados 116 ir 118 straipsniuose, pagal šią direktyvą turi būti laikomi valdžios institucijomis, kiek tai susiję su visa jų turima informacija apie aplinką (79 punktas). Be to, kaip matyti iš šio sprendimo 73 punkto, konkrečiai kalbant apie Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies c punktą, komercinės bendrovės, kaip antai aptariamoms vandentvarkos įmonėms, valdžios institucija pagal šią nuostatą gali būti laikomos tik tiek, kiek teikdamos viešąsias paslaugas aplinkos srityje yra pavaldžios Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies a arba b punktuose nurodytai įstaigai arba asmeniui (80

punktas). Vadinasi, tokios bendrovės turi suteikti tik tą informaciją apie aplinką, kurią jos turi dėl šių viešųjų paslaugų teikimo (81 punktą). Kita vertus, kaip generalinis advokatas iš esmės pažymėjo savo išvados 121 punkte, šios bendrovės neprivalo teikti informacijos apie aplinką, jeigu neginčijama, kad ji nesusijusi su minėtų viešųjų paslaugų teikimu. Jeigu lieka abejonių, ar taip yra, atitinkama informacija turi būti suteikta (82 punktą).

Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas sprendė, jog Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies b punktas turi būti aiškinamas taip, kad asmuo, kuris patenka į šios nuostatos taikymo sritį, yra valdžios institucija, kiek tai susiję su visa jo turima informacija apie aplinką. Komercinės bendrovės, kaip antai aptariamoms vandentvarkos įmonėms, kurios valdžios institucija pagal minėtos direktyvos 2 straipsnio 2 dalies c punktą gali būti laikomos tik tiek, kiek teikdamos viešąsias paslaugas aplinkos srityje yra pavaldžios tos pačios direktyvos 2 straipsnio 2 dalies a arba b punktuose nurodytai įstaigai arba asmeniui, neprivalo teikti informacijos apie aplinką, jeigu neginčijama, kad ji nesusijusi su tokių viešųjų paslaugų teikimu (83 punktą).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė:

1. Siekiant nustatyti, ar subjektai, kaip antai *United Utilities Water plc*, *Yorkshire Water Services Ltd* ir *Southern Water Services Ltd*, gali būti kvalifikuojami kaip juridiniai asmenys, pagal nacionalinę teisę vykdytys „viešojo valdymo funkcijas“, kaip tai suprantama pagal 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/4/EB dėl visuomenės galimybių susipažinti su informacija apie aplinką ir panaikinamos Direktyvą 90/313/EB 2 straipsnio 2 dalies b punktą, reikia išnagrinėti, ar šiems subjektams pagal jiems taikytiną nacionalinę teisę suteikti specialūs įgaliojimai, palyginti su privačių asmenų santykiams taikytinomis taisyklėmis.

2. Įmonės, kaip antai *United Utilities Water plc*, *Yorkshire Water Services Ltd* ir *Southern Water Services Ltd*, kurios teikia su aplinka susijusias viešąsias paslaugas, yra pavaldžios Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies a arba b punktuose nurodytai įstaigai arba asmeniui ir dėl to turi būti kvalifikuojamos kaip „valdžios institucijos“ pagal šios direktyvos 2 straipsnio 2 dalies c punktą, jeigu šios įmonės realiai savarankiškai nesprenžia, kaip teikti šias paslaugas, nes šios direktyvos 2 straipsnio 2 dalies a arba b punktuose nurodyta valdžios institucija gali turėti lemiamą įtaką šių įmonių veiksmams aplinkos srityje.

3. Direktyvos 2003/4 2 straipsnio 2 dalies b punktas turi būti aiškinamas taip, kad asmuo, kuris patenka į šios nuostatos taikymo sritį, yra valdžios institucija, kiek tai susiję su visa jo turima informacija apie aplinką. Komercinės bendrovės, kaip antai *United Utilities Water plc*, *Yorkshire Water Services Ltd* ir *Southern Water Services Ltd*, kurios valdžios institucija pagal minėtos direktyvos 2 straipsnio 2 dalies c punktą gali būti laikomos tik tiek, kiek teikdamos viešąsias paslaugas aplinkos srityje yra pavaldžios tos pačios direktyvos 2 straipsnio 2 dalies a arba b punktuose nurodytai įstaigai arba asmeniui, neprivalo teikti informacijos apie aplinką, jeigu neginčijama, kad ji nesusijusi su tokių viešųjų paslaugų teikimu.

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=145904&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=120847>